

**PUBLICATIE SAPTAMINALA EDITATA DE
GRUPUL PENTRU DIALOG SOCIAL**

ANUL II • NR. 3 (53) • 25 IANUARIE 1991

„Vă voi zice că aceea ce fără dorește și-i trebuie să mai mult este ordinea și legalitatea. Este o datorie de bun cetățean de a contribui, din toate puterile sale, la statonicirea acestor două neapărate condiții ale prosperității publice. Cu cît dar cineva este pus mai sus, cu atit mai mult el trebuie să respecte legea și să fie pedepsit aspru cind nu o păzește.”

ALEXANDRU IOAN I (1860)

DIN SUMAR Tipologie românească. Article semnate de Vintilă Mihailescu, Călin Dan, Adrian Mihalache, Oana Benescu • Copii captivi în Transnistria. Mărturii de Norman Manea • Imprescribibile evidențe – un interviu cu senatorul Mihai Ruva, membru al Comisiei parlamentare de anchetă asupra evenimentelor din 13–15 iunie 1990, realizat de Andreea Pora • Istorie mai veche și nouă de tot, de Andrei Pippidi • Democrația sub clopot de sticlă. Semnează : Florin Sicoie • Timișoara – hotărîrea e mai importantă decât vehemența. Reportaj semnat de : Sorin Faur • Din Golf în Baltica. Semnează : Bogdan Ghiu, Bedros Horasangian, Nicolae Baltă • Accente. Semnează : Radu Popa, Alexandru Duțu • Cum se construiește un lider. Semnează : Alina Mungiu.

MOMENTUL CUZA

24 Ianuarie, Ziua Unirii, păstrează amintirea uneia dintre puținele ocazii în care toată suflarea românească a fost întrărâtă într-un entuziasm profund și adevarat. Această zi este inseparabil legată de figura prințului Cuza, personaj întotdeauna deosebit în istorie și legendă. Portretul său, aşa cum îl stim din cărțile de școală, ne arată o frumusețe, o demnitate și un echilibru cu adevarat princiar. Acest portret se mai poate vedea frecvent, în România interbelică, așezat pe peretele dinspre șosări, în multe case de târani – urmăși ai călcăilor pe care Prințul i-a izbăvit de blestemul serbiei. Iar povestile în care Domnul apără, cu cîte un stennic, printre, spre a face dreptate, sunt contrapărțea lăcă a povestilor în care Bunul Dumnezeu, însoțit de Șfintul Petru, coboră pe Pămînt, spre a cunoaște viața oamenilor.

Nici un om politic n-a rămas astfel în memoria poporului. Dar Cuza a fost mai mult decât un om politic: a fost singurul român exemplar pe care o sansă a istoriei îl-a așezat în fruntea neamului său.

La 8/20 februarie 1859, București își primeau triuful tinorul prinț. „Situatia este magnifică. Poporul e beat de entuziasmul Orasul e în sărbătoare. Toată lumea a ieșit în stradă...” „...foresteri și oameni de casă garnișate de lume... străjori, nebune de entuziasm și veselie... buchete ce curgeau spre Prinț... arcuri de triumf... iluminări splendide și generale.”

Săptă ani mai tîrziu, în intinericul noptii de 11/23 februarie, cîțiva ofițeri înarmati pătrund în dormitorul Prințului și îl cer, cu pistoalele în mîini, să obdace, după care îl arestază. Presa vremii consimnează că „mărețul act din 11 februarie” a fost „spectacolul sublim al unei națiuni conduse de drepturile și datorile ei”: consimnează totodată un număr de telegramme de aderare, sosite din provincie.

Prințul mai rămîne cîteva zile în București, apoi se întreprinde cu o trăsură escortată spre Brăov, osădar se află încă destulă vreme în mijlocul foștilor săi supuși. Nici unul dintre ei nu pare tulburat da faptul că bărbatul prin care căruia eforturi fusese să împrioretări tărani, fusese întors în stăpînirea statului nesfîrșitul moșii minăstărești – adică un sfert din suprafața agricolă a țării –, fusese înființată o armată modernă, se întemeiaseră Universitățile din București și Iași, era captivul unor trădători.

„Momentul Cuza” pună în lumină în mod exemplar caracterul tragic și paradoxal al istoriei noastre, blestemul mereu tinerelor ziduri, pîndite vesnic de surprize, blestemul vesnicul început rotat, blestemul adamic, al mereu-repetatei izgoniri dintr-un Paradis în care un cecastru al istoriei părea să ne fi instalat cu generozitate.

Experiția anului trecut ne face mai inteligibilă – chiar familiară – istoria lui Cuza. Scena politică a vremii sole cuprindea trei elemente. O subînă elită morală – un partid al timișilor – urmărind numai și numai binele public; apoi, o categorie pe care un contemporan a numit-o, cu o slină, naivă și neputințioasă mină, „coolită monstruoasă”, reunindu-i pe cei care aveau un singur tel: interesul personal; în sliruri, masele crăsenesti (tărani nu conțin ca element politic), strada, „populația” – o categorie căreia î se pot atribui orice calități, cu excepția vocației pentru acțiune istorică.

„Ne cunoaștem de la 11 februarie”, își spun adesea personajele lui Caragiale, și acest nenorocit „11 februarie” actionează ca un lant impur care ține loialitate, într-o vagă complicitate, eroii unei ambiții lumi – pe care, în fond, o cunoaștem astăzi de bine, intrucât trăim în prelungirea ei. Căci toți suntem români, mai mult sau mai puțin onoști.

Dacă această lume pare inaptă de acțiune istorică, „monstruoasa coolită” stie să-i dea iluzia acțiunii, folosind-o ca masă de manevră în folosul propriu. „Coolitia” – care controlează administrația, justiția, poliția (mai puțin armata) – urmărește anexarea puterii, sabotând guvernarea „timișilor”, făcind uz de calomnie, învățire, nesupunere, instigare, minciună, încercând să compromită elita politică a țării în ochii populației. Și, după săpte ani de luptă mirjavă, reușește.

Ceea ce nu a reușit – și nu va reuși nici o altă coaliție monstruoasă – este ascunderea adovăratului. Deși prima grija a complotiștilor a fost confiscarea arhivei lui Cuza – care nu a devenit accesibilă decât în 1928, după moarte lui Ion I. C. Brătianu (I) – istoria îl-a oferit Prințului dimensiunea întreagă a măreției sale. Iar noi, cei de astăzi, ca și cei din veac, îl oferim indurătorul și vesnică noastră libertate.

VICTOR BÂRSAN

„E GREVĂ LA TIMIȘOARA? DE CÎND?”

Cit și ce știu muncitorii bucureșteni despre greva generală din Timișoara

Prioritatea internă se consideră a fi, de mai multe săptămâni, Timișoara. Timișoara este singurul loc din țară unde se petrec ceva, și ne-am obișnuit cu totii să fim spectatori la recitalul eroic al orașului de pe Bega. La fel de importantă însă eșa faptele petrecute în Timișoara este informația care circulă în restul țării despre ele. Si această informație este aproape nulă. Cîteva sute de milii de oameni cîștigă România liberă, cîva mai mulți așa căci poate posturi de radio străine în limba română, restul privind seără de seară programul cîțirii de comunicări ale Televiziunii Române, eu-noseuri sub numele de Actualitate. Si pentru Televiziune, Timișoara aproape nu există, dacă nu este vorba de emisiuni Românesc sau emanând de la oficialitate. Pentru cîva mai anivizuale emisiuni de Actualitate din lume, imaginile din Timișoara pot fi neglijate. Vocea directă a Timișoarei poate fi rugănată. Nu am văzut niciun interviu cu un muncitor, cu un polițist sau cu un student din Timișoara. Barajul informațional este aproape perfect. Institutul Liderilor sindicali îl face să treacă peste aceasta și să se depaseze la față locul pentru a se informa. Cel puțin liderii sindicali au aflat că informația guvernamentală este ea mai puțin credibilă dintr-o informație. I-a ajutat experiența lor direcției, contactul cu Guvernul. Intre liderii sindicali și oamenii lor, comunicarea se rupe din nou. Studenții bucureșteni, membrii Alianței Civică susțin pe stradă cauza Timișoarei, în loc să meargă în întreprinderile bucureștiene și să-i informeze pe muncitori despre realitatea Timișoarei. Studenții timișoreni au fost în întreprinderi și rezultatul nu a venit. În schimb, în întreprinderile bucureștiene domnește ignoranță și confuzie și nelinșelegerea rezultată din acestea. Reporțajele care urmăresc reconstituie un fragment din această imagine. (ALINA MUNGIU)

Ieri „23 AUGUST” azi „FAUR”

„Aici nimici nu mai vrea o revoluție”

In fosta întreprindere 23 August, astăzi Faur, oamenii par mai debusulți ca niciodată. „Domnule, i-am votat, acum lăsați să stea pînă la anul și după aia nu îl mai votăm.” Muncitorii care spun asta se uită împrejur, vinovători parca, luindu-i martori și ne celalită. Întreb de Timișoara. Nimici nu cunoaște platforma de revendicări, nimici nu cunoaște motivele declarării grevei, 90% din cei întrebăți însă se declară categoric împotriva lor. O furie ciudată, îngrijorătoare, bune sănătinire pe cî încă nu auzul numelui Timișoarei. „Uita-te, domnule, cit și hala asta — Locomotive-montaj și ateliere mecanice — în gîndeste-te, dacă ieșă ionă în întreprindere!”. „Vor să-l aducă pe regale Mihai”, „Astăzi vor să se rupă de tără”.

Il întreb de unde stiu tot ce știu. „De la televizor, domnule, că noi nu avem timp să citim ziare. Si unele sunt una, altele altă, noi ce să credem?” Din cei întrebăți, peste 90% î-să declară împotriva unei greve generale. „Ce grevă, domnule, să pună mină să muncească fiindcă altfel noi ce mincăm?”

După mai bine de jumătate din întrebări încep să fiu la rîndul meu întrebări: da’ eu ce părere am despre Timișoara?

DRAGOS MOLDOVAN

„Putem să stăm, așa, fără președinte?”

In Capitală multe demonstrații, interruperea circulației la Universitate (de către cine?), zăriști împreună, care nu au costum fosforescent pentru a fi zăriți de deparțe, sunt bătuți cu sete de politie, forțe „obscură” care umbără să destabilizeze, magazine goale, bani puțini, deruță totală, frică, neîncredere în viața de mine.

Se spune că „dejasamentul muncitoresc” vrea liniste. Vrea să muncească în liniste. Greva generală a timișorenilor nu-i nelinistește, pentru că nu are sortă de izbindă. Vor să-l aducă pe regie. De ce nu pun „mină pe muncă”? Pentru că li-a urât cu binele. Astăzi î-să imbuștă cu dolari, au făcut biserică la sărbi și nu le mai convine să muncească, ultă, asă, ca noi. Si noi am făcut grevă, am mai schimbat un director, am mai cerut niște sporuri, și ulte că nu le-a dat. Dar greva generală? Să simă serioși! Așa ceva nu se face! Dacă am intra cu totii în grevă, cine ar mai munci? Ce mai mincăm? Si pentru asta să vinovăți numai liderii lor sindicali, niște instigatori, ar trebui toti arestați. Păi, la noi, dacă ar veni să ne propună așa ceva, i-am luat în găină. El da, atunci, în decembrie ’80, aveam cu toții același necazuri și am ieșit și noi în stradă, pe 22, dar organizat, în coloane, nu așa, oricum! Acum, însă, e altceva! Avem legi, bune, rele, așa cum săn, trebuie să le respectăm. Au fost alegeri libere? Au fost! Deci să așteptăm încă un an și dacă asta nu săn bună și nu ne mai place de ei, o să punem altul. Ce-i așa o filozofie? Timișoara vrea să-l dea jos pe Iliescu! Bun! Dar pe cine o să pună în loc? La astă său gîndit? Putem să stăm așa, fără președinte? E-adevărat, viață e grea, da’ ne descurcăm noi! Ne-am descurcat întotdeauna! N-am murit de foame! Muncitorii de la Timișoara au dus-o mai bine decât noi, ce mai vor? Noi de ce stăm la muncă? Si să lase guvernul să-si vadă de treburile lui, fiindcă nu mai are timp, dacă să toată ziua la parlamentari cu tot felul de sindicate. Noi nu vrem să fie monarhie, cum vor studenții de la Timișoara, noi vrem să fie liniste! Să putem munci! Să fie opoziție, dar o opoziție constructivă, ce, astăi opoziție?

Prin halele uzinei Faur (de ce nu Malaxa?), fosta 23 August, suflă un vînt rece, de ianuarie. Se lasă zeza... „Dejasamentul muncitorilor”, destul de puțin numeros la schimbul lui, muncește în liniste.

ILEANA DIACONESCU

„AUTODUZUL”

„Cel mai mult se citește Gazeta Sporturilor”

Uzina „Autobuzul” București nu este o unitate economică energetică, având un grad înalt de valorificare a materialelor prime. Ca altare nu va fi afectată de cele 60 000 de disponibilități amintite de Guvern în primă fază și nici de celelalte eventuale 200 000. Probleme sunt, totuși, în special cu furnizorii din industria orizontală, atât de numeroși pentru un produs complex — autovehiculul.

Peste seara 425 Montal. Final plutesc o linie de afisuri de lume, care că oamenii au dispărut complet iar mașinile zac în eră. Grevă? NU, e o zi obișnuită de lucru. O persoană ește de cît inițiată săn că în orice hală industrială din România se afișă colțuri retrase, bine camuflate în dosul unui agregat, sub o scară, dând un dulap, un loc ferit cu o masă și cîteva bancute din lemn mincinate de vreme, împrejmuite cu șevi și fundiuni unde muncitorul se retrage și mal cîstește un riar, mai nicotește cu casul în piept. O instalatie electrică improvizată din două firme și o cărămidă de B.C.A. îl permite să-și încălzească varza sau fasolea la borcan. Despre Timișoara? Da, nu văzut și eu la televizor. S-ar putea că alături de cîteva oameni, că prea sunte pe naș. Grevă? Nu. Se opresc elindorii din mincini. „Fug, domile, d-aici, păi, noi ne cîmăjăm banii, cum să faci grevă așa, degeaba?” Mă strecoar mai departe pe lină, perete, pe sub un răstel, cu scule. Cîteva îngi strîngi la un loc cîteva absorbiti ziarul. Nu „Azi”, nici „România liberă”, ci „Gazeta Sporturilor”. Alături se joacă table intr-o cutie minaturală. Nu par să fi abordabile. Peste tot plutesc disret un tru mîncare caldă. Un muncitor mai în virat, cu pielea minilor și fetii ridată, cînusie ca lumina din hală, și ghemuit între două buriane groase și scoabește într-o conservă. Mă apropi cu grădiniță de oamenii sănt circumscopți, nu săn cu cine ai de-a face. „De, eu sună că să zic? Că nu mai sună în cine să te încrezi și în cine nu. Da’ așa, deodată grevă? Eu de-acumă sună bătrîn și de treizeci de ani săn am apucat, dimineață să vin la fabrică. Au picat vremurile astăzi peste noi de nu mai orice nimic. Nișă la televizor nu mă mai uit, că mă doare capul.” Pe un său de troleibuz își fac de lucru niste siluete măruntene. Copii de 14-15 ani, de la liceul întreprinderei. Cel mai multi sună ne săn și strigă cîteva fetelor care chicotează și balustrada. Omul se bucură la ei și grupul se mută mai încolo. „Mincim și noi, năi ce să facem dacă nu-i de lucru acum. Înău-nam eu

ce mincă astăzi timp cît am de stat degeaba. Că doar treaba nu stă din vina noastră.” Tace lung. „Să cu politica astă, o II, nu zic m-am uitat și eu la început, săn că, cum ce-a zis, se deam ca la meci seara la televizor de mă ceriam cu nevesta mea de Dinescu, le zicea după înimă mea, totă cum au fost. Da’ pe urmă dacă unii au zis că de el că a facut și a dresat-nam mai oriceput să-am zis gata, nu-mi mai trebuie. Mai am o jumătate de an pînă la pensie și termin, mă trag acasă să-mi văd de grădină. Am obosit, domnule, eu am prins alte vremuri, ce să mă mai bat săcumă, om bătrîn, în alte dravelli.”

Spre testirea din secție un tru doarme învăluit într-o dușă de pe lîntă de montaj. Afără, pe pistă de încercări a uzinei s-a asternut liniste. Sub cerul nu și plumburi doar vîntul mai mină cîteva hîrtii peste asfaltul locios. În secție „grele” (foră, prelucrări mecanice) este încă evident că rîmuriile sint altie. Se muncește destul de sustinut și oamenii nu prea au timp de vorbă. Se mai string cîte doi-tri doar cînd mașinile execută vîrcoare mai lungă. „Dăsim cam ce ce oră Timișoara. Am fost și noi în mitinguri pe 15 noiembrie și în decembrie, dumă muncă sau simbăta, dumînică, cînd au fost. Dar pară chiar grevă n-am face.” Se simte că pietele, grevele, mitingurile rămîn în alt plan decât viața de zi cu zi cu care nu se interesează fundamental ci numai la nivel de fact divers.

In birourile conducerii, im-

presii noi. Probleme presante și diferite, asa încit factorii de decizie nu prea au timp de nuante personale și simpatii politice. În cabinetul lui director tehnic Mercuriu e un du-te-vino punctat cu telefoane de la minister și departamente. Pe masă, printre altele, macheta noii firme a întreprinderii „ROCAR S.A.”. Situația noastră e oarecum specială. Raportul cerește oferită pentru producțele noastre e aproape 8:1! Si totuși noi nu putem crește producția pentru că stăm prost cu reutilizarea dar mai ales din cauza furnizorilor unici din industria orizontală. Perioada astăzi frâmantă îl atinge pe toti și necazurile se adună la noi. Timișoara? Normal că ne interesează! Nu stim cît de prompt se informeză presa sau Guvernul, dar să stîji că noi avem om trimis la Timișoara care ne raportează zilnic situația. În condiții de restructurare noi vrem să fim pe fază, suntem primii interesati în negocierea urgentă a unor contracte ferme cu Timișoareni. În special cu ELBA, furnizorul nostru de instalații electrice auto... „Mărturisesc sincer că în arabescurile procesului tehnologic de montaj din secție suntem observați săcă linia de montaj electrică lucrează sau nu. Înălocuirea. Mai avem repere pentru cîteva zile. Pe urmă... În tot acest timp, năște ne cere de opt ori mai multe autobuze și troleibuze decât dâm. Asa că noi suntem imediat interesati în deblocarea economică a Timișoarei. Ne-ar bucura să demărăm cooperarea dinamică, în noile condiții de care le creză ei noștri.”

Afără e înnorat și e frig. Un grup de studenți în practică se zoresc spre poartă. Cîțiva muncitori zgrăbiti care împingeau o caroserie de autobuz se opresc și strigă după el cîteva în legătură cu Alianta Civică. Vîntul tăios le împătrînește vorbele și nu înțelegă dacă e de bine sau de rău.

SORIN IONITĂ

TRUSTUL DE INSTALAȚII MONTAJ T.I.M.B.

„Timișorenii sunt mult mai bine organizati decât noi”

Initial, numărul intr-un grup de muncitori, în care cel mai vîrstnic era de 24-25 de ani. Din vorbă în vorbă îl intreb cîte ce mă interesează: „Ce ziceti de greva din Timișoara?”

Primul: „Ce grevă?”, al doilea: „E grevă la Timișoara?!” al treilea: „De cînd?”, al patrulea: „Dar de ce sunt în grevă?”, al cincilea: „Noi nu sună, abia am venit de acasă”, al săptămâna: „La el nu vă uită că el pleacă în armă și nu-i interesează decât irakienii”, al săptămâna: „Să zic că în grădă acolo?”. Vîntul cinci-sase privesc stîngherii, alți trei se prefac și zic că sunt la nivel de fact divers.

Plec mai departe: în birou tehnic îl găsește pe mester: îl abordez cu aceeași întrebare, „Păi sună eu, ce să zic? De ce nu se lucrează? De ce oamenii sunt puși pe liber? Ehet, pe vremea lui Ceaușescu umbila milită să te ducă la muncă și acum nu mai sunt locuri. Ceva nu-i în regulă.” Si-mi explică cîteva ce nu-i în regulă!

In fața barăilor mai sunt două grupuri de oameni, au venit să ia bani, așa că nu mă descurză și continuu eu obștesc întrebare. La care primește răspunsuri din ce în ce mai incurajoatoare:

„Nasol. O să fie rău de tot, o să fie și aici. Foarte nasol.”

„E bine, e foarte bine.”; „Au bani, domile.”; „De unde să săbăindică atâtă bani?”. Chiar dacă au primit ajutorul, așa cum se spune, de două milioane lei... împărțiti bani acestia la, să zicem, 100 000 de oameni și vedeti dacă le ajunge de o plină pe o săptămână. Gîndiți-vă că și copii.

„Sunt organizati, mult mai organizati decât noi”. „Noi n-am stat pînă acum ca și el în grevă?” (se referă la faptul că cel mai mulți muncitori de la această întreprindere au stat acasă o lună cu 75%, bani care apoi se recuperă prin retineri successive din salariile pe luniile ulterioare).

„Păi da, lor îl convinde: mai fac un drum la sărbi, mai o afacere... și își scoț pierile... noi suntem săraci.”

„E bine că au curaj, conducerea astăzi a avut o plină mare în mină și n-a stat ce să facă cu ea.”

„Degeaba, dacă aici nu se întimplă nimic...”

„O să fie și aici... trebule să între și transporturile, și C.F.R.-ul, altfel nu se poate.”

„Eu sună că în statutul sindicatului nu sunt prevăzute greve politice. Ai ce ai cu administrația, în rest îți vezi de trebă.”

„Dacă guvernul e de vină, să meargă oamenii să încojoare Parlamentul, să se termine, să pună pe alții, care pot mai mult.”

„Un sindicat puternic trebuie să asigure minimul necesar extenției, sindicatul nostru e slab. Ce sindicat e sălăc care te lasă în concediu îlărat plată? Care nici măcar nu se zbate să stai cu 50%, așa cum au stat toti constructorii? Nei n-o să putem fi niciodată cum săn col din Timișoara.”

Să înțelegem că de fapt cei de aici nu suntem săraci cu duhul, ci suntem pur și simplu săraci... și că nu putem trece peste această săracie... Pentru că ne e frică de mai rău.

SABINA-IOLANDA FATI

ANDREI PIPIDI

Istorie mai veche și nouă de tot

In Piața Teatrului, o adevaratul Teatr Național, trecătorii grăbiti nu mai lăudă mult seamă la micul obelisc din marginile platformei de ciment, ridicat în amintirea celor „102” muncitorilor „uciși misinște” la 13 decembrie 1918, de un guvern „burghero-mosieresc”. Inscriptiile fiind însă, este probabil singurul monument al regimului comunăst - cu excepția invizibilă a Ostașului lui Baraschi - de care nu s-a atins accesul de iconoclasm de anul trecut, dându-ți ero cum om spus-o atunci, superficial.

Despre ce e vorba, de fapt? La numă, cîteva zile după Mareea Unire, în București în care abia își lăcuseră intrarea triumfală Regele, ministrul și armata, întărindu-se din Moldova luptelor și suferințelor, o grevă a tipografilor din două mari ateliere, „Sletea” și „Minerva”, a dus la o mare manifestație reprimată cu deserdere, focul osupra mulțimii. Cifra de „peste o sută de morți” a fost răspindită târziu, după 1947, prin manualul de istorie al lui Roller, în care guvernul liberal era fricot de „bandom și uneală a reacțiunii mondiale”. Aceste expresii pline de ură poneagării acțiunilor diplomatică a lui I.I.C. Brătianu la Conferința de Pace la Paris și campania din Ungaria. Do se știe, România Mare fusese rezultatul unor „anexiuni imperialiste”. Un text care abundă asemenea falsificări este sursă suspectă. Nici comunicatul oficialei, care, în primul moment, anunța numărul morților și 15 răniți nu poate fi acordat. Din cauza cenzurii, care continua să perseze ca în timpul războiului, nici ziarul vremii nu inspiră încredere. În notele zilnice, Al. Marghiloman culege zvonuri după care numărul morților s-ar fi ridicat la 20, 40 sau chiar 70, spirit cu cel care au sucombat în spitale în urma rănilor primeite, dar Marghiloman, fost prim-ministru conservator, ofiat de o lună în opoziție, nu era un mortor imparțial. Salva trăsă fără avertisment a fost motivată de uciderea unui soldat, pe care l-a fi doborât cu un foc de revolver unul dintre manifestanți. Se pare totuși că victimă fusese impușcată pe la spate, de un glonț militar, deci nu e sigur că trupa ar fi fost atacată de civili. De la o vreme, sintem în măsură să înțelegem mai bine că astfel de imprejurări, deformate de provocări și oglindite strimb în relații incomplete, rămân pentru totdeauna confuze.

Clar este numai că demonstrațiile durău de două săptămâni, că regelui Ferdinand i se strigase în față „Traiăscă Republica!” de către același care, defilind pe Calea Victoriei cu drapelul roșii, aclamau revoluția bolșevică din Rusia. La unul din mitingurile lor, s-a ținut chiar un discurs internaționalist în franțuzește, probabil fiindcă oratorul nu știa română. Există precedentul încercării de puci de la Iași din 1917. Propaganda comunăstă făcea prozeliti în masele infometate și exasperate de mizerie. Circulația manifestă,

O anumită acalmie - aducind cu epuluza - pare a se fi instalat, cam de la începutul lunii iulie. Înțouce, în viața noastră politică. Raporturile dintr-o Putere și Opozitie (întra și extraparlamentară) dău impresia dacă nu a unii deținători - imposibile după tentativa din 13-15 iunie a guvernărilor de a radicaliza regimul spre stinge - cel puțin a încercări de ignorare reciprocă.

După o campanie electorală aducind îngrijorător de mult cu aceea a F.N.D. din 1946, după negrelii electorale care, deși afectează în mod minor rezultatele scrutinului, nu pot fi trecute cu vederea pentru că reflectă atitudinea lui față de democrație, după o amărinară a deschiderii Corpurilor Legiuitoare pe care Legea Electorală nu o facea posibilă. Frontul Salvării Naționale și-a drapat ideologia de pernicioasă esență populistică în vestimente tehnocratice. O echipă de specialisti de clasă a fost chemată să formeze un guvern care are prea puține lucruri în comun cu strategia preelectorală a formațiunii politice în putere. Dar, în ciuda proiectelor sale ambicioase, în ciuda nerăbdării - atât de mari, incită la erori Parlamentului largirea prerogativelor guvernamentale - de a vedea votate în cele două Camere pachetele sale de legi, în ciuda așa-zisei liberalizări a prejurilor, guvernul ramine, cu siguranță, unul al jumătăților de măsură, incapabil să se desprindă total de trecutul comunismului. Aproape fiecare lege votată de majoritatea confortabilă aflată la putere conține prevederi care o fac dificil de aplicat sau înțineste în calea ei opozitiei subtilă a structurilor piramidale de funcționari, atât de îscrisi în tergiversarea binevoitoare. Structuri pe care guvernul - de ce oare? - continuă să le mențeze.

La rîndul lor, partidele istorice par să fi revenit destul de greu din socul de a constata că, după ce au pus bazele României moderne, după ce s-au împotrivațit cu virulență comunismului, lăsând în urmă atâtă martiri, marea majoritate a alegătorilor au manifestat față de ele dacă nu ostilitate, cel puțin indiferență recunoașterii. Reacție stranie, mărturisind odată mai mult cit de adinc a să-

ar și versurile nemuritoare ale lui Alecsandri:

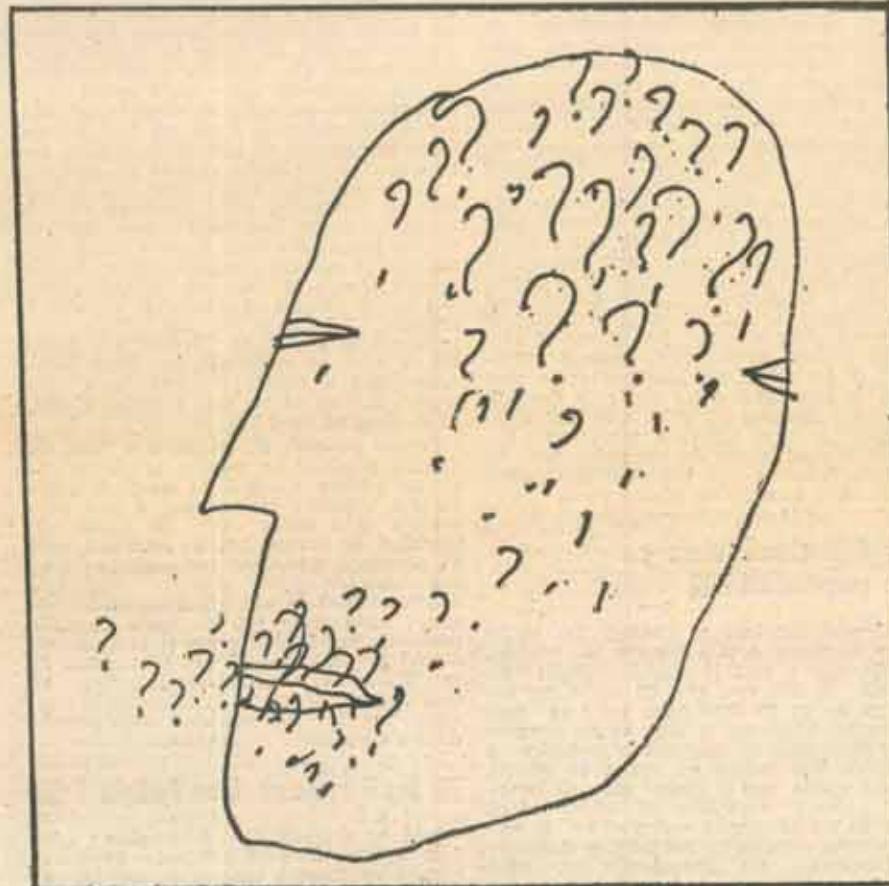
„Ura, vulturul din noi! Răni foinic de trei ori.”

Cum le săde bine unor luptători pentru idealuri inalte, PSM-ișii sunt toleranți și, mai ales, „stîmfici”. De aici, tonul văcărot cu care denunță „pornirile răzbunătoare” și „acțiuni cu iz de vendetă”. Dumnelelor se identifică firesc cu „elementele cinstite” (să, să nu ultim, „numeroase”) ale căror eforturi și experiență „sunt atât de trebuințioase astăzi relației și reconstrucției”. Pentru că nu mai fi nici o îndoială că în lisonul ei reclamă „o reconcliere istorică odevărată” și revendică în folosul lor direct „cel mai larg consens național”. Înțelegem că lisonul său propriu împotriva „anumitor persoane investite cu mari răspunderi în treburile de stat” care mai tulbura cîteodată „spiritul unității și înțelegerii”, ne dău de înțeles că d. Roman nu se bucură de simpatia PSM-ișilor.

Dezaprobație discretă, fată de primul ministru, în schimb nestăvilită slină și admiratie pentru președinte. Domnului Iliescu îl apără ideea deturării Revoluției spre dreapta, pe care o regăsim aici, odată cu obișnuințele acuzații contra Alianței Civice și a altor „grupuri destabilizatoare”. Aceștora, nici o indulgență, însăci sunt ori cinice, ori, vezi bine, perfida și oamenină cu apelul la o dinastie care „n-a odus decit săracie și nedreptate neamului nostru” (domnul Baltazar n-o îl cripto-PSM-ist?). „Organele legal constituite în urma scrutinului popular de la 20 mai” pot să se bazeze pe adesunegă (neprecușit, cum se spunea altădată) a acestui partid, oia de nou că are un ziar „fondat în 1977”.

Dacă pagina intitulată cum a fost, meritând aprobarea președintelui, a patra, cu articolul ei despre Transilvania este pur și simplu în stilul „României Mari”. Cine ar mai fi avut vrea nedumerire cu privire la substratul unei organizații apărătoare fără nici un rost în viața politică a țării de astăzi va înțelege că, sub mediocră formă a nostalgiciilor dicturii comuniste, se coalișază acum Securitatea, „Vatra românească” și banda Drăgan, împrumutind imbelisugat din lozincile care l-au creat o popularitate, cîndva, președintelui său „pentru linștea noastră”. Încet-încet, din acesta va mai rămîne, ca o poveste, doar zîmbetul, pe cind ceilalți nu se lăsă cu una cu două.

Totuși, noi nu suntem PSM-ișii, suntem optimiști!

Acest număr este ilustrat cu desene de DAN PERJOVSKI

exemplu -, capabile să trezească la realitate poporul român.

Acalmia de care vorbeam la început este numai aparentă. Sau, mai bine-zis, ea reprezintă rezultatul intervenției democraților occidentale în favoarea dialogului politic în România. Căci, după ce și-au dat seama că încercările lor de a ascunde lumii civilizate punctul lor „minunat” de vedere asupra evenimentelor

cărat. Într-un evant, democrația pare să se fi instalat.

Numai că este vorba despre o democrație aparte, de o „democrație originală”, de o „democrație sub clopot de stieție”. Pentru că nu principiile unui stat de drept fac instituțiile să funcționeze corect, pentru că nu respectul față de individ împiedică hășuirea lui, pentru că nu disciplina parlamentară a eliminat din cele două Camere tropăturile aplauzele menite să interupă pe vorbitori incomodii, sau strigătele de hu-hu, ci ordinele venite de la „sus”, „indicăriile” transmise din gură în gură. O întreagă armată de indivizi care nu dau doi bani pe democrație și pe regulile ei stau smirnă în fața dresorilor naționali. Ascultarea, ascultarea orbă este, pentru el, singurul principiu accepitat. El păzește acum democrația astăzi cum ar păzi orice altceva, o doctrină hidrose sau o perversiune politică. Pentru el nu ceea ce păzește e important, ci acul în sine, așteptarea imobilă a viitorului ordin al stăpiniilor.

Pentru cei prezenți sub clopotul de stieție, lumea de dincolo de transparență despărțitoare e atât de departe de raional înțit nu există. Încințări de libertate neașteptată care îl se oferă, ei fac din democrație un joc complicat, tînhit și intelligent. Căci văd însă dincolo de străutul de stieție ingrâmădirile de monștri, mișcarea buzelor hidose, poricolul continuu, ce nu poate fi perceptuit prin simțuri, teama ca stare de spirit? Căci au clarvizuirea clopotului sfârmat, gata să strivească sub cloburile lui democrația de-abia născută?

Noiembrie 1990

DEMOCRATIA sub clopotul de stieție

pat în ființa morală a nației noastre comunitate.

Doar opozitia extraparlamentara pare să fi regăsit splendoarea și forța de dinainte de 20 mai. Demonstrațiile adunătoare laolaltă mase umane mai numeroase decât acelea din vremea campaniei electorale, deși omul simplu de pe stradă pare mai degrabă buimăcit și amuțit, incapabil să găsească semnificația clare evenimentelor cu care istoria î-l răsfăță în ultimele luni.

Marea speranță a unui viitor în libertate pare legată de cîijiva din fosti dinidenți, care și-au asumat cu noblețe rolul de Cassandre, acceptind să devină centrul de cristalizare al unor noi structuri democratice - ca Alianța Civica, de

din 13-15 iunie sănă sortite execuției, după ce au luptat zadarnic, prin tot felul de delegații mășteșugăi alcătuite, să contrabalanceze influența declaratiilor unor inteligențiali români de marcă asupra acestora; evenimente, guvernării de azi ai României au trebuit să se resemneze la a oferi țărilor noastre apărantele unui stat de drept. În fața amenințării ca România să fie complet lipsită de ajutor economic din partea Occidentală, sedile partidelor de opozitie și ale organizațiilor critice la adresa guvernului au incetat de a mai fi atacate, justiția a devenit de o mierosă toleranță, voilele unor cotidiene pro-guvernamentale s-au indulcit, mișcarea la putere încercă o spectaculoasă „schimbare la față” în sens social-democra-

FLORIN SICOIE

LA POLIȚIE NU SE GLUMEȘTE

Zidul curții interioare a Poliției Capitalei este înălțat cu foi groase de tablă. Totul se amâna cu o cete care se pregătește de asediu. La poartă este vîzantele mare. Zeci de oameni intră și ieșă după ce fac coadă în fața celor două telefoane. Adolescenți cu alură sportivă se interesează la „cadre” de soareci diverselor dosare depuse aici și de rezultatul testului pe care l-au susținut pentru intrarea în rândurile poliției. Apare chiar și un domn de la „cadre” care este imediat înconjurat de alii domni, tăzi și copililor ce îndulcesc să facă această meserie. „Avăi și dumneavoastră grija de dosarul bălatului...” La Poliție, ca peste tot.

După un telefon dat d-lui Seerieru, purtătorul de cuvint ai Poliției, urmează o lungă așteptare, punctată de alte telefoane la care însă nu mai răspunde nimeni. La întrebarea dacă există vreun regim special pentru reprezentanții presei, în seara efectuării unei antecamere (anteportii) de natură să-i demobilizeze pe înșinienți, ofițerul de la poartă îmi răspunde zimbând strîmb să nu mai glumește cu lucearile asta.

■ A la guerre comme à la guerre ■ Lumi paralele ■

Domnul Seerieru este foarte amabil. Îmi spune că „asa-zisa” opoziție are niste publicații care după părerea dinisului sătmarean urmă scuterilor care nu pot fi omisi „să li se pună pată pe cîte un ziarist și să-l bolească”. În plus și unii „asa-zisa” ziaristi, continuă dinisul la fel de amabil, au atitudini inițiatore, se încăză într-o serie de tabere și în loc să fie împărțiali să-să vadă de treabă, „fac somne obiceiul la adresa polițiștilor”. Azi așa, milioane tot așa, pînă la urmă su încașat-o, mai ales că trupele aflate în exercițiul funcțiunii nu au timp să mai vadă dacă ziaristi au ecusoane sau nu, nici să aștepte scăderea legitimaților. Plus că și acela ecusoane, cine poate să dacă nu cunua sint false, că doar nu sunt greu de făcut. Si oricum sint riscurile meseriei, iar dacă acest ziarist curios care vor cu tot dinadîna să se afle în mijlocul evenimentelor și nu procedează ca alții care, uite, să au pus sub protecția poliției și au mers în spațiale cordoanele de scuteri, fotografind și filmind nestinherit și bine apărăți, să nu se媚ă că o pot păti. Caci „a la guerre comme à la guerre”. Trupele de militenți și jandarmi au suferit și ei molestări și își riscă chiar și viață. Îmi spune că ziaristi trebuie să-să facă „numai meseria” și nu crede că „domnul acela Andrei” a fost bătut chiar așa cum declară, în afară faptului că și în alte țări occidentale se mai întâmplă asemenea lucruri. Nu-mi postează exemplu, dar în zilele franceze sau britanice din ultimele luni trebuie să găsește ceva.

■ Păi dacă stau ca popindăii ■

Domnul Seerieru se ocupă de puțin timp cu presa, a mai făcut-o în vechiul regim, dar a fost și dinisul „polițist de stradă” și spie co-i afa, de aceea nu înțelege de ce se face astătoate; și mai întâmplă. Poate ar fi bine ca pe ecusoanele ziaristilor să se pună o stampă a Poliției. Îmi repetă că așa e la războli, că nu există nici o „lege” care să interzică „bătaia” ziaristilor și chiar dacă s-ar da un asemenea ordin, el ar fi oricum greu de dus la îndeplinire deoarece și jandarmii au problemele lor, „unul se mai căză săara cu nevasta, altul bea mai mult” și, cind lese în misiune, dacă vede un ziarist pe care nu-l poate înghiții, se poate întâmplă să-l dea un brînci, „și acesta să cadă pe aparatul de fotografat”. Cum pot să cred că a existat o premeditare? Doar nu a să dat ordin special „băteți ziaristii”, nici nu știe bine cum să-ai întâmpla lucherurile pentru că el n-a fost acolo, dar dacă nu au fugit și el, e normal că au lăsat bătute, chiar dacă în acel moment nu făceau decât să observe. Doar sănătatea cum se petrec acolo lucherurile.

Sunt unele manifestații organizate de partid, îmi subliniază dinisul cu aceeași amabilitate, care au publicațiile lor și „unii ziaristi care vor să se remarcă” întrețin acele manifestații. Ar trebui „luat” chiar atunci și să li se încheie un proces-verbal, iar după aceea să doa societatea toată justiției.

Îl întreb dacă sunt cunoscute unitățile care au acționat în fața Teatrului Național și dacă pot fi depistați indivizii care s-au dedat la acel act de violență, dacă să-l lăsă vreo măsură disciplinară împotriva lor. Nu sănătatea nici o dispoziție în acest sens, dar nu cred, pentru că oamenii s-au aflat în misiune. Dar ziaristul nu trebuie „să rămână ca un popindăiu în mijlocul drumului”, căci atunci se poate întâmpla orice.

In aliul ordin de idei, cauți să affu cine sunt agresorii din porțea manifestaților și dacă ei sunt cunoscuți de poliție. „Păi, cine să fie, unii care se dau drept revoluționari”. „Dar provocatori cred că există?” „Desigur, dar ei rămân în totdeauna în rîndul doi și nu avem prea multe date despre ei.”

Discuția s-a desfășurat într-o „atmosferă cordială și de conlucrare”. Sentimente mai umane față de ziaristi apar spre finalul dialogului: „trebuie găsită o cale ca să nu se mai întâmplă asemenea fapte, dar oricum nu trebuie făcut astătoate”.

- Tinerii se angajează la Poliție ● „Scutierilor li s-a pus pata pe ziaristi” ● Sub protecția Poliției pot fi liniștit
- La război ca la război ● Și în alte țări se mai întâmplă!
- Nu există nici o lege care să interzică bătaia ziaristilor
- Scutierii au și ei probleme ● Popindăii ● Nu se pot lua măsuri disciplinare împotriva lor ● Agresorii obișnuiați de la Universitate sunt cunoscuți de ziaristi, Poliția nu știe nimic
- Scuze și minciuni ●

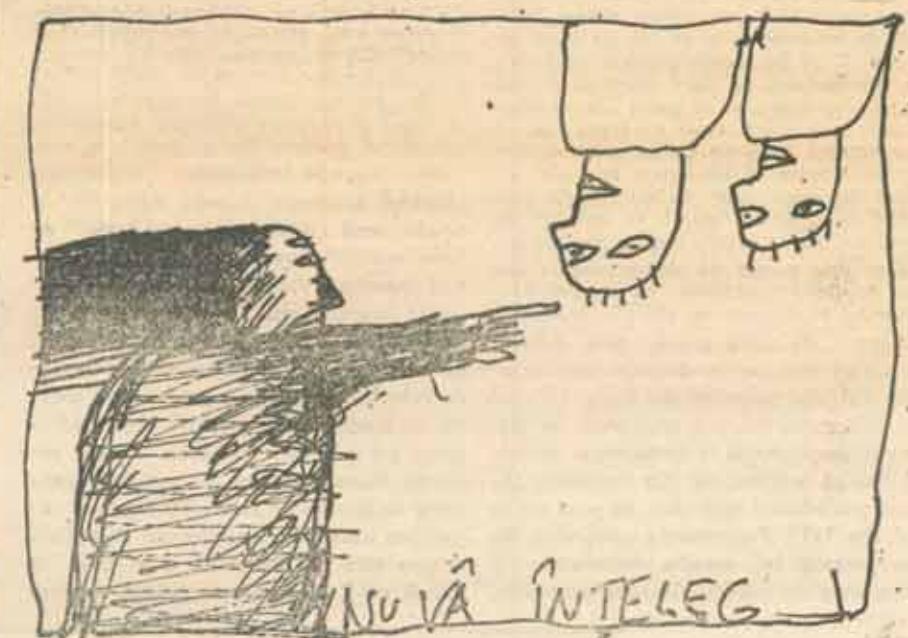
mine, dar l-am avertizat că dacă se năting de cameră îl desfigurez. Costă 35.000 de dolari. Un ofițer mi-a strigat „Inchide camera că te sporcă...”. L-am salvat pe fotograful american Jordans care era întrins pe jardiniere și bătut cu ferocitate. L-am tras într-un taxi dar polițistul trăgeau de el pe partea cealaltă...” În plăcuță apare mereu același nucleu de 100–150 de înăi, care este adevarat că pregătesc astfel și pietre, l-am filmat chiar eu. Sunt cățiva tigani și golani. V-am pus la dispoziție chiar și o casetă. Aceștia sunt în continuare liberi, pe unități cunoscători chiar după nume, și unde locuiesc. Deçi eu și tu, am putut afla. Poliția stie?”. La întrebarea directă și care aruncă o lumină edificatoare asupra activității poliției, dl. Viorel Ursu găsește altceva mai bun de făcut decât să se lanseze într-o dezertare (însoțită de zimbete și grămezi multumite) asupra faptului că dl. Gheorghiu a folosit termenii de tigani și golani, „dumneavoastră ati spus, eu nu mi-am permis de teamă să nu lignesc anumite sentimente, că manifestanții sunt golani”. Cu tot regretul pentru împolitețea comisă, a fost nevoie ca dl. ministru să fie întrebat și rugat să nu „denatureze realitatea”, specificindu-se că dl. Gheorghiu s-a referit numai la nucleu. Desigur, în urma acestei importante dispute, dl. ministru a reușit să devorneze discuția de la problema spinosă a incompetenței profesionale și a bunei credințe a polițiștilor.

■ Comunicatul mincinos ■

Care au fost ziaristii ce nu solicită protecția Poliției, așa cum a reieșit din comunicatul prezentat la Televiziune? „Păi nu sună, adică n-ai fost, or fi fost căiva...” se bîlbîie penibil unul dintre domnilii veniți din partea Poliției să-l „ajute” pe dl. ministru. Urmează o povestea duioasă despre istoricul manifestaților, fapt care îl determină pe dl. Cornel Nistorescu să exclame: „Mă văd nevoie să vă desfișați de față cu toți colegii mei și să afiră că ati dat un comunicat mincinos de natură a diviza presă”. În același stil s-a desfișurat toată discuția. Prin atitudinea lor, oficialitățile nu reușit în ultimă instanță să adinească lignirea adusă întregil preșe și să mărească confuzia. Să vorba d-lui ministru, „Occidentul și cu ochii pe noi și nu este oportun să se dirigeze acțiuni agresive împotriva presei”. Cu toate scuzele pe care acesta a fost nevoie să le adrezeze (la cererea d-lui Nistorescu), n-ar fi indicat ca domnia sa să crede că prin această parodie de dialog, Poliția și-a spălat păcatele și că pe viitor poate să spargă în liniste capete.

Puteam spune că „paraleliismul” de fond, nosescat de Redacția de Actualități, a fost acela dintre adevar și minciună, care cu tot efortul d-lui ministru, nu aveau cum să se întâlnescă tocmai în cadrul unei conferințe de presă cu ziaristii.

ANDREEA PORA

CORESPONDENȚĂ

Precizări la cazul MIRON CHIRALEU

Este pentru a doua oară când cîteva în paginile revistei „22” cîteva rînduri despre Miron Chiraleu, fost student la secția regie film a I.A.T.C. București, mort în închisoarea Aiud în anul 1961.

Prima relatare este a prof. univ. Mihai Rădulescu din nr. 41/1990, iar a doua a prof. univ. Matei Călinescu din nr. 50/1990.

Amintor, oameni de cultură și cadre universitare, evocă în cîteva fraze vibrante personalitatea acelui care a fost într-adevăr omul cu chip angelic, așa cum îl caracterizează fostul lui coleg și bun prieten din anii II-ului, Matei Călinescu.

Ca unul care în acastă perioadă să aflăm în închisoarea Aiud, în cîndate de deținut politic, lucrand în fabrica acestei închisori cîteva luni, împreună cu alte sute de deținuți politici, printre care se află și Miron Chiraleu, pot să mai adaug și eu cîteva cuvinte.

In acea scurtă perioadă, am stat în același baracă de peste o sută de de-

tinuți, cu paturi dublu și triplu suprapuse, împreună și cu Miron Chiraleu, care mi-a reținut atenția de la prima întîlnire.

Era un băiat potrivit de statură, cu o infățigare frumoasă, cu păr blond și ochi albastri și care radia în jurul său simpatie și respect, deși, pe de altă parte, era destul de retras și pondere.

Din discuțiile purtate cu el și cu alții, șiam că este chemat din cînd în cînd (ca apropo toți deținuții politici) la cîte o întrevedere cu fostul căpitan de securitate de atunci (Lătrinez, dacă nu mă înșel).

Cind venea de la o astfel de întrevedere era tare trist și abătut, cu privirea pierdută, cu zimbetul lui natural transformat în crispare și sufereță.

Cine știe la ce suplimente morale și psihice a fost supus Miron Chiraleu în acestă anchetă, incit n-a mai putut suporta, ajungind pînă acolo în cînd, într-o zi, după pauza de masă de la orele 12,00–14,00, cînd ră-

măsesec singur în atelier, să-a spinzurat.

A doua sau a treia zi a fost aruncat într-o groapă anonimă, pe costișă cu mărcișini din marginea cimitirului Aiud.

Moartea lui a produs o mare tristețe și stupore. Zile în sir s-a vorbit în soță numai despre acest cau.

Si acum se pune întrebarea: cine se face vinovat de moartea tragică a lui Miron Chiraleu? In orice cauză, și fostul căpitan de securitate Lătrinez, care a adus în pragul disperării, și comandanțul închisorii Aiud din acea vreme, fostul colonel de securitate Ghershe Criețan, care au pe conștiință lor (dacă nu au avut așa ceva vreodată) nu numai moartea lui Miron Chiraleu, ci și a altor zece sau patru sute de deținuți politici din perioada 1947–1964, mai ales că ultimul, fost la început, prin 1947, comandanț al Securității Sibiu, apoi comandanț al îngrăzelor de muncă forțate de la canalul morții Dunăre — Marea Nonă, a patronat și dirijat multe, foarte multe înscenări de procese, abuzuri și fărădelegi.

Toți aceștia ar trebui aduși în fața justiției (așa cum a cerut de curind actualul ministru de justiție), anchetă pentru crime împotriva umanității.

Sibiu, 7 ianuarie 1991

ILIE BERGHEZAN

Cum se construiește un lider

Unul dintre cele mai interesante puncte din programul Alianței Civice se referă la formarea liderilor. Înțelegem prin aceasta un proces de educare a celor cu vocație de lider, pentru că liderii nu se pot forma în totalitate. O educație de lider nu face un lider din cel care nu este predestinat genetic pentru acesta. Dacă predispoziția există, și numai atunci, se poate vorbi de procentul în care educația completează portretul liderului. Cum specifică încă din prefață un vechi tratat suprarealistică poetice, mai intuтив trebuie să fie poet. Dacă nu ești, zadarnește studierea poeziei.

Acest punct din programul Alianței pleacă de la recunoașterea unei realități: avem nevoie de lideri, și nu numai la nivelul organizațiilor societății civile, ci la toate nivelele. O altă doarunare a societății comuniste a constat în perverzitatea calităților de conducător. Mechanismul prin care se ajungea la funcțiile de conducere fiind la noi complet aberrant și nenatural, complet rupt de realitatea psihologică ce face ca doar anumiți oameni din multime să fie ales în cazul unei revolte sau a unei catastrofe, noi ne-am sălăscu pe potențiali conducători, fără un minim exercițiu al conducerii, și cu o gavă de votari care erau să supraviețuiesc în posturi de conducere fără să aibă vreo minimă incitație sau talent pentru chestia în sine. Până la educarea primilor și eliminarea celorlăți, diletanțialismul, intrizie și la nivelul conducerii, fie că este vorba de funcții administrative, sindicale sau de altă natură. Acolo unde talentul se întâlnește cu măcar un dram de experiență organizatorică, se vede deindeată. Este o prostie să faci proces unor Marian Munteanu sau George Șerban pentru nicio poziție de doar bani avute în A.S.C. Maturitatea lor organizatorică nu este strânsă de această experiență în fond benignă, și din care se poate profita.

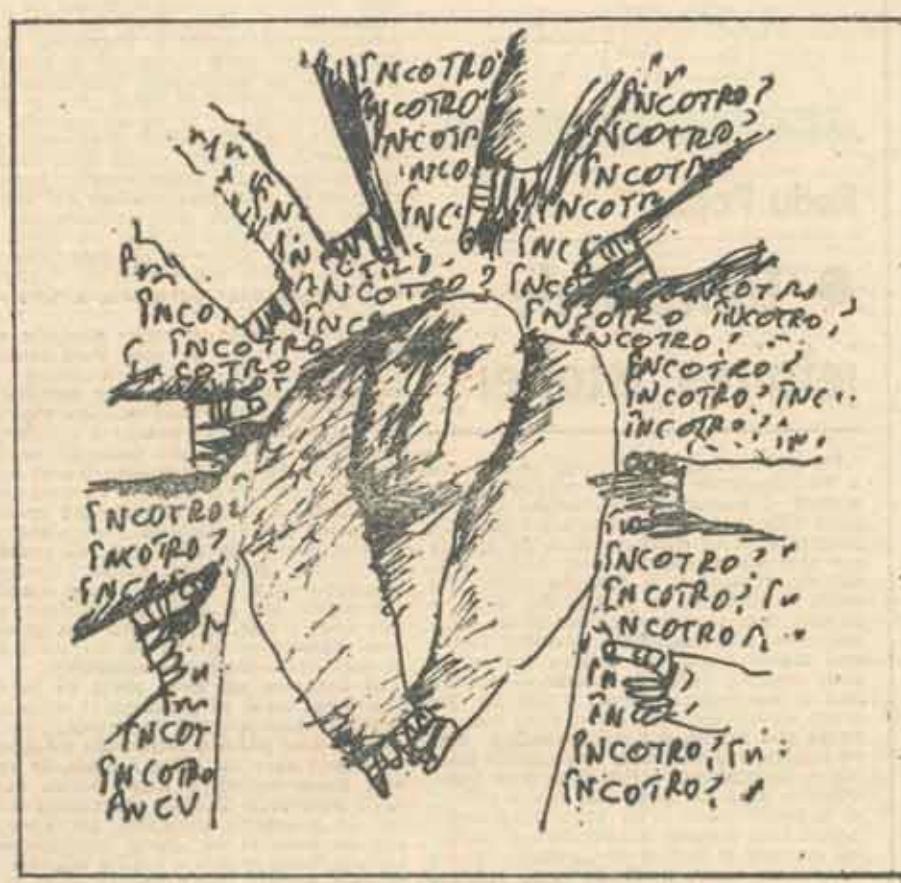
Deocamdată, în România se spune că „nu avem lideri”, sau „nu avem un contracandidat la Iliescu”, și așa mai departe. Nu cred că am avut anul acesta idee mai falsă. Dacă nu am avut un Havel, poate și pentru că ne-am prefăcut că uitam că am avut un Paul Goma, un contracandidat la Iliescu am puțin găsit orientând. Mai ales că Iliescu, după părerea mea, nu este el însuși un lider. El este o altă creație a unui sistem aberrant de selecție a conducătorilor. Mai mult vicilean decât intelligent, mai mult simion decât propriu-zis frang, mai mult versat decât dotat cu lătentă organizatorică și imaginea constructivă, președintele României este, probabil, ce poate da mai bun scalo de lideri a trecești regiunii. Pe Ion Iliescu îl-su consacrat lider și diversi inteligenții din opoziție, pe care î-am susținut lamentindu-se că ei nu ar să le conduce și sădintă cum face el. Afirmația mi se pare prea bilărată ca să o comentez. Marian Munteanu a știut să conduce și o sedință, și un apoi atât de complex ca substantă patologică precum Piața Universității.

Spre deosebire de președintele Iliescu, domnul Petre Roman ne-a arătat încă din decembrie că are vocație de lider. Este probabil că domnul prim ministru, rătăciți spontan în această funcție, a beneficiat și de pregătirea îndrumătoare. În acest sens, Orificul de temeinici a fost însă pregătită sa, ea nu a reușit să-l elmineze anumite „mussolinișme” care să-și manifestă foarte neplăcut și lucind feste

încă din ianuarie 1990 și 1 decembrie 1990. Aceste aspecte nu sunt neglijabile pentru un lider. E puțin probabil că, dacă un om nu învăță la peste patruzei de ani să se controleze, — o să mai învețe vrednată. Antrenamentul poate modula raportul dintre impulsivitate și controlul rational, dar nu îl poate încă într-un caz invers. Adevarata natură a uneori altă de ceea ce înțelegem în ceea ce înseamnă un lider.

Frontul Salvării Naționale nu a reușit să producă din decembrie începând, în afara acestor doi oameni de indiscutabil succés, decât personaje de paie. Este și fără: adevaratii conducători ai F.S.N. nu au ieșit niciodată încă la rampă. Sunt doar cei cărora conducerea dezastroasă a României în anul 1990 le-a adus numai avanțajele, cei care au tot interesul ca noi să fim atât de ocupați în interior încât să nu putem privi înapre Basarabia, iar problemele noastre să fie atât de mari încât Basarabia să nu se uite la noi atât decât cu îngrijorare. Motivul pentru care Ion Iliescu nu va intra în istorie ca omul celor optizeci și cinci la sută este și acela că el nu a fost doar omul lor. A fost în primul rînd omul unor structuri traditionale obediene față de centru. Ultimul supraviețuitor dintr-o lidership comunista al Europei de Est nu își poate nega filiala gorbachoviană. Nu avem probe că nu doar reflexele comuniste, ci și înțelegere mai clară împărtășită de marii încetători.

Așa astfel se arată liderul F.S.N., să-l examinăm puțin pe cei ai opozitiei, să vedem dacă acel contracandidat care ne este atât de necesar poate proveni de acolo. Nu discutăm aici oportunitatea alegerii celor doi contracandidați la președinție, amândouă veniți din exterior. Putem cerceta la infinit sursele fobiei electorului față de omul venit „din afară”, care nu este originală, de atât, în urmă cu cîteva ani în Liban s-a întîmplat același lucru, și tot cu un candidat la președinție. La acest moment nu nu putem permite să luăm aversiunea unei considerabile mărită a poporului român față de domnul Răduț și Călinescu, ambii cu natură și bună educație de lideri. E puțin probabil că ei vor obține vrednată peste 5% din voturile necesare. Si mai îngrijorător este faptul că partidele din care provin par decisive să nu mai formeze altii lideri. Cel puțin la P.N.L. crăpnarea de tot soiul de vicepreședinti, octogenari și de figura unui lider atotputitor nu mi se pare de bun augur. P.N.L., către care s-a îndreptat mare parte din inteligența românească, trebuie să ofere și un alt personal principal înafara de Radu Câmpeanu. Aceasta presupune, firesc, un sacrificiu consistent din partea acestuia din urmă. În ceea ce privește P.N.T.-ul, nu am văzut la acest partid decât virilici — e adevarat, de calitate excelentă, mai bună decât la liberali, și foarte tineri. Singura personalitate a generației de mijloc (din care eu certitudine se vor selecta liderii viitorilor perioade) este Ioan Alexandru, prea puțin pentru a fi lider. În ceea ce privește pe „linerii liberali”, dincolo de vesnică denumire privind sinceritatea lor, în mare parte sterili, trebuie spus că nici ei nu

sunt lideri. El însoțește o categorie încă necunoscută la noi, așea a politicienilor „profesioniști”. El ar fi buni în vremuri mai rafinate decât cele pe care le trăim. Din plecare la acele vremuri rafinate nu putem ajunge deodată. Sigur, ar fi ideal să sărbăram etapa liderilor complet, să ajungem la un sistem elvețian cu un președinte și un prim ministru pe an. Dar noi nu am ajuns încă în era tehnocratiei. Ideea că, asemăna doar o corabie în pragul naufragiului, în care mulțimea nu îl acuză pe celi cu doctorate în salvarea cărăbilor naufragiante, ci pe celi care îl poarte comunica în modul cel mai simplu și pe înțeleșii ei cum se lansează la apă o barcă de salvare. Poporul român are încă nevoie de mintuitorii, ei astăzi îl doresc personalități miraculoase. Dacă opoziția nu îl va oferi aceste personalități, nu va cîstiga alegerile. Ce nemaiînsemnată popularitate a căpătat Ion Tițești pentru că a intrat în rolul de personalitate miraculoasă.

S-ar putea spune aici, și se buntă dreptate, că noi trebuie să derăjăm poporul român de incitația sa pentru asemenea personalități, care este doar o manifestare a infantilismului politic. Si ar fi o obiectivă justificată. Fiște că în programul de perspectivă al Alianței Civice, personalitățile miraculoase nu au ca căuta. Eu vorbesc însă de viitorul apriorist. Societatea civilă nu se naște într-un an, poate încă peste zece ani nu vom avea o adevarată societate civilă, că doar mai mulți embrioni și acesteia. Fără a neglija perspectiva, nu putem însă neglija nici imediat. Dacă nu începem să stabilim niște capete de pod în imediat, în această contraofensivă polițiească și pronazamerică, viitorul devine indoiosat. Riscăm ca personajele principale să ajungă doar demagogii și escroci.

După accuzație foarte sumară trecere în revistă a opoziției parlamentare, optimismul cu o privire la fondul de lideri poate părea nefuzificat. Nici vorbă, doar că acești lideri nu fac parte din opoziția noastră oficială. Cîțiva poi și întîlniri printre liderii Convenției Studenților Bucureșteni.

În jurul lui Marian Munteanu și altii, mai puțin cunoscuți, dar excelente profesioniști ai conducerii. Cu imaginea, sobrietate, și o rigore surorântă sau la vîrstă lor, acești lideri concep acțiuni de avangardă, serii comunicate excelente. Cind Marian Munteanu a fost arestat, Liga a „Amicii funcționali”, grăție lui Mihai Ghovigiu. Acesta a stat mai bine decât mulți adulți pe ce ton să trateze ca președinte, cu Virgil Magureanu, și să mai dea.

Studentii sunt deci rezervorul nostru de lider. Si pentru ei se pot face multe, deat nu stiu încă cel care să-i numească formarea de lideri sau acuza să facă ceea ce în această direcție, dacă, plină la să-și trimite în străinătate să audige cursuri despre psihologia maselor, cheva le-a îmormunită înțeles o carte. Ne-ar place să credem că.

Dacă studentii ne înțeleg în privința perspectivă, să revenim la liderul din generația de milos, care nu este atât de necesar în imediat. La o primă vedere săsem fără mare efort unsprezece lideri doar în Alianța Civica, noile chiar mai mulți. Initial fusese vorba ca acestor unsprezece să conducă Alianța pe rînd, fără că cineva să lunașe în acest an. Deocamdată demorează să audige cursuri despre psihologia maselor, cheva le-a îmormunită înțeles o carte. Ne-ar place să credem că.

Ar fi însă poate mai bine ca Alianța să se fixeze în scurt timp la unul singur, poate doi lideri — purtători de cuvânt. Si vom justifica acest punct de vedere.

Un alt motiv fundamental al absenței liderilor din scena politică a anului 1990 a fost abuarea mass-medierii de a contribui la formarea lor. Căci dacă un lider trebuie să se nască astfel, și să mai primească și o educație în acșa sens, el mai trebuie născut și două oară do mass-media. Popularitatea lui Radu Câmpeanu a crescut spectaculos în anii înainte, cu după ce ziarul „România liberă” a anunțat că domnul Radu Câmpeanu î-a crescut popularitatea. Există mecanisme bine cunoscute și verificate de fabricare a liderilor prin intermediul mass-medierii. Dacă în anul 1990 au fost incapabili de construcție gazduit vor trebui să contribuie în viitor la crearea de lideri.

Nu suntem dacă Alianța Civica va reuși să dorește să oferă alternative în guvernare, dacă să va prezenta sau nu pe liste electorale. Suntem însă că partidele interne nu au timp și posă nici resurse sau disponibilitate să producă un lider nou, ca studenții săi să poată să facă ceea ce într-o perspectivă de prim plan. Nu poti mediația eficace unui personalitate. Nu le poate reține publicul. Aparițile televizate în grup, cum a procedat G.D.S., nu sunt bune în scopuri electorale, stănci cind este vorba de relația cu un candidat. În clasa în care Alianța se va fixa la un om, acela trebuie să apară cu prioritate, să se scrie despre el zilnic, să semneze chiar comunicate care să citeze la Actualitate cu numele lui etc. Pe scurt, să declarăm acel mecanism inconștient care te face să aderai la un nume între altele.

In ceea ce privește posibila opțiune a Alianței pentru un lider, ne incunetăm să înaintăm o singură idee, ceva, deci, mai puțin clar decât o sugestie. În anul care a trecut, opoziția a fost tot organizată, mai puțin într-un loc. Timișoara ni se pare singurul loc care se află înainte cu cîțiva ani față de noi. Pentru organizare și spiritual lor exemplar de construcție, ar fi frumos ca vîrtovorul candidat al Alianței Civice, vîrtovorul președinte al României, să fie un tîmisorean.

ALINA MUNGIU

P.S. Aderarea din ce în ce mai mare a opoziției stradală la persoana regelui Mihai este favorabil din sentimentul nepărtăției că putem crea prin forțe proprii un lider. Regole este, nu-i asa, un lider de-a găsi: moșina regală, demnia sa secură, dar plină de promisiuni în ce privește abilitățile sale politice, etc. Se adauță și înțeleșii pe care î-a făcut atât actualul, cît și precedentul regim, un fel de personalizare, în fond, a marii înțeleșii care s-a făcut național român într-importanță comunismului din U.R.S.S. Orificiile corespund regolelor imaginilor de personalitate miraculoasă, cred că ar fi un start rațios pentru societatea civilă dacă nu ar reuși să prezinte la rîndul ei un lider, unul înzovit din mizeria anilor de dictatură, miraculos revoluției și înzovită la realitatea în anul 1990. Un om care să aibă, deci, o experiență comună cu noi își.

Un efect își caută cauza

Cit ne-am bucurat în decembrie 1989, când abrogările legilor odioase se revărsau asupra noastră ca niste binecuvintări. Valul de articole, decrete, HCM-uri, legi abrogate, ne-a builmăicit în primul moment, ele răminind prin modul de expunere (scris în viteză) simple abstractiuni. Dar oricum ne-am bucurat. Victoria însenea să se concreteze.

Cit de ultimă am fost numai după cîteva luni mai tîrziu, când am constat că diferența „articolase-chele” și „legi-lachă” închideau în continuare porțile spre libertate și democrație, pe care le crezusem odată pentru toatea deșteptă. Ne-am impiedicat de el, în momentele esențiale ale istoriei post-revolutionare, ca de sîstele cărți de joc apărute pe neasteptate de sub masă. Dacă cind în cind, puterea nu trăsea de urechi amintindu-ne că n-avem voie să sună altădată pentru că decretul sau legea nr... din „gloriosul an” și consemnării socialiștilor îndrumătoare.

Războul din Golf? Ce prilej minunat pentru a putea de a stringe surubul, de a ne îngădăi drepturile. Cine își imagina că doar nu s-a publicat nichil! că famoasa lege 25 (art. 10) din 1989 mai există încă? Dar iată că Ministerul de Interni ne informează placid că suntem obligați să anunțăm la Poliție găzduirea oricărui străin (mama, iată sau copil) dacă nu dorm în săpătură și rigorile legii, adică închisoarea. Această formă de luptă împotriva terorismului constituie o nouă originalitate a guvernărilor noastre, în nici o altă țară din lume neînțeindu-se restricții de asemenea natură. Scopul, desigur, este evident.

Umirea noastră, capătă proporții cosmice, atunci cind afilăm că studenții arăbi au bătut studenții români în căminele din Regie, autoritățile neluind măsura logica și necesară (practicată și de alte țări — S.U.A., Anglia, Franța) a expulzării lor. Să, slavă Domnului, avem destui irakieni în țară, mulți morți de la odoisitor și sinistra.

Este ceea ce mai bună dorință că nu terorismul îl reprezintă pe conducători, ci cu toții alții. Nu era nevoie de războul din Golf pentru a reintroduce această lege antidemocratică și abuzivă.

ANDREEA PORA

ACENTE

Radu Popa

● Dincolo de jefuirea istoriei

Un popor căruia i s-a furat istoria, care a fost lipsit de memoria colectivă acumulată și transmisă de-a lungul generațiilor sale succesive, pierde orice sansă de progres și chiar supraviețuirea lui ajunge sub semnul întrebării. Acest adevăr este atât de evident și a fost de atitea ori risipit — mai ales în timpul din urmă — în cele mai variate contexte și cu toate accentele sau nuanțările posibile, incită mai stârzi odată aici asupra lui mi se pare excesiv. Jaful de istorie — o situație unică de dinaintea, iar acum o altă tot mai multi dintre cei care nu o știau sau nu voiau să-l înțeleagă condiționările — este un fenomen caracteristic regimurilor totalitare. Comunismul a ridicat această indeleinicire pînă pe „cele mai înalte culmi” și a perfectionat-o cu toate mijloacele, considerind-o parte constitutivă a planului aberant și ticălos de „creare a omului de tip nou”, lipsit de orice apărare în fața agresiunii ideologice.

Simplul furt de istorie este totușii de parte de a exprima "performanțele" propagandei comuniste care a fost practicată la noi de-a lungul unei jumătăți de secol. În locul adevaratelor coordonate și momente cruciale ale trecutului românesc, au fost treptat create și strecturate falsuri al căror efect depășește în gravitate șubrezarea și anularea capacitații de rezistență colectivă. N-a fost precupăția nici una dintre metodele rafinate de deformare a adevarului, iar mijloacele folosite în acest scop precum și amplioarea acțiunilor organizate pe durata mai multor decenii, cu efecte produse de la primele clase de școală și pînă în ultimele "cercuri de învățămînt politico-ideologic", ar merită fără îndoială cea mai atenționată analiză. Nu atînt pentru reconstituirea tuturor laturilor agresiunii dezlănțuite asupra poporului nostru, cit mai ales pentru găsirea mijloacelor de vindecare a rănilor produse și în acest domeniu. Deoarece rănilile produse trecutului românesc sunt departe de a se fi vindecat odată cu momentul pe care l-am crezut a fi cel al înmormîntării dictaturii comuniste. Ele continuă să dăinuie, iar folosirea lor în momentul de față dovedește odată mai mult că în acele zile extraordinare de la sfîrșitul lui decembrie 1989 am fost naiv și am fost ingelați.

Uneori, principalele falsuri din trecutul românesc au apărut în mod abrupt, atunci cînd conjunctura a cerut-o, accepțarea lor fiind impusă prin dictat propagandistic, iar orice încercare de a le respinge fiind reprimată cu brutalitate. Dar de cele mai multe ori s-a recurs la deformări treptate în „tehnica pașilor mici”, care o vreme a ascuns chiar și celor avizati scopurile urmărite. În multe cazuri s-a pornit de la distorsiuni istoriografice datind din perioada interbelică, explicaabile aceleia prin împrejurările de la începutul secolului nostru, dar care au fost exacerbate și transformate în adevăruri absolute impuse prin toate mijloacele, de la manuale scolare și pînă la schemele stereotipe din toate muzeele țării. Au fost în acest fel afectate toate compariționile cronologice ale trecutului românesc, dar au existat desigur și subiecte preferate care au fost investite cu insușirea de „priorități ale comenziilor social-politice”. În jurul unor asemenea subiecte s-a creat și a fost întreținută o stare de permanentă tensiune, ele fiind considerate ca domeniu de confruntare cu adversari reali sau imaginari, astfel incit pînă la urmă totul s-a transformat într-un fel de bătălie continuă în care mai toate mijloacele sunt permise, sentiment reflectat și de formula „frontul istoric românesc”.

Am fost multă vreme un popor normal și cu frică de Dumnezeu, locuind un teritoriu pe care viața omenească a apărut cam odată cu începuturile societății umane din celelalte compartimente ale spațiului geografic din care facem parte, pentru ca la încurajările partidelui să se „descopere” la noi — evident, în județul Olt — cele mai vechi „dovezi” ale umanității europene.

Am avut strămoși care pot fi urmăriți în trecut pînă în prima epocă a fierului, preț de cam trei mil de ani, pentru că la sugestiile venite „de sus” și în condițiile permanente supralicitări practicate de campionii și colaboratorii sectiei de propagandă, să se ajungă la recunoașterea înaintașilor încă de la începuturile epocii bronzului sau chiar din neolic, stîrnind astfel zimbete confescente în lumea învățătilor de profetodori.

Pe pământul ţării a înflorit la hotarul dintre erele pagină și creștină o civilizație remarcabilă cu largi împrumuturi din lumea elenistică și din civilizația celtică, cristalinată în tiparele unui regat barbar asemănător altor structuri de la marginile antichității clasice, dar și-

decis ridicarea acestuia la rangul de „stat centralizat și independent” cu hotare căt jumătate continentală și strălucire unică, vizuire care ne-a însigurat și izolat în literatura de specialitate internațională.

Am avut nenorocul de a „sta în calea tuturor răutăților” ce ne-au scos din conul de lumină al științelor și reconstituirilor istorice corente, astfel încit pînă și descoperirea și identificarea urmelor strămoșilor este problematică pe durata multor secole; dar, spre amuzamentul oamenilor de știință străini, s-a decis „la cel mai înalt nivel” că am fost „stat neorganizat” (?) beneficiind de „statalitate permanentă” pe durata a 2050 de ani.

Ne-am format ca popor neolatin cam în aceeași vreme în care s-au încheiat etnogenezele din celelalte provincii ale fostului imperiu roman, dar partidul a hotărât că românii sănt mai cu moț decât toți ceilalți și — pentru a elmina cu orice preț pe slavi din procesul nașterii noastre — ne-a împins spre trecut etnogenetic, dind friu liber celor care au ajuns să vorbească despre români din neolitic.

Trecind peste falsurile „patriolice” ale istoriei medievale românești, să amintim inventarea „gloriosului partid comunist român” pentru o vreme în care numărul membrilor săi a fost în realitate mai mic decât o mie, dintr care cam 70-80% erau alieni ce urmăreau cu totul alte scopuri decât ideilele comuniste.

scopuri decit idealurile comuniste.
Si deoarece un avut sanza ca pe durata unui secol sa avem parte de o monarhie constitutională în prelungirea logică a vieții politice medievale românești, monarhie care cu toate minusurile ce însă ar putea atribui a avut marele merit de a prezida și facilita apropierea noastră de popoarele civilizate ale Europei, era de așteptat ca „forța conduceătoare” să facă totul pentru a măslui adevarările istorice recente. Inversunindu-se și în același privință intru schilodirea memo-

Telurile urmărite — și din păcate parțial implinite — ale tuturor acestor făsuri sunt prea străvezii pentru a mai insista aici asupra lor. Fiecare deformare sau minciună asupra trecutului românesc echivalăză cu cite o stăviloare firească apropiere față de vecini și la integrarea noastră în concertul european. Nu pot fi stabilite obiective viitoare realiste atât vreme cit trecutul istoric este recepționat colectiv în coordonate false. Îngrijorător este faptul că la un an trecut de la dispariția factorilor deformatori ai istoriei noastre, abia se fac simțite unele încercări de a înălța zgura strinsă pe trecutul românesc și de a-l restituîn scară normală și adeverată. Să sperăm că aceasta se datorează în primul rînd

ACENTE

Alexandru Duțu

• Cum se face un partid: O.D.U.S.-ul

Intr-o sămbătă din toamna anului 1979 am plecat la vînată. Cînd am venit acasă, familia era agitată: mă căutase secretarul de partid de la Facultatea de Filosofie-istorie, de care depindea Institutul nostru. Imi lăsase un număr de telefon cu porunca de a face avelul imediat ce soseam acasă. La telefon mi-a răspuns celebrul secretar de la Centrul universitar de partid, Bordei, mi-a spus să vin de îndată la Centru pentru o probele foarte importantă. M-am suiat în troleibuz și am dat ochii cu tovarășul Bordei care m-a întrebat, fără ocolisuri, dacă vreau să devin membru ODUS. L-am răspuns că nu mă hotărăsem încă, dar că speram ca aceea sămbătă să nu fie ultima din viața mea. Tovarășul Bordei nu a zîmbit, deoarece el nu zîmbea din principiu: Mi-a cerut să dau adeziunea pe loc și mi-a intins un formular. L-am completat și m-am întors la pictă: uităsem să iau praz. Am aflat mult mai tîrziu că la ora aceea, cineva se ridică și propunea numele meu pentru organele de conducere ale Odusului într-o asamblăe care avea loc pe Capitală. Or, se constatase la Partidul I) că nu dădusem adeziunea la noua organizație „democratice”, de unde cursa imediată cronometrului ce se

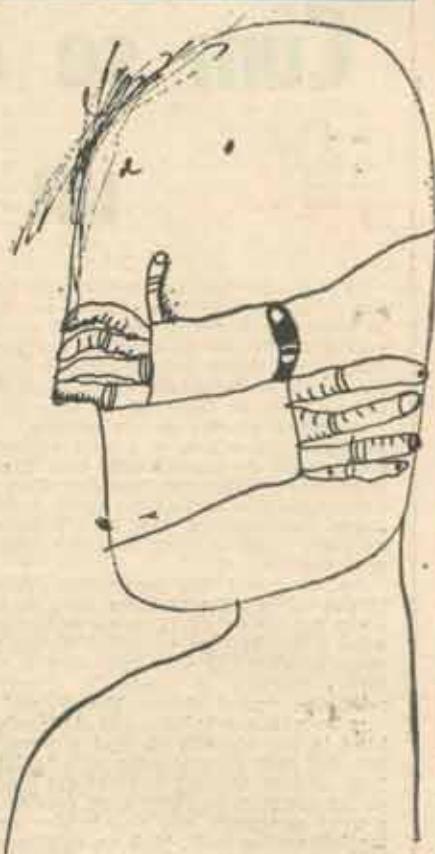
corsa imposta ca cronometrul ce se declanșase. În ianuarie 1980, am fost invitat la Sala Palatului, unde am fost așezat în primele rânduri, spunindu-mi-se să nu plec la prînz acasă, deoarece voi lua masa la nalat. A vorbit dictatorul care printre altele a declarat că toată

Tara este cuprinsă de un entuziasm neșăvâlit și dăburnă în Odus, că Odusul este baza Frontului tera vorba de Frontul Unitatii Socialiste) și că el prevedează dispariția partidului, deoarece, în curind, totuși tara va fi un singur partid: în loc de trei noiuni — tard, partid, popor — aveam să folosim una singură: „partidul”, adică România. Tot atât de clar era faptul că cei care nu erau de acord, autorii de fapte anti-sociale și destabilizatoare, trebuiau să fie pedepsiți de lege. Dând discurs am fost dus în grup la „Gambrius” și am luat masa scalo: eram peste sută. Tot incolonat am revenit la Sala Palatului, unde cinea important, nu mai în minte cine, a propus o listă de candidați pentru Comitetul Central al Odusului (căzuse noaptea). Am fost aleși în unanimitate. Eram cei de la „Gambrius”.

Mi s-a parut că singurul lucru ne care-l mai puteam face era să nu except să intru în conducerea organizațiilor locale, unde ar fi trebuit să fac ceva: făsăsem luat pentru figuratie, nu aveam de ce să devin factor activ într-o piesă absurdă. În schimb, puteam pune întrebări incomode, precum de ce nu facem noi planul de îndrăgostirea noastră săzat și nici se propune să se întodosebe un plan gata făcut la partid (care trebuie să dispare, cum se astăzvase secretarul general) sau cum sunt înloosite cotizațiile. Aici în minte că a fost o vorbilă derută, deoarece nu ieșea un milion. La următorul congres nu am mai fost realces, nici măcar nu m-am convocat la prima sedință de alegeri de la Universitate. Nu am dansat decât două zile.

Întimplarea mi se pare erătoare pentru funcționarea restului comunist și de aceea merită să fie evocată: pentru că astfel oamenii de vîrstă mea au amintiri mult mai amare și mai trăgice. Datorită cu dispariția partidului și transformarea întregii tări în partid avea cîteva ei: ea a fost lansată în momentul în care sindicalele poloneze au contestat autoritatea partidului comunist polonez. Mariile miscări au fost declanșate în 1979, iar în 1980 a fost creată Solidatea. Ce mijloc mai bun de a se poate dîn priză sindicatelor române decît creaarea unei organizații politice de masă care să se suprapună veste sindicate? La discuțiile care se făceau la sedințele Odus se spunea atunci că "nu există principala strinsul deseurilor"? nimicini (nici măcar inițiati de la partid) nu vota ex- plecă ce relații sunt între Odus și sindicate. Sub pretextul unui pas derisiv spre democrație se crease o imensă confuzie, extrem de utilă grupului conducerilor.

Confuzia a fost armă predilectă a comunismului român: în timp ce în alte „democrații populare” au fost menținute mici partide fantomă, la noi ele au dispărut în numele unei unanimități inexistente și al unei unități naționale care, astfel, nu mai putea fi amenințată decât din afară, de „agenturile străine”. Anihilarea pluralismului a mersă mind în minte cu dezvoltarea forțelor de reprezentație care au luat sub control pe toți cei care nu măreștiuau în făcere. Dictatura a ieșit în relief atunci cînd izolationalismul a devenit politică de stat: dor infrastructura materială și ideologică a dictaturii fusese construită încă de pe vremea lui Gheorghiu-Dej. Prin creația, pe de o parte, a unei mase de manevră care era aruncată în luptă în momente dificile — cei cu „origina sănătoasă”, care ar fi trebuit să se bucură de noi drepturi, dar care beneficiau

de putere doar prin reprezentanți, prin cei intrăti în birocrația fidelă regimului; prin discreditarea celor care ar fi putut răsta grupuri capabile să prezinte o alternativă, pe de altă parte. Discreditatea se facea prin calomii sau prin atragerea temporară în funcții decorative. Solidaritatea a fost înlocuită cu complicitatea în societatea comunistică. Peste comploticii unele hidroașe, și-a asternut hramide strâncătoare a marilor idei: suveranitate, independență, egalitate, continuitate. Aceste idei au fost adaosul, nu baza. De aici și moștenirea creației dictaturii care a manevratabil arma confuziei. Să nu uităm că și-a pretins că România nu avea dezideranți, pentru simplu motiv că aceștia erau prezenți ca simpli

lesirea din confuzie nu se poate face prin emotiile declaratii, ci prin idei limpezi capabile să imbine libertatea cu responsabilitatea și să inspiră acțiuni benefice pentru toți membrii societății noastre. Idei izvorite din sinceritatea cu noi insine (justificările ne deschid noi perspective!), puțină decență înnă este celul să dea lectii de politologie cei care au participat la instaurarea sau consolidarea dictaturii „majorității“), multă dreptate liegea este căreiai pentru toți, nu numai pentru cei de „jos“!, respect făcă de cei care ne confruntă: o gravă maladie susținută ne face să vedem în orice om care nu este de acord cu noi un complotist. O jumătate de secol de dictatură ne-a învățat că solidaritatea nu înseamnă unitate în jurul unui tiran. ■

Alina Mungiu

Polemici fără fond

suporțului de masă, și nu vizează de-
cât strict sectorul politic. Un intelec-
tual care s-a compromis politic nu este
mai puțin profund sau rafinat ca
intellectual, ci pur și simplu nu mai
are credit politic în fața unui grup
vast de persoane care l-ar fi urmat
înțial. Că despre faptul că domnul
Mihai Ursachi a luate la propriu rin-
durile mele foarte amare despre res-
pectul de care se bucură scriitorul în
societatea noastră, despre argumente
de tipul celui că numai cine a absolvit
logica are logică, și despre tonul
general al articolelui, nu insist asupra lor ; cunoscind sentimentele per-
sonale și relațiile ce li leagă de Mi-
hai Ursachi de familia regală, nu pot
decide să presupun că acestea au stat
la baza stării de iritate trecătoare în
care dnuști Ursachi a redactat acest ar-
ticol. Mă opresc aici, considerind,
după un an de presă „liberă”, că po-
lemica, discuția la persoană și nu la
obiect, vehemența tonului și nu a
conținutului sunt tot atitea manifesta-
ri ale disperării și neputinței care
pot cuprinde și pe cei mai buni din
tre noi atunci cind realitatea este
foarte departe de bunele noastre in-
tenții și nu găsim destule modalități
concrete și immediate pentru a o apro-
ba.

Cui nu convine eliberarea memoriei?

■ Te învățăm noi minte!

B.R.: Nu știu dacă meseria îl influențează pe om sau omul influențează meseria. Eu sunt doctor de meserie și că am putut, am ajutat; de aceea, în mintea mea nu bucuram că am numai prieten. Sigur, astăzi este o naivitate, nimeni nu are numai prieten. Numai că aci este vorba despre aliceva. Înainte să apară revista *Memoria* am dat cetea anunțuri despre ea în diverse ziaruri, precizând că vom publica documente deosebite care mai mare crină — produsă în comunism. După anunțuri, m-am trezit cu telefoane de amenințare: ce, te-ai săturat de viață? În seara de 3 ianuarie a.c., cind am plecat de la Uniunea Scrisorilor (Casă Victoria 115) pe la 21–21.30, am auzit, pe urma mea: în lăsuță capul și am văzut doi tineri care mărsuțau pasul, ca să mă ajungă. M-am grăbit și eu și în față Academiei am traversat, ca să evit trotuărul sărit din dreptul Casei Victoriei. M-am alunca, și înimiții sunau l-am primit în maximul inferior, lateral stânga, ceea ce, lovitura fiind dată pe la

Interviu cu domnul BANU RĂDULESCU, redactorul șef al revistei „Memoria”

spate, denotă că agresorul era singuriște. Pe urmă au urmat alte lovitură, în serie. În casă, Gheană pe care că de obicei o purtau pe umărul drept și căciula mi-să surbură la elivina metri în față. Am căzut, și ei doi agresori au început să mă lovenesc cu picioarele, spunându-mi: Te învățăm noi minte! Iți arătăm noi te!

22: Erau tineri?

B.R.: Duseă alură erau tineri. Eu, nu-mi înțelesem reacția în nici un fel, nu ghemuleam, pe trotuar, cind am auzit scrierile de înălțări ai unei masini. Văzind secolul în lumina farurilor, cinea a opri.

22: V-a furat eva?

B.R.: Nu, nici măcar găsim cu acte, pe care ar fi putut să-o ia de destul de ușor, chiar cind nu luau la fugă spre parcul, pentru că era excuse pe trotuar, desul de departe de mine.

■ In '43 frontieră ţării trecea prin București

22: Ați mai primit de alii unei telefoane de acuzație?

B.R.: Nu. A doua zi (deci pe 4 ianuarie), avem întîlnire la Uniune cu Dîmboiu Giurăscu. Cind am ajuns înăuntru, și am văzut Nicolae Prelipceanu, m-a dus într-o cameră la Dîmboiu. Erau împălmintăți. Dîmboiu a răs mina pe telefon, să-l chemem pe domnul acela de la S.R.I., pe Mărgureanu. I-am zis: „Mărcuț, îți faci rău”.

22: De ce ați făcut deținut politie?

B.R.: Am fost inchis politic în '48: s-a însemnat un proces pentru tentativa de trecere a frontierelor — dacă puteti consemna că nu atunci frontieră trecea prin București.

22: Să de fapt care a fost motivul real?

B.R.: Eram student la medicina în anul 6 și erau preparator la catedra de anatomie, în prof. Gratiel Pop. Îmi echipam existența lucrind la un cabinet particular. Doctorul la care lucram era fratele ministrului liberal Zamfirescu; fusese în

primul guvern Sănătescu. Conducerea partidului liberal, Brătianu și coaliția fusese deja arestată. Au urmat marile procese. Eu, care nu știau nimic nici un fel de politică, am căzut cu el, cind l-am luat pe tot. Am fost condamnat la 10 ani, am lăsat la o scuară și în următorii 10 ani.

22: Unde ați fișat cel 6 ani?

B.R.: Constanța, Văcărești, Caransebeș, Pitești, Canal (doi ani și jumătate). Gherla. De la Gherla m-am eliberat. La Canal l-am cunoscut pe profesor Ernest Bernau: acesta ne spunea noi că tot ce am patit într-o treaptă deținute, de la vorbitoare, din cauza acesta. Dar nimeni nu reacționă așa. În schimb pe cei care au suferit moarte și au impuscat, l-au lăsat în schimb trei zile și trei nopti, ca să-l vadă și noi. Erau trei rinduri de sărmă, ca la Auschwitz. Printre ei care l-au găsit, am fost și eu. Era căzuț cu lăsa la pământ, cu buzele trăsă. Glonțele îl fusese trăs în crăpă și-i lasă prin ochi. Dar au fost și înțimplări caragioase.

22: Cum există și astfel de înțimplări la Canal?

B.R.: Există. În sensul răgăș pe care îl aveai după masa de seară, cind te programează să te băzi în prieteni, mai schematic să te vorbești o vorbă. Eu dormeam chiar înăuntru și era vorba de Bernea. De la el am aflat multe. Cu el sătmăren de vorbă, nu mai multă înțelegând, el vorbind. Scriseam noapte ca vremea ecseas, scria și el: noapte gindile me sunt, în timp ce sprijinim mătrele. Mi le comunicam. Eu am și reușit să rezolvă ocazia de hîrtie cam că o tigără desfășurată și seringă cu fiero foarte mic.

22: Deci, într-un fel, încrezătorii să scriească la revista astăzi lucruri de atunci.

B.R.: Da. Procurărișii mă înțelegeau să fie vechi, da rugă. Dacă eliberez un încrezător să-mi scriu eminență pe nicio casă. Umolusem căteva multe, înțelegându-mi că luate după ocazia contrarevoluției din Ungaria. În '51, printre cei care au scris la revista „Memoria”, tocmai că înțelegându-mi că lăsat înăuntru într-o casă în care se desfășură o acțiune de căderea regimului comunist, să restituim omului o casă din istorie, trăgându-o acelora tineri, nici acum recunoscând. Mă întreb, cui nu crede că eliberează această memorie, arestată astăzi an?

„22”

PROIECTUL LEGII AUDIOVIZUALULUI

Transformarea monopolului de stat într-un monopol de drept

Continutul acestei legi, mai ales unele din dispozitivele sale, pară că dreptul să transforme un monopol de fapt într-un monopol de drept al guvernului și a puterii în general. Probe în accusă privindă ne furnizarea chiar acestăi legă, să vor referi în principal la modul cum se alcătuiesc Consiliul Național al audiovizualului, care este o instituție independentă, zice art. 6 — autoritate independentă, pentru asigurarea exercitării libertății de exprimare. Într-adevăr acest organism are o funcție extrem de importantă. Să conform legii audiovizualului, și în general în cadrul întregului sistem. Chiar până în de la competența, de la felul cum se alcătuiesc acest organisme se poate deduce intenția puterii de a acapara și pe termen legal Radio-televiziunea. La art. 21 se observă că acest consiliu este constituit din 13 membri, nu atenți că numărul. Să numără cum 7. Cite 3 membri președinte, biroul său național și biroul Adunării Deputaților, dintre care primul pe o durată de 4, al doilea de 6 ani, al treilea de 8 ani. Numările se fac de birourile celor două adunări — se spune în textul respectiv, cu respectarea configurației politice a acestora. În afară de președintele României și Biroul Senatului, și Biroul Guvernului României, numește 3 membri. Academia Română un membru pe 4 ani. Guvernul tot pe 4 ani 3 membri, și în felul acesta se formează acest Consiliu Național. Până în '77 cei care sunt în minoritate și constituie și să propună, să numească de fapt, chiar aici spune legă, — rezultă evident că partidul care se află în momentul de fățu la putere și care e și al președintelui și al guvernului și din plăsile și al Academiei este un fel, pentru că noi suntem că în cadrul Academiei compoziția actuală provine în majoritate din vechiul regim, atunci există riscul ca însăși componenta acestui organism să fie monocoloră. Micile con-

stituții care par a se face, în sensul că Biroul Senatului și Biroul Adunării Deputaților numește, la rindul lor, sunt considerate numai pentru că după situația noastră pondere partidelor de opozitie este destul de redusă. Deci, pe de o parte este compoziția acestui organism care este foarte importantă, este apoi durată pentru care se numește acest membru al Consiliului Național. Sunt unii membri pe 6 ani, alții pe 8 ani și cel mai puțin pe 4 ani. Este asternut! Sunt unii care, practic, după ce se poste prezuma că exprim mandatul președintelui, că poste ar cădea guvernul de la putere, rămân în continuare. Aceasta este un prim aspect. Un al doilea aspect pe care as vrea să-l relev este faptul că acest organism este investit cu multă putere care după opinia mea exceed atribuțile unui organ administrativ. Aici trebuie să subliniez că este vorba de atribuții excesive cu ceea ce este investit acest consiliu. Consiliul Național al audiovizualului stabilește norme obligatorii, deci este un organ cu funcții normative, ceea ce-i foarte mult. Dar zice la un moment dat: programarea și acordarea dreptului la replică, dar acest drept este extrem de important pentru buna funcționare a Radioteleviziunii. El bine, din textul de lege rezultă că acest Consiliu Național al audiovizualului are dreptul să instituie norme cu privire la programarea și acordarea dreptului la replică. Deci, dreptul la replică care în toate legislațiile luate în considerare este principiu este reglementat doar de sefer și destul de amănunte de organele legislative ale statului — de Parlament —, acmea norme trece, în baza acestui text de lege, dacă se va inventa, în atribuțile Consiliului Național al Audiovizualului. Dar mai rezultă că acest Consiliu Național se poate exercita și un fel de rezură. Vedem că riscul ca însăși componenta acestui organism să fie monocoloră, micile con-

stituții și în același timp nu există deosebită replică la acuzația că pe care le comunică Guvernul. În ultimele verii, în ultimele luni comunicările Guvernului, și nu corespondă realității, fie interpretează realitatea în mod deformat, și eu zic: acest copaciv pe care-l reproșătă dreptul la replică în domeniul acesta al aca-zisului drept de antenă este exemplu pentru o legă democratică în acest domeniu. Un orocare efort de sănătățirea cu legislația europeană nu se poate nega; însă, după părerea mea, a fost făcut acest efort la un nivel foarte scăzut de profesionalism și cunoștințe au fost puse sarecum cu furca. (Fragmenți din prezentarea legii fizantă în cadrul se-
sionii G.D.S. din 10 ianuarie 1991).

DORU COSMA

IMPRESCHTIBILELE EVIDENȚE

Interviu cu senatorul P.N.L. de Timiș MIHAI RUVA, membru al Comisiei parlamentare de anchetă asupra evenimentelor din 13-15 iunie 1990

■ Patru hoți au terorizat Bucureștiul?

ANDREEA PORA: Ascultând cele două rapoarte, cel prezentat de secția comună de F.S.N. și cel prezentat de secția dvs., suntem constați că există diferențe fundamentale, atât în prezenta rea cit și în interpretarea faptelor. Cum să ajuns la această situație și pe baza căror documente?

Mihai Ruva: În arhiva Comisiei există un material vast la care s-a făcut apel, numai că fiecare segment al Comisiei a invederat cu predilecție anumite tapete din arhiva care cuprinde aproximativ 7.000 de pagini.

A. P.: Ce documente cuprind această arhivă?

M. R.: Este compusă în principal din declarațiile ale marilor sau ale altor persoane care deținute funcții de răspundere, la care se adaugă rapoartele primite din partea Ministerului de Interni, Poliției Capitalei, S.R.I.-ului, Procuraturii, partidelor, asociațiilor politice sau apolitice, un dosar de la GDS, precum și copile unor acte solicitate de diverse unități.

A. P.: Există mai multe documente privind ziua de 13?

M. R.: Da. Aceasta a fost și cauza somnărilor pe care le-am adresat unor organe de stat despre care aveam motive să credem că nu au oferit cu predilecție materialele privind date de 13. S-au întocmit doar două dosare pentru instanță. În primul este vorba de sustragere de valută din casă d-lui Ion Rațiu pentru care sunt anchetați doi foști lucrători ai Ministerului de Interni și un minor, iar al doilea dosar cuprinde un furt de la P.N.T.-cd. În care este implicat un minor de 15 ani. Declară, practic, patru hoți, Procuratura Generală susține că nu a trimis rezultatul tuturor cercetărilor pe care le-a întreprins, dar, de exemplu, în cazul celor cinci persoane care au decedat prin impușcătură în noaptea de 13 spre 14 iunie, susține că nu poate stabili imprejurările mortii. Motivația este că o parte dintre cadavre au fost duse la Morgă, gălăzile străbătute corpul victimelor și în absență lor nici o expertiza balistică nu poate stabili nici măcar arma cu care s-a tras.

■ Manifestanții au tras din Ministerul de Interni?

A. P.: Există însă numeroase mărturiile care relatează că cel puțin o persoană este vorba de un bărbat impușcat în 13, a decedat în fața Ministerului de Interni. Deci, de acolo s-a tras. Nu se poate stabili persoanele care se aflau în acel moment în clădire?

M. R.: Agresiunea asupra Ministerului de Interni s-a produs după pătrunderea în sediul Poliției, de unde Poliția pretinde că s-au sustras arme. Aceasta este de natură să creeze o oarecare confuzie.

A. P.: Să înțeleg că se acredează ideea că manifestanții au sustras arme de la Poliție, au pătruns în Ministerul de Interni și de acolo au tras? În acea perioadă, chiar Ministerul de Interni a declarat că nu s-a pătruns în clădire.

M. R.: În Ministerul de Interni nu s-a pătruns, dar există această susținere a Poliției cu armele sustrase, care lăsă loc liber ipotezei că s-ar fi putut folosi aceste arme.

A. P.: Au fost anchetați (audiați) și domnii generali Chitic și Diamandescu. Ce au avut de spus despre acea faimoasă casetă?

M. R.: Au fost audiați și reaudiți, întrucât anumite imprejurări au determinat acest lucru. Înțeleg că au purtat acea conversație, așa cum rezultă din casetă. Domnul Mihai Chitic, atunci cind s-a prezentat la sediul Poliției pentru a semna stenograma, a lăsat să facă anumite completări pe text.

A. P.: Aceste completări contraziceau cumva afirmațiile anterioare?

M. R.: Aduceau date noi, pe care din nou să susțin că au omis să le declare. Bunăoară, discuția purtată la Palatul Victoria în data de 11 iunie cu președintele Iliescu și premierul Roman, a fost menționată doar cu prilejul celei de a doua audieri.

■ „Documentele” sunt mărturiile unor foști pușcăriași

A. P.: În raportul F.S.N. sunt acuzate pe față partidele politice și diversele asociații sau grupări, cu vina de a fi susținut moral și material manifestația de la Universitate. Există probe în acest sens?

M. R.: Actele din arhivă conduce la concluzia că partidele nu au fost implicate. Ceea ce cuprinde raportul F.S.N. este faptul că manifestația a fost sprijinită material de către anumite partide. Cei care sunt găsiți, pentru că secția F.S.N. a socotit că probele declarării unor persoane de o calitate indoielnică și cu o stăchetă morală discutabilă. De exemplu, cu prilejul audierii unor arrestați din 14 iunie s-au reținut declarării că acelea ale d-lui Hotnog Ioan care pretinde că ar fi primit în timpul manifestației ajutoare materiale din partea unor persoane de la partide. Declarațiile lui trebuiau puse sub un mare semn de întrebare, deoarece domnul Hotnog Ioan este o persoană certă că justiția a suferit o condamnare de 5 ani penituară delapidare și altă de 4 ani și jumătate pentru insulăciune. Nici am avut serioase rezerve asupra adevarării celor declarate de dinsul.

■ F.S.N.-ul solicită și plătește garniturile suplimentare

A. P.: Cum au fost strânse documentele și materialele care urmău să elucideze evenimentele din 14-15 iunie și ministerul transportului minerilor?

M. R.: Problema este organizarea deplasării de populație în Capitală, mai ales a minerilor, care au reprezentat ponderea cea mai mare din cca 20.000 de oameni care au venit atunci. Diversi funcționari superioiri din Ministerul Transporturilor au dat declarări false. Ni s-a învărat o explicație, cel puțin ridicolă, formulată cam aşa: „C.F.R.-ul este organizat pe principiul rentabilității și faptul că s-a fost organizat trenuri speciale reprezentă o activitate firească. Organizarea C.F.R. nu a fost implicată în aprobarea acestor trenuri speciale”. Numai că acțiile de anchetă au stabilit că acestea transporturi nu au fost deloc spontane. Există un regulament al Căilor Ferate care prevede în art. 17 că „se aprobă garniturile, trenuri speciale sau vagoane suplimentare în anumite condiții, dintre care una este să existe disponibilitatea de material rulant, iar alta ca soluția să se facă prin comenzi serise depuse cu cel mult 15 zile, dar nu cu mai puțin de 3 zile înainte”. Pe de o parte, disponibilitatea de material rulant nu exista, din moment ce au fost anulate trenuri de călători, iar comenziile poartă data de 13 iunie, deci nu a fost satisfăcută numai în cîteva ore. S-au făcut și cereri telefoniice.

A. P.: Din parțea cui au venit aceste cereri?

M. R.: Aici intrăm într-o zonă foarte primejdoasă. Au fost mai multe categorii de organe și ce este mai grav este că unele organe locale ale F.S.N. au făcut asemenea comenzi. România este legată prin convenții internaționale cum este documentul Conferinței de la Copenhagen, care are o prevedere sunind astfel: „statele participante se obligă să facă o delimitare clară între stat și partidele politice, îndeosebi partidele politice nu se pot confunda cu statul”. În raport cu aceasta, partidul de guvernament F.S.N., chiar dacă numai prin organizații locale, a formulat asemenea cereri, ei a contravenit acestor norme.

A. P.: Care au fost tonurile acestei organizații locale ale F.S.N.-ului?

M. R.: Iată care au fost: Consiliul de coordonare F.S.N.-Alba Iulia, F.S.N.-Olt, și, pe de altă parte, nu există demersurile telefonice lăcute de F.S.N. Galati. Aici, la Galați, Comitetul director al F.S.N., întâmpinând greutăți în obținerea unor garniturile speciale necesare deplasării siderurgiștilor, s-a adresat telefonic domnului Adrian Sirbu care deținea funcția de secretar de stat și lucra în cabinetul d-lui Roman, dl. Adrian Sirbu la rîndul său telefonașă ministrului, din acea vreme, al Transporturilor, domnul Burada.

A. P.: Am auzit că s-au imprăștial și manifeste în Combinatul din localitate...

M. R.: Văd că să-i... da, toate aceste demersuri s-au dublat prin tipografierea în aseara noaptei a 30.000 pînă la 40.000 de afișe cu conținut incitant care au fost distribuite siderurgiștilor. Toate acestea au fost multă partidul de guvernament F.S.N. Se mai adaugă și alte organe care au facut asemenea apeluri: C.P.U.N. - Petroșani, C.P.U.N. - Deva, C.P.U.N. - Brașov, Întreprinderea minieră Motru, apoi unele sindicate: Sindicatul liber al Întreprinderii Minerii Comănești și...

A. P.: De către cine au fost plătite aceste comenzi de trenuri?

M. R.: Unele C.P.U.N.-uri ca și unele întreprinderi au plătit din fondurile lor. Își puteau permite oare asemenea cheltuieli ce depășesc cifra de un milion? Să vă relatez un fapt cel puțin ciudat. În Petroșani, minerii erau aglați încă de la ora 16.00 (pe data de 13 iunie), cind încă nu se transmisese comunicatele președintiale. Un anume inginer Ioan Albă, care lucraște în trecut în acel bazin carbonifer (Rovinari), a dat telefon de la Ministerul Minelor - unde avea o funcție de inginer, dublată de o responsabilitate oarecare socială - directorului de acolo, unor foști colegi de muncă și a făcut apel ca minerii să vină la București. În fața comisiei a declarat că a considerat aceasta ca pe un „act patriotic”.

de la ora 16.00 (pe data de 13 iunie), cind încă nu se transmisese comunicatele președintiale. Un anume inginer Ioan Albă, care lucraște în trecut în acel bazin carbonifer (Rovinari), a dat telefon de la Ministerul Minelor - unde avea o funcție de inginer, dublată de o responsabilitate oarecare socială - directorului de acolo, unor foști colegi de muncă și a făcut apel ca minerii să vină la București. În fața comisiei a declarat că a considerat aceasta ca pe un „act patriotic”.

■ De ce nu au fost audiați minerii?

A. P.: Domnule senator Ruva, cum de să ajuns la situația că minerii să nu fie practic audiați? S-a opus cineva acestui lucru?

M. R.: În comisie, orice inițiativă era

supusă la vot, iar rezultatul, având în vedere compoziția de 14 la 7, nu e greu de ghicit. Așa s-a întâmplat și cu ideea de a audia și alti mineri, oameni obișnuiți, și nu numai liderii sindicali. A fost formată o subcomisie care să-a deplasat în Valea Jiului, dar care nu a putut să stea de vorbă separat cu vreunul dintre mineri, deoarece liderii sindicali au prezentat o audiire colectivă. S-a întocmit și un act cu total neobișnuit în activitatea de anchetă. Mai mult, liderii sindicali ai minerilor au pretins să fie de față și consilierul juridic al întreprinderii. Discuțiile au fost destul de neplăcute. În această situație a audierilor colective, am solicitat noi, cel din opozitie, „invățarea” unui număr oarecare de mineri (cam 20), spre audiere. Am propus membrilor secției Frontului să se solicite liste cu persoane care să-a deplasat la București, liste care nu erau greu de întocmit, pentru că minerii lipsescă din producție preț de 2-3 zile. Prin sondaj am fi nominalizat 20-25 de mineri pe care să-i audiem. Colegii F.S.N. s-au opus, spunând că s-ar crea nemulțumiri, chiar răscoale în Valea Jiului. Așa se face că am rămas numai cu acea audiire colectivă a liderilor minerilor care au dat explicații complet neverosimile. O altă modalitate pe care am propus-o noi, cel din opozitie, și care ar fi evitat acele „nemulțumiri” invocate, a fost audierea minerilor care au sălășuit în perioada 16-19 iunie în cazărmile din București. Trebuie să existe niște liste cu cei care au fost cazați în unitățile militare.

■ Greșelile domnului Președinte

A. P.: Din Raportul opozitiei se desprinde clar și ferm ideea că autorul mortal este președintele Iliescu. Cum să justifică acesta în fața Comisiei?

M. R.: Puterea a motivat că se găsea într-o situație excepțională ce punea în primejdие ordinea din stat. Pe fondul derogației organelor de ordine, care să-năspârminezat” de același din 13, să-a creat situația că apelul la populație să pară singura soluție. El susține că nu au apelat direct la mineri, dar aceasta trebuie privită prin prisma faptului că minerii mai veniseră de două ori la București. Apelul la populație este o eroare politică a Președintelui și a Guvernului. Dacă situația era de excepție, Președintele avea posibilitatea de a convoca într-o săptămână secuitorul general al O.N.U. să se conformeze Pactului Internațional al Drepturilor Omului pe care țara noastră l-a ratificat prin decretul 212 din 1974 și să procedeze după cum urmează: să înstărească secretarul general al O.N.U. că un pericol excepțional amenință țara și că statul este nevoie să ia măsuri de derogare la de la drepturile omului cu precizarea că de la drepturi se derogează, pe un anumit timp și din ce motive. Secretarul O.N.U. urmă să informeze toate statele semnătoare ale Pactului. La terminarea săptămânii excepționale, statul român avea obligația să comunice încreșterea derogațiilor de la Drepturile Omului. Această lămurire nu a avut loc.

A. P.: De ce totuși 16-19 iunie? Cum să justifică acest lucru domnul general?

M. R.: Invitat în fața comisiei, dumnealui a motivat că este o greșeală de dactilografie (?) și că perioada este de fapt 16-18 iunie. Trebuie să acescă neconcordanță să fie evaluată în Raport.

■ Domnul general Stănculescu cu pretețea că a „greșeală de dactilografie”

A. P.: Totuși despre această vreau să vă întreb. Există o declarație a domnului general Stănculescu care a recunoscut adăpostirea minerilor. Dar de ce 16-19 iunie? Înseamnă că după „plecare oficială” a minerilor au mai fost păstrați unii de rezervă, pentru orice eventualitate.

M. R.: Domnul general Stănculescu a semnat și adresat către Comisie, prin care a informat că în perioada 16-19 iunie în cazărmă au fost cazați 958 de mineri. Nu-mi închipui că ei nu au fost nominalizați. Era o modalitate de a-i identifica.

A. P.: De ce totuși 16-19 iunie? Cum să justifică acest lucru domnul general?

M. R.: Invitat în fața comisiei, dumnealui a motivat că este o greșeală de dactilografie (?) și că perioada este de fapt 16-18 iunie. Trebuie să acescă neconcordanță să fie evaluată în Raport.

■ Poliția și Procuratura mușamalizează

A. P.: De ce, într-o situație excepțională ce punea în primejdie ordinea din stat, nu a prevenit în mod corespunzător situația?

M. R.: Probabil că cîineva a avut sentimentul, neconfirmat, că ordinea în stat este primejduită. Omul politic autentic, trebuie să fie însă lucid și să facă evaluări corecte ale situației. Nimănui nu-l este permis să instituie ad-hoc organe de ordine care să se substituie celor abilitate prin lege. Apelul la populație putea crea condiții favorabile unui razboi civil. Este o gravă greșeală. Președintele a mai greșit implicindu-se personal, deoarece a asemenea îndatorire o avea Guvernul. Cei 4.000 de polițiști ai Capitalei ar fi fost suficienți ca să restabilească ordinea, Comunității Europene?

A. P.: Care credi că va fi reacția

M. R.: Ea nu a prezentat un anume raport cu anumite concluzii, ea a prezentat un raport și cerință î-a fost satisfăcută. Este greu de presupus că Consiliul European ar incorda o apreciere care ar putea lăsa să treacă drept o ingerință în interburile interne ale României.

Interviu realizat de
ANDREEA PORA

TIMIȘOARA –

hotărîrea e mai importantă decît vehemență

●●● Despre liniște

Simbătă scara. Din cinea începutului de an apar la receptia „Continentalul” doi italieni bătrâni, fistici și singeri. Adică bătrâni măr. Vino și un al treilea, nebătrânu, desigur frac și într-o ureche, cercluș. Ultimul zbiară, în limba săra și în pieptul receptionerului — POLITIA!!! Arată triumfal și contrariat spre victime, care stau cumândi, unul cu mina la cup, altul (ochii fișă, dar blinzi) cu bratele depărtate rigid de trup... Sosește enigmă Politia Județeană. Si constată că, în liniște năpâr și a discotecit, doi Cociș Români și doi Cociș Italiani s-au băut pentru fete.

Oamenii profund liniștiți în Timișoara, în afara străinilor și a copiilor străzii, este foarte posibil să mai existe. Eu nu i-am întîlnit. Străinii, cum atât văzut, mai târziu și bătale. Dar numai cind sunt obraznici. Cîțitorii mai slabii de intertrebuie informații că flăcări din Italia, agresanți, aveau, una peste alta, și acela că însemnele lor insultătoare sunt o dovadă incontestabilă de bravură. Vor pleca spre bătrâna Europa infantil și mundri că „am dat și noi”. Liniștiți sunt și mucosii care se fugărește gălăgios prin restaurante; cind nu fumează tantosi, behâie și înjură. Cu maturitate. Profund liniștiți sunt și studenții arabi. Cel puțin duminica, umplu crîșmele luxoase, mai dau și cu zârul, care se oprește ușor în grămezoile de sute de secole ostentativ pe masă. Cind se satură de mizele mari, joacă pe tigari cu mucosii de 10–12 ani, obosită de-a lungul zbgungului. Frăție studentilor arabi cu derbedelă fizică mică, și uneori simpatici, am întîlnit-o și printre părți; și solidaritatea efemeră a breslei instrăinătorilor.

Stiu că risc să-necăjesc pe bănățeni începând astfel relatarea despre Timișoara. Nici de copii fără căpătăi, nici de arabi și nici de turisti nu te iovești chiar la tot pasul. Dar cum am mai spus, am căutat în Timișoara oamenii liniștiți. Si cu prindere de liniște numai ăsta erau. De ce? Pentru că, acum, bănățeanul e mai degrabă așezat decât liniștit. Așezat pe deșeabă.

●●● Despre fire

Firele telefonului și ale televizorului din camera de hotel s-au ambioñat să mă înăude departe de lumea dezlinăuită. Si la fire avem o moștenire grea. (E revoltător cum mă pierd în amanunte, însă odată și odată tot trebuie să ne a-

(de opoziție), vecini de o zi-două, și rămân să audă ce se mai discută. Sub un steag găurit, cijiva tineri cintă lozinci antiprezidenți, le și antigovernamentale. Un vinzător de ziar vechi zice că el stie precis că la Sibiu „mai e numai 17 feseniști. Restul e liberali, tărâniști, ecologiști... așa, democrați”. Un bătrânu în jurul pe președintele ales de se spere porumbet și, deopotrivă, copili care li hrănesc. Se vorbește despre salarii, despre grevă. Se și tace. Incidentul de la „Renasterea Bănățeană” e regretat de mulți, iar despre molestașarea redactorului săf, George Boeriu, aflu că „n-o luan numă” o palmă, și nici ată... Intr-o capitală de județ în care 40.000 de oameni au oprit lucrul, hotărîrea e mai importantă decît vehemență.

●●● Despre sindicate și grevă

Adrian Simon este un om puternic. La propriu. N-a fost de acord cind am facut româncă și la figurat. Este totuși liderul Federatiei „Timișoara” a Sindicatelor Libere din Județul Timiș. În loc să-mi vorbească despre el, îmi explică organizarea „la viri” a federatiilor sindicale (50 la număr) afiliate la Federatie. Int-o organizație decizională — Comitetul de reprezentare, format din liderii de drept ai fiecărui sindicat, și Biroul executiv, care aplică hotărîrile Comitetului de reprezentare: conferința de constituire — 14 mai 1990. Atât la Federatie, cit și la Convenția Organizațiilor Studenților Timișoara am descoperit o scrieră explicită pentru orice fel de cult al personalității: de aici și mentalitatea că o conduce în echipe este nu preferabilă, ci obligatorie. Greva din facultatea Timișoarei a fost condusă de 22 de reprezentanți ai studenților, constituiți într-un Comitet director restrins, cu 11 membri, dublat de un situl. Comitetul director largit, care completează cifra pînă la 22. Numărul studenților care au susținut greva declanșată la 11 decembrie — 22.000. Încep să se învîrte suspect de multe în jurul cifrei 22, ar zice analiștii scenariilor destabilizatoare. Comunicatul din 14 ianuarie a fost întocmit în urma votării în proporție de peste 75% de către studenții Centrului Universitar Timișoara, a deciziei de continuare a grevei generale, care va fi rezultată de indată ca pericolul inghetelor anului de invățămînt va fi înălțat. Pînă atunci, prin alte forme de protest decît boicotarea cursurilor, studenții timișoreni cer, ca măsuri imediate: ie-

brica de ciorapi, Fabeța de mămări, „Optica”, „Electromotor”, SUGTT — drăgușuri și poduri, SUGTT — direcția centrală, ISIM, ICSUT, Fabrica de piele și manusi, ICCITUMMR, CCSITEM, „Azur”, „Ambalajul Metalic”, „Randia”, IPROTIM, plus alături 13 întreprinderi care se solidarizează cu greva generală și o susțin prin grevă japoneză.

●●● Despre diversiune

Cu două zile înainte de imbinăcarea unui an de la prima „lovitură de stat”, cea din 12 ianuarie '90 de la București, în Timișoara s-a produs o altă lovitură, nu de stat, ci de redacție. Este foarte bine că ocuparea „Renasterii Bănățene” și falsa suspereaza a apariției ei nu s-a petrecut chiar în 12 ianuarie '91; poate și îi îstosesc tentă să comenteze asemănările ori deosebirile de reacție ale celor doi principali protagonisti: Ion Iliescu — atunci, Florentin Cărpănu — acum. Aș fi putut remarcă, de exemplu, faptul că amindoi și-au acuzat răspunderi nepermise „sub presunție străzii”. Unul ca să-si salveze pielea, altul ca să salveze pielea alteră. Cărpănu a demisionat, impreună cu întregă echipă, imediat după fericita aplaudare a conflictului, căldărită a tacut multe, deschisind astfel glorioasa etapă de gafe politice. De altfel, cei care au înconjurat prefectura, cerind administrație locală să revină asupra hotărîrilor de a demisiona, au adunat într-o lozincă scurtă cam tot ce se poate spune: „N-a fost lașitate, a fost demnitate”. Scenariul propus de revista cu pricina loveste în drama pe care o trăiește timișorean, și nu numai ei, de mai bine de un an. Înainte de a eliza pe cijiva dintre cei incriminați, e bine să se știe că materialul publicat la 9 ianuarie este în continuare unu și lung de obraznici, care nu vizat atât persoanele particulare, cit și organizații, între care „17 Decembrie”, associația eroilor revoluției timișorene. Dar să dâm cîntul „trădătorilor de țară”, „vîndătorilor”, „sabotatorilor” — cum au fost etichetăți acești nameni de către curajoși anonimi demasători: „Eram în concordanță în perioada la care face trimiterile articolelor: de acasă nu putem sabota nimic. Mai scriește că fac parte din Societatea Timișoara. Nu vîd nimic râu în asta. Comisia pentru drepturile omului, în care activez, susțin ideile noastre ale libertății și dreptății, nu destabilizează” (Mihai Butuc — „Electrobanat”). „Împoriant pentru el și că sunt ungur. Nu e deosebit de cîndva să fac afirmații în vînt. Atacurile și acuzările nu trebuie să mă distrugă în fața instanței de judecăță” (Ferenc Csaba — „Electrobanat”). „Eu am participat de la început la Revoluție și, mai apoi, la „epurările” din întreprindere. Secretarii de partid au fost primiți să lucreze în continuare, să-lăsări de noi; nu le-a reproșat nimic. Astăzi care vorbește sunt cei nemulțumiți de ce s-a întâmplat în decembrie '90. Si de mine scriu că aș fi ungur” (Marin Purice — „Elba”). „Federatia sindicatelor nu a cerut interzicerea ziarului, ci numai clarificarea situației create. Manifestația muncitorilor a fost spontană. El n-a crezut că am fost

cumpărat. Eșecul meu avea însă indoială. A chemat-o nevoie-mea la noi și-i arăta că, în casă, n-am cumpărat nimic nou; nu mi-ar fi prins râu nicio bană, mi-ar trebui o perdea nouă în suingoric. Lăsând gălăja la o carte, zicând că o adresa liderilor sindicale are ca scop spargerea unității, a solidarității noastre. Îl vom da în judecăță împreună” (Traian Pascu, purtător de cuvînt al Federatiei sindicale). „In 1990, tatăl meu a deschis această întreprindere. Numele Cuban n-a fost terfelit niciodată pînă acum. Aș avea multe de spus, dar nu în contextul calomniilor din foaia astăzi. Voi cere despăgubiri, iar banii îi voi da unei case de bătrâni” (Traian Cuban). „Astăzi și pe rol diversușnic Timișoara, în continuare celei de la Tg. Mureș și a celei din 13–15 iunie. Sîntem de fapt vizuți pentru că cerem stabilirea responsabilităților despre aceste evenimente. Puterea actuală a reușit ce n-a reușit Ceaușescu în decembrie; să minimizăm situația din orașul nostru” (precedințele UDMR Timiș). „Incearcă inutil să ne învățăbească. Noi stim că pe străzile Timișoarei s-a amestecat, în decembrie '89, singele tuturor etnilor” (Ioan Meșter-Cuban).

Ziarul apare în continuare, fără nici o oprire. La masa de bilard pe care redactorii „Renasterii Bănățene” au mostenit-o, împreună cu întreg patrimoniuul presei comuniste, probabil că se studiază în continuare lovituri complicate. E foarte posibil însă că instanța va depunca cijiva jucători.

●●● Despre trasul cu urechea

Dacă ești gazetar norocoș, nu găsești bilet la tren. Dacă, tot gazetar flind, priniș ultimul loc la avion și dacă n-înțelegi între cijiva specialisti trimișii de Guvern să promîtă marcia cu sarea sindicatelor Timișoreni, totul e să fac pe absentul, cănd un ziar cumsecade. Discuții colegiale între tracăsătilor soll ai Puterii: „Mie îmi place deplasările astăzi... Nu fac nimic”. Răspunde o doamnă: „Pe dracu! Dacă astăzi tot cer asta, am putea să le cerem și noi să ne plătească drumurile făcute aiurea”. Solii mai înțină servesc, pînă vine avionul, o tuică la salontul oficial. Cel mai escuțni (în grad) găsește excelent Brifcorul de la bufet. („9 lei, da' face !“). „Ai văzut, dragă, cîte posturi de televiziune preiai aici? — întrebă jocul un domn cu pălărie. De-a-asta sunt astăzi așa zăpăciți; nu știi cum și ce să asimileze din ce văd, ba la sîrbi, ba la unguri. Astăzi! Aterizează spația sovietică a văzduhului. Un membru al numei comisi îndeașă în bagaj o jumătate de kilogram de măslini. Pură multumit de neasteptata achiziție („Da, da, de la bufet, sănătate, frumoase“). Rămîne în urmă, plină de lume, Piața Unirii, unde liderii sindicatelor anunță continuarea grevei. „Nu vrem să ni se alope materii prime în dauna altora. Nu putem accepta condiția de cobal pentru reforma Guvernului. Mare parte din promisiuni sunt, ca la Brașov, fără acoperire.“ ■

SORIN FAUR

Foto: G.D.J. BOGDAN

pucăm să pretindem, măcar ce nă se cuvine și ce plătim, corent și usurători.)

Era vorba despre fire... Cu triste, mulți timișoreni îmi spun că, în cluca proporțiilor pe care le-au avut mijlocurile de stradă începând cu mijlocul lui decembrie '90, nă au existat acțiuni care să compromită viața orașului. Oamenii au înțeles, încă din timpul Revoluției, că de indemnăciile săi diversioniști și provocatori conflictelor sociale, etnică. „Am învățat sărbătoare și ungurește pe vremea cind băteam mingea, de la priețenii de atunci; pe mine nu mă convinge nimănii astăzi că aș avea „ceva important de împărtășit cu toti ungurii, cu toți nemții, cu toți tiganii. La noi n-o să ţină schema de la Tîrgu-Mureș” — zice un muncitor din Piața Operelor.

La Liturgia din dimineașă, Sfinții Ermil și Stratonic, Catedrala e plină de lume. La sfîrșitul slujbei, doamne elegante, la brațul soților, onorabili și sobri, cobează treptele sfintului lăcaș, aprind o luminare la troiță și pornește încet spre Operă. Cumpără un jurnal

mâza președintelui și a guvernului, organizată de alergeri anticipate și referendum cu privire la forma de guvernanță, eliberarea Televiziunii de sub tutela Futerii și garanțarea prin legă a independenței acestia, epurarea armatei, a poliției și a S.R.I. de cei compromiți încă din după decembrie '80. La Universitate, pe usă incaperii unde se reuneste comitetul de grevă scrie — superbă autoironie — „Noi suntem bucuri Europei”. În rest, studenții sunt foarte serioși. Prinse și distribuite, cu acie doveditoare, ajutoarele sosite din toată țara pentru copiii muncitorilor greviști. „Ministerul Invățămîntului a fost în Timișoara, dar n-a ajuns să vorbească cu noi” (Octavian Paul Jurma, Facultatea de medicină).

Si muncitorii au votat pentru intrarea în grevă. Purtătorul de cuvînt al Federatiei și președintele al comitetului de grevă, Traian Pascu, afirmă că peste 80% dintre salariați au votat în favoarea grevei. La 16 ianuarie se aflau în grevă generală: „6 Martie”, „Electromotor”, Fa-

In urma rezultatelor nesatisfăcătoare ale negocierilor cu comisiile guvernamentale, 9 lideri sindicali se află în greva foamei: Adrian Simon, lider al Federatiei „Timișoara” a sindicatelor libere din județul Timiș, Ioan Miheș (UMT), Traian Pascu, purtător de cuvînt al Federatiei, Nicolae Lupu (OPTICA), Leontin Popa (TIMCO), Nicolae Chîpală (COMTIM), Ioan Tofei (COMTIM), Cătălin Lungu (COMTIM), Nicolae Naidin (Fabrica de ciorapi). Greva generală a început, tragicul efort al liderilor sindicale fiind unică formă prin care se susțin, în continuare, revendicările timișorenilor. Prefectul Florentin Cărpănu se află în Germania, încrezind să pășească partenerii pentru industria județeană. Într-o echipă a administrației locale, care și-a anunțat intenția de a demisiona, a revenit asupra hotărîrilor. „Cine știe, poate vin și ruși...” — îngină un scriitor bănățean sceptic.

La închiderea ediției

TIPOLOGIE ROMÂNEASCĂ

Spaime românești

■ Frica și curajul

Din decembrie 1989, în România dominește frica, și astăzi, ceea ce, inițial, era doar o frică „mințială”, care încotroșește fiecare orice act, totul este ceea ce ceară din urmă a fost prezentă în toată perioada de „luptă” — și cu tot ce îngheță elocativ, prezența și a cărui efort doar visează la rezultatul acestuia. Un popor întreg să se regească astfel în ceea ce urmărește și curajul lui și a fiilor „sănătoși”. Nu era ușor, pericolele și riscurile erau imense (în mare măsură și pentru că erau necunoscute), dar exista credința fermă în izbindă, iar aceasta constituia un urias rezervor de energie care să nu doar să fie utilizată. Dar nu se făcă! În mod paradox, sfagmul de luptă și puții și dovenit „La linie, România!”, și a avut un picătior succese.

In mod cîtva, noua putere nu a manifestat nici un mod întotdeauna de a folosi și mobiliza uriasa energie deschisă, săptămână după săptămână, într-o doară să sacrificiu și tributare a poporului. Împotriva, a înălțat și creditul „strategia libertății” prin mijloace economice greu de înțeles, atât deci pe prima societate supraviețuită, încă o parte de fulgiment economic astăzi, din care nu presupunea că vrem să lesem prin efort și sacrificiu, a început prin a mări eccluziv materialitatea, provocând rotările în lant („dacă vecinul meu este, ca să se să nu sun?”), a acoperit impunător cu haine de cinci zile — pe care nu mai sunt, și orice —, și dat unei categorii de solidații bani din urmă, prin niciun lucru — în aceste momenturi nu se aștepta să-mi ducă. A remăzgă astfel să-i „linșoasă” pe mulți și să-i elibereze de frica înțeleasă a unei lupte cu necunoscut. Dar și de curajul nevoie unei astfel de lupte...

Codul eliberării de „frica linșoasă” a zilelor revoluției, necesar puterei ne-a oferit în schimb un întreg cortegiu de situații mai puțin „mințială” și mai puțin firești.

■ O frică firească

Pe la dispărțirea sa bruscă și brutală, „vechiul regim” față de care ne dezvoltările de-a lungul anilor o serie de complicități „mințială”, de trucuri și tăcău, ne-a lăsat la fel cu bruscă și brutală, fără reprezenteri obișnuințelor noastre. O astfel de ruptură profundă în cursul unei existențe generaseă firești resentimente și frică, disconfort și neliniște față de schimbările și recunoșterea. Să nu uităm

„Toate nenorocirile pământului s-au abătut pe capul nostru” — se lamentă o doamnă la coadă. „Vine sfîrșitul lumii, osculă ce-ți spun!” — îi răspunde, corrinsă, o bătrânică.

Viziunile milenariste nu puteau să lipsească din panoplia spaimeelor acestui sfîrșit de veac și de mileniu.

că în România aceste schimbări au fost mai bruscă și mai brutală decât altora!

Dar această frică „firească” de schimbările pare să aibă și alte ratuni de a fi mai intense la români. „Vechele alianțe”, care se cercetau dinăuntru, nu înseamnă doar să conjugete cu ultimelor dobozi, ci aveau radăcini mult mai profunde. Era vorba de ceea ce am numit „intelectualitatea tributară”.

Ușoră orinduirea tributară și modul ei de reproducere a scris în „profundizma” Henri H. Stahl, și nu este casul să reluăm acel analiză săzile. Putem să mergem, însă, mai departe, extrapolind și cercinind asupra unui mod de adaptare devenit obișnuită cultural, prin practicarea istorică îndelungată a acestei organizații tributară. Sistemul înclinat să credem că această practică socială ne-a obisnuit „să dăm turcului ce-i al turcuii” (în el trecu adverbi, rus sau român, boala autohtonă sau foarte), să cumpărăm independența relativă a goșodării noastre printre un tribut de natură sau altă. Iar un fel de pacă cu Diavolul — acel Diavol, însă, pe care folclorul îl reprezintă ca fiind mai amețeală în treburile lumenii decât Dumnezeu, având în același timp o anumită doză de credință înaltă — singular posibil de plăcut la o adică.

Că și Diavolul, de-a lungul istoriei noastre. Puterea să-a aflat nu astăzi „deasupra”, el mai degrabă „alături”. Nu ură, prin sisteme de reprezentanțe, din poziție, dar nu este nici „deasupra” poziționul prin drept divin: nici invingător, nici invins, nici liber, nici supus, cu ea — cu Puterea cu majusculă — se transacționează condițiile de tribut în care ne lăsă să ne vedem de „trebilări noastre”.

Desigur, lucru să zini multi mai complex decât putem să-l înțelegem însă, dar, în mare, mecanismele tributară s-au reprobat, de-a lungul ocupărilor străine și domnilor austriaci, secole de-a rindești, creând un adeverit „habitus politicii” care nu mai permite să numim „moralitatea tributară”.

Din această perspectivă, existența noastră sub Comunism a fost totul un antrenor de „joc cu Diavolu”. Am plătit tributul de foame și frig, de sistematizare și industrializare, cu condiția să ne lăsăm, totuști, „năi ne descurcăm”. Să, într-un fel sau altul, ne-a lăsat, însă, de bine, de rău, ne-am descurcat, de vreme ce existăm încă și am fost în stare de coca ce nici noi nu ne mai credeam în stare.

A mai fost, însă, și tributul de tăiere și deducție, de exercitătă cotidiană de a răsuflare unu și a găndi altă, prin care populația rurală am fost educată să ne vîndem și sufletul, nu numai corpul. Cu scopul de a supraviețui, material dar și spiritual (cine, chiar dacă utilă, nu sănătatea socială), să fie viața de trădarea pastării și trăbuii să plătescă pentru aceasta. Să și plătești!

Din acest moment s-a născut următoarea problemă, nu neapărat conștiință, nu neapărat excludere: ne mulțumim cu ceea ce avem, căci ce să nu sun?”, a scopul să se impună excesele: ccașurile și contingențele, în condiții mai avanțătoare, „relativă tributară”, sau, într-o altă formă, înfrângându-ne „abilitățile politice de care verbeam și ne aruncăm într-un sistem cu totul nou de relații sociale și politice ne rare, generic și confuz, îl numim „democrație”?

Prima variantă nu ar fi însemnat un progres real, dar ar fi evitat traumatisarea unei răzvinte brute cu obisnuitulă deținută excluderă: ccașurile și contingențele, în condiții mai avanțătoare, „relativă tributară”, sau, într-o altă formă, înfrângându-ne „abilitățile politice de care verbeam și ne aruncăm într-un sistem cu totul nou de relații sociale și politice ne rare, generic și confuz, îl numim „democrație”?

In cînd de-al doilea caz, acceptând dintr-o lățură liberală și totuști responsabilitățile pe care aceasta le prezumne, trebuie să se reușească să schimbă în schimbă excesele la care ajunseseră reații de tributare în ultimii ani atât lui Ceaușescu cât și ca total să reîntre în „normal”. În normalul relațiilor tributare

„moarte comunistilor”. Cind „teroristul” a lăsat din scenă, un alt personal a venit să-l ia local: „ministrul de comuniști”. În cursul primei „tentative de lovitură de stat” de după revoluție, o mulțime istorică ajunge să strige „moarte comunistilor!” și „singe pentru singe!”. Puterea se face ecolul „voinei maselor” și scenele partidului comunist în atura legii, integrat și definitiv. Cu ajutorul (involuntar?) al domnului Mazilu, pentru cele cîteva milioane de membri și familiile lor începe astfel un „cognar care îl va arunca direct în batăile sinigurului apărător în dispozitiv: domnul Iliescu și „năi săi”.

„Ministrul de comuniști” este un personaj chiar mai fantomatic decât „teroristul”. E greu de spus cine se vrea cu adevărat capul „comuniștilor”. Partidele și grupurile independente au precizat în repetate rînduri că ceea ce au să le învedere este comunismul, ca sistem și marți responsabilă cu crimelor sale, și nu simplii membri ai partidă. Dar nu au reușit să fie destul de convințătoare și, oricum, vremurile nu erau favorabile distincțiilor de acest gen: în vîzile lor relevante de milii de „comuniști” continuă să fie urmăriti de o mulțime însetată de singură lor.

■ FOAMETEA. De îndată ce ni s-a explicat că dacă nu înțeâm că manifestările și nu ne înțeacă cumăni și harnezi la locurile de muncă (unde nu prea era de muncă, dar astăzi era altceva) o să ajungem să nu avem ce mincă, spaimea

Fotografie de OVIDIU BOGDAN

la noi” cum este și firește pentru un per-sonaj din astăzi bun. Era temut tot timpul și combătut peste tot. A fost căci mai înfricoșător în cînd nu i se aflat niciodată chipul edevărat.

Cea ce a sportit însă imens poten-țialul lui înspăimântător a fost faptul că a continuat să fie prezent și după ce dis-păruse de mult de pe străzile și acoperișurile marilor orașe. Se „glăbie” pe căi obiceiuri că va reveni la anumite date și în anumite locuri și tușește le era temută de răsunătoarea lui. Copiii erau primi-vîză, măcel închi pe 20 lămuri. Il s-a recomandat peis scoli părinților să-și înțeleagă copiii ei, iar în episoade au fost înțeleagă găzdui militare. De înțepat nu s-a întampinat nimic, dar realna cuprinse-să doar mai tăță populăția.

■ După solidaritatea prin speranță și curaj din decembrie, era începutul unei solidarități prin frică

■ „MOARTE COMUNISTILOR!”. Cind „teroristul” a lăsat din scenă, un alt personal a venit să-l ia local: „ministrul de comuniști”. În cursul primei „tentative de lovitură de stat” de după revoluție, o mulțime istorică ajunge să strige „moarte comunistilor!” și „singe pentru singe!”. Puterea se face ecolul „voinei maselor” și scenele partidului comunist în atura legii, integrat și definitiv. Cu ajutorul (involuntar?) al domnului Mazilu, pentru cele cîteva milioane de membri și familiile lor începe astfel un „cognar care îl va arunca direct în batăile sinigurului apărător în dispozitiv: domnul Iliescu și „năi săi”.

„Ministrul de comuniști” este un personaj chiar mai fantomatic decât „teroristul”. E greu de spus cine se vrea cu adevărat capul „comuniștilor”. Partidele și grupurile independente au precizat în repetate rînduri că ceea ce au să le învedere este comunismul, ca sistem și marți responsabilă cu crimelor sale, și nu simplii membri ai partidă. Dar nu au reușit să fie destul de convințătoare și, oricum, vremurile nu erau favorabile distincțiilor de acest gen: în vîzile lor relevante de milii de „comuniști” continuă să fie urmăriti de o mulțime însetată de singură lor.

■ FOAMETEA. De îndată ce ni s-a explicat că dacă nu înțeâm că manifestările și nu ne înțeacă cumăni și harnezi la locurile de muncă (unde nu prea era de muncă, dar astăzi era altceva) o să ajungem să nu avem ce mincă, spaimea

■ Circuitul fricii : „zvonierul” și „răspindacul”

Am fost, pînă nu de mult, o cultură orală, și canalele de comunicare au rămas în mare măsură și în prezent cele ale oralității, cu tot cortegiul de deformări ale informației pe care acestora le înțează. Cineva nu se înțeze și lumina noastră. Cineva acesta să fie prețul înfrângării noastre în rîndul „țărărilor civili-zante”, al „occidentalizării”, „privatizării” etc. — încep să se întrebe unit. Atunci mai bine își — îi răspund tot ei. Nihilistică în fața tuturor retelelor se extinde usor, prin asociatii, asupra „occidentalizării”, „privatizării”...

■ Cine e dușmanul?

Este o întrebare care ne frâmnă că pe toti și cu alti mai mulți cu că răspunzător este mai greu de dat. Înainte era „securitatea”. Aceasta purta o uniformă (înse și accea de „civil”) și se comporta că

O femeie de vîrstă patruzeci de ani, ieșită în stradă cu copilul în timpul cutremurului din mai 1990, se adresa disperată oricărui ar fi vrut să o asculte: „De să ar termina odată cu toate acestea! Nu mai pot, simt că înnebunesc!”. În „toate acestea” erau băgoate la catastrofe naturale și sociale ca un unic și indefinit obiect al spaimei.

foamei și a răspindit în populație cu înțelesul fulgerului, iar această spaime a foamei ascundea, din păcate, „un simț de atenție de atenție”.

■ SOMAJ, DRUGURI, PROSTITUȚIE, SIDA SI TOATE NENOROCIRILE PAMINTULUI”. Repertoarul spaimelor se largeste și se precizează înțeul cu înțeul. Somajul definește unul dintre primele locuri. Somajul înțeles ca act arbitrat — rămas pe drumuri — muritor de foame. Nu se stie cine, cind și cum va lovi cu accusă săbile a lui Damocles suspendată deasupra capelor „somajilor municii”. Frica de somaj este exact opusul unui „loc cald de muncă” — visul multora dințe noi pînă nu de mult — și este că nu este cu alti mai mare cu că acest vis a fost mal inten-

do că după niste reguli. Pe scurt, era, în general, recunoașabil: nu era deloc placut, dar cum să fie în se să te ascungi. Acum nu mai să. În după „blitz-krieg”-ul minților au fost abolite și ultimele convenții ale unui „răbol clasic”. Ca într-un roman de Agatha Christie, etiunalul este printre noi dar nimici nu bănuiesc cine poate fi! Deci poate fi oricine, oricare dintre noi.

Accastă stare de nedeterminată se core imperios determinată, acastă frică de tot trebulele să devină o frică de seva, altmieri înnebunștești. Dușmanul de prețul înțeles precizat și limitat la un dușman, dușmanul acesta. Izvor pentru a ajunge aici urcă sugestie este binevenită!

VINTILA MIHAILESCU

(Vă urmează)

TIPOLOGIE ROMÂNEASCĂ

Recitindu-l pe Creangă

Trăsăturile care fac incomodă adaptarea individului la cotidianul social pot face obiectul unor elogii numai dacă reprezintă o accentuare, un prea-plin făță de nivelul obișnuit, impresionând prin exagerare și forță. Astfel, există un elogiu al nebuniei, ca depășire „con brio” a limitelor normalității, dar nu sunt obiecte de laudă acele insușiri definite negativ, printre care curență, neîmplinire în raport cu măsura curentă; leneea ca insușirea vitală, prostia ca inteligență subdezvoltată.

Lauda „săraciei cu duhul” din evanghelie nu este decât o polemică față de eruditia seacă a invățătorilor care au pierdut sensul viu al credinței și nicidcum exaltarea prostiei în sine.

De aceea este uimitoare subtilitatea lui Creangă în felul ambiguu cum prezintă lenea și prostia în cele două povestiri bine cunoscute. Elogiul lenei, culminând cu famoasa replică „muieți-s posmagii?” sugerează efectul impingerei la extrem a unei atitudini consecvente contemplative în fața vieții.

„Prostia omenească” este privită de regulă ca o tipologie a prostiei umane, înțeleasă ca lipsă de adaptabilitate la provocările mediului inconjurător. Ea este însă, în același timp, ceva mai puțin și mult mai mult decât atât. Ceva mai puțin, deoarece inventariericea tipurilor de prostie este departe de a fi completă: într-o poveste similară a fratilor Grimm găsim cu totul alte moduri de inabilitate, puse în scenă într-un dialog care frizează absurdul. Mult mai mult, deoarece exemplele alese de Creangă într-o ordine deloc întâmplătoare reprezentă, fiecare, exacerbarea unei calități umane dintr-începutul noastră: accentul cade pe omenește, prostia nefiind decit rezultatul urmăririi con-

secvențe a unor tendințe care configuroază, destul de complet, virtuile intelectuale ale omului.

Femeile din casa eroului au descoperit, protocronic, legea lui Murphy: dacă există o cale de mică sănătate ca râu să se întâpte, el se întâpte sigur. Gindirea lor probabilistă le arată că, oricât de mică ar fi sănătatea cu drobul de sare să omoare copilul, persistența condițiilor de concurență a acestui eveniment va conduce inevitabil la realizarea lui. Astăzi, cind mediul tehnologic complex care ne înconjoară se arată atât de fragil, stim că fiabilitatea este proprietatea esențială spre care tindem, ea sintetizând performanța și comportarea previsibilă. Analiza fiabilității unui sistem presupune luarea în considerare a evenimentelor elementare, oricât de puțin probabile, care, prin compunerea lor logică, pot conduce la o nefuncționalitate globală, eventual cu urmări catastrofale. Ceea ce fac cele două femei este, în fond, o fină analiză de fiabilitate, a cărei minuțiozitate însăși este paralizantă pentru scțiune. Desigur, se poate răspunde că drobul de sare ar putea fi mutat de pe sobă sau copilul de lingă ea, dar acestea ar fi fost doar paleative pentru spiritul analitic dus la extrem, care ar elabora, de indată, alte conjecturi probabiliste adecvate noii situații. Astfel, prima manifestare de prostie este rezultatul excesului unui spirit analitic, în sine prețios.

Eroul părăsește locuința, promițând reîntoarcerea dacă un studiu sistematic al prostiei altora îl va dovedi că ea de acasă este mai benignă. Prima experiență în traseul bine gădit de autor este întâlnirea cu individul care încearcă să aducă soarele în casă cu obrocul. Omul este de fapt un savant experimentator

care, bănuim, după eșecul încercării cu obrocul va imagina un sistem de oglinzi. El nu privește problema iluminării caselor tehnologic, pornind de la scopul urmărit, el științific, montând o experiență care nu-l reușește. Ipoteza lui este că lumina, element material, poate fi transportată cu ajutorul unui recipient. Pentru gindirea științifică experimentală, demersul se justifică, iar eșecul va fi probabil urmat de formularea unor noi ipoteze și de noi înghețări experimentale din ce în ce mai sofisticate. Soluția feresirei nu-l interesează, el fiind preoccupat cu răbdarea fizicianului. Înțelesul aici prostiei ca exacerbare a spiritualului științific.

Un om construiește un car în casă pe care nu-l poate scoate pe usă. El este gata să lărgescă usă în loc să desface în părți componente carul și să-l refacă afară. Aici întâlnim o ipostază a concepției holiste din teoria sistemelor. Deși el însuși a fabricat carul, individul vede în el o unitate a cărei desfacere ar compromite chiar esența obiectului realizat. Înțregul este mai mult decât suma părților, a-i desface echivalență cu un sacrificiu. Lărgirea usăi, deși mai complicată, pare mai firescă, deoarece nu impiedică asupra unității casei, a cărui identitatea în urma respectivă operații. Vedem în această experiență un contact cu un tip de gindire filosofică, mai elevat decât în cazul anterior, deoarece tiene mai mult de o concepție teoretică decât de experimen-

tal. Ultima etapă a călătoriei de explorare a zonelor privilegiate ale prostiei ne pune în contact cu cel care încearcă să urce vâca în sură pentru a-i da fin. Aceasta neprincipiere a comportamentului animal, surprinzătoare pentru un om de la țară, este, de fapt, mărturia unei empatii deosebite, prin care animalul este investit cu caracteristici umane și de la care se așteaptă reacții pe măsură. Ideea de unitate a viului este trăită în acest episod cu o ingenuitate pe care doar exagerarea o face să semene cu prostie. Încercarea de comununie dintr-un om și animal este eminență, cu toată nerușita ei, iar săintul Francisc din Assisi predicind pasărilor nu se aflare, pastrând proporțile, prea departe de croul nostru, în plan spiritual.

Răbdătorul pe drumul inițiaticei ai cunoașterii prostiei se va întoarce acasă, dar nu ca un Ulysse, ci mai curind ca un Faust dezabuzat. A cunoscut infinitul mulțum exagerării spiritului științific, ridicând filosofie și aducând prostie și inclinațiile mistice. Fără a fi înțeleasă răbdătoare nobile ale tipurilor de prostie întâlnite, intuiție ca prostie din casă lui este mai puțin spectaculoasă și mai ușor de suportat. Reprezentând o gindire probabilistica de o extremă prudență, orientată înspre tehnologia ambientului familial, prostia casnică pare mai tolerabilă decât cea asociată unor tendințe abatrațe sau mistice.

Prostia este o dimensiune a existenței umane, inseparabilă de inteligență și nu o simplă curență a capacitatii de a ginde. Se spune că unde este multă mină este și multă prostie. Aventura riscantă a cunoașterii pune pe cel ce și-a asumat să oscileze la granita inefabilă dintre inteligență și prostie, așa cum facem și noi scriind acest articol.

Din punct de vedere al simțului comun, Zenon, Berkeley sau Copernic sunt la fel de prosti ca și personajele pe care le întâlnescem într-o povestire lui Creangă. Înarmat cu o minimă adaptabilitate la situații curențe și lipsit de imaginea omului comun respinge cu ușurință tot ceea ce depășește domeniul evidenței. Însușirea lui fundamentală, mai trainică decât inteligență și mai pozitivă decât prostie, este stupiditatea, iar ea îl poate face redutabil. Prostul se poate mira, inteligentul se poate îndoia de sine. Stupidul este cel convins, în orice imprejurare, că „stie el mai bine”. ■

ADRIAN MIHALACHE

AZI, MÎINE ÎN ROMÂNIA sau a conjuga așteptarea

Azi — sau șansa așteptării. E momentul în care, în convalescență, avem revizuirea urmelor devastatoare ale boalii. Si după toată această involvare, extaz și agonie, dezastru după speranță și speranță după dezastru, începem să ne punem cu teamă întrebarea dacă nu cumva în România acest cancer al comunismului și în fază de metastază. „Ori de cîte ori văd un adolescent, mă gîndesc ce nedreptăță soartă îl îi rezervă în lumea contemporană”, spunea Noica. Prezentul ne oferă o favoare — favoareasă de a alege. Noi încă mai putem alege. S-ar putea spune că avem chiar trei soluții — aceea de a rămîne și a ne mulțumi cu prezentul astăzi cum e, obosit și tot proiectăm niciova, aceea de a rămîne și a lupta pentru vizitorul pe care îl dormim și, în stîrșit, aceea de a pleca. Soluția a treia pare să fie cea mai îspătitoare, căci ce înseamnă sutele de milioane de refugiați români, mai ales tineri — aceste mase înțene care fug de un prezent bolnav, cu groaza și durerea și sentimentul de culpă cu care părăsești camera unui muribund, și se aruncă în brațele unei Europe Occidentale care vrea totuși și totuși n-ar vrea să-i primească.

Ei sănătatea care nu vor să mai aștepte, cel pentru care și așteptarea nu e o formă de supraviețuire, ci o moarte lentă. El sănătatea celor care și-au consumat destinele triste ale anilor 50—60, cel care pentru a putea rezista umilinței cotidiene și sistematice au realizat o ciudată inversie a timpului, ca într-un joc de oglindă — trecind prin prezent ca printr-o apă, cu ochii închis, refuzind realul și înlocuindu-l cu iluzia unui „miracle” spectacolar, care să-n trezească din cosmar. În fiecare seara, de la „Vocea Americii”, înțelegem că venirea americanilor nu e decât o chestiune de zile și n-au obosit să inteleagă asta, ani și ani de rindul.

In Gherla Paul Goma povestea cum detinuții politici, slabiti și mutilați, găseau totuși răgazul și puterea de a desena cu săpun pe pături harta lumii pe care urmăreau cu precizie drumul florilor a IV-a americane, care din Mediterana, prin Bosfor, în Marea Neagră, pe Dunăre și apoi pe Sava în sus, ajungea chiar pînă în Gherla și-l elibera pe toti. Iar fericirile care aveau celule cu fețe răstăre, ar fi putut chiar vedea navele americane în ziua minunată a sosirii lor. Dar Flota a IV-a americană n-a venit niciodată. Așteptarea și-a pierdut sensul ei logic, a devenit un sol de așteptare metafizică, o sansă de a supraviețui. Dar acum, în acest prezent al tuturor dezamăgirilor și al tuturor posibilității

lor, șansa așteptării devine riscul așteptării.

Mîine — sau riscul așteptării. A vorbi despre miine înseamnă a vorbi despre un vizitor apropiat. Încearcă să întrebă omul de pe stradă ce așteaptă el de la vizitor — și nu-ți va putea răspunde. Nu din prudență, ci pentru că totul e foarte confuz în mintea lui. A vorbi despre miine înseamnă a spera, a vîsa, iar noi nu ne putem permite azi acest lux. Trădătoareana de la supraviețuire și realitatea concretă care sufocă totul, face imposibilă nu numai clipa de repaos în care să-ți aduni gîndurile, dar ne vrăjuiște și brutalizează chiar și vechile noastre principii, și chiar un intelectual de înaltă timă se va feri să-n îi vorbească despre vizitor. Mircea Dinescu spunea: „Ce să vorbești despre vizitor cînd ne-am găsit prezentul și suntem încă în căutarea lui?”

Atunci singurul punct de reper e trecutul.

A vorbi despre momentele glorioase ale istoriei noastre, a ne linști cădut cu remarcă de felul: „În două războaie mondiale nu am fost învinși”, sau „nici nu au luat frontiere, dar ne-am întins din nou la loc”, sau „cum am legat noi din atîta situații dificile o să ieșim și din astă” — aceasta e un anestezic, dar nu o soluție. A ne întoarce la seva românească din origini, a apela la etnicitatea noastră ancestrală ca la o fortă salvatoare, ca la o nouă divinitate posibilă, însemnată a trăi și a spera pe seama istoriei: iar trecutul, istoria — cum ne place să spunem cu emfază — nu plătește și nu va plăti niciodată poliția pentru prezent. Invers — da, Sunt oameni astăzi, care găsesc în toată această confuzie generală, în tot acest echivoc moral, politic și economic singura sau principală culpabilă Europa. Această Europa de Vest, cochetă, eficientă, impetuosa, cu aplombul libertății și mult mai occită de pronie „nu ne ajută și nu ne-a ajutat niciodată”. Ne părăsește acum cînd suntem mai singuri și mai debusolați ca oricând.

E adevarat că memoria noastră păstrează acele sentințe nedrepte ale istoriei, la care necesită soră a noastră — Europa de Vest — nici nu a schităt vreun gest de împotrivire, ba chiar a stat la masa tratatelor alături de călăuții noștri și a luat parte la marile opere teritoriale. Nici nu putem ulta că părintii noștri, ani de zile cu urechea lipită de radio, primeau asigurări de la „Radio Londra” că salvarea României de sub cizma bolșevică e iminentă. În timp ce pe harta secretă a lumii, România era însemnată de mult cu un ste-

let roșu. Erau ani de teroare și cognar în care nu am crezut niciodată că teroarea și cosmarurile pot dura atât, că putem să lăsăm atât de singuri și atât de mulți în fața impetușului colos sovietic. Au existat oameni prin anii '50—'60 care sănătatea despre pactul rușinos al celor doi, Churchill — Stalin, schită pe un servet de masă și cu o exactitate dureroasă chiar procentul cu care eram vinduți Rusiei Sovietice. Dar atunci nimănui nu îl credea și erau priviți chiar dusmanos și nici nu era posibil să fie crezut, pentru că și ne smulge singura luxie de care ne mai crăpam și a fi lăsați în seama acelui mărasim copiștor, ar fi însemnat să nici nu se smulga simbere și să înțelegem miraculoasă o supraviețuire. Așteptarea cu orice risc, firul subire al speranței — aceasta a fost și mai ales este încă, din păcate — secretul supraviețuirii noastre. E adevarat că timp de 45 de ani istoria a curs pe lină-nol. Din întunericul unei căzărnă nationale, scoase în afara oricărui cronolog, oricărui norme și principii eterne și inalienabile și predată fară săcărătoarei, sarabandei absurdului și grotescului, priveam cu jînd la acasă minunată și inaccesibilă Europa de Vest în ascensiunea ei fără greș prin fluxul istoriei. În ferveoare și larmă acestei lumini nu îl auzit că lipsește un sunet — poate neimportant, poate fundamental —, că în minunatul cor european lipsește glasul unui popor ieșit de mult din

cursul firesc al istoriei? Si nu cred că din accea „gaură neagră” care era totuși în centrul ei, și care se numise cindva România — de la „Roma” — nu mai răzbătea din cind în cind eșoul unui genmăt. Europa nu poate face altceva decât să ne privească cu înțelegeră — și nu cu milă, și nu cu dezgust, și nu culabilindu-ne — cum, cu ochii mari și halucinații de toate grezăvile pe care le-am văzut, obosiți și totuși plini de speranță, ne întoarcem din lungă și aproape incredibilă noastră călătorie în infern. În pe acest drum de întoarcere nu putem să decelăm singuri, cu noi însine, pentru că numai noi ne putem face acum bilanțul, ne putem număra victimele, plinge morții și pedepsi vinovații. Numai noi și numai alătinește, ne putem declara vinovați sau nevinovați, învinși sau învingători.

Nici o singularitate nu e mai mare ca și neamurilor. E aproape ca spația și intunericul biblic — spune filosoful Petru Totea. Dar singularitatea noastră seamănă deja cu un incepător de victorie — sau, ca să fim mai modesti, cu un incepător de speranță. Numai noi singuri putem alege, nu suntem nici definitiv pierduți, nici definitiv salvăti și nimeni nu ne poate ajuta în această mare alegere. Nu suntem un popor nici dămat, nici mintuit, ei singuri în larma universală, cu rădăcini și finalitate în noi însine. ■

OANA BENESCU

TIPOLOGIE ROMÂNEASCĂ

CAPCANA HERMENEUTICĂ

CONTINENTUL OBSCUR

Dintr-un orăș transilvan ajunge pînă la mine ecoul unei întrebări: „Ce înseamnă Europa?”. Înainte de orice, săt tentat că reflectez la tonul acestor interogații. Primul registru care impune în rostirea sa pare a fi cel omic. De la Caragiale încoace, către zona relativismului postmodern, am învățat să ne feri de întrebările mari și de marile cuvinte. Europa este pentru noi un cuvînt mare, atât de mare, încît ajunge simplu să azezare într-un text pentru ca acesta să se dilate primejdios, pînă la inconsistență. În mod ciudat, Europa îndeînă devină un cuvînt mare și pentru alți, dinuîndu-l sau din afară ei. La nivelul politicului, al culturalului și economicului, formule de genul „casa europeană”, „Europa unită” etc. operăză cu tenacitate și cu efect aproape magic: în poftă oricărora evidențe conflictuale, simpla declarație a Europei aplăsează și vindecă.

Abuzul european (dacă se poate spune așa) denotă, dincolo de o aparentă pozitivă exaltare comunitară și dincolo de iluzia eurocentrismă, aversiunea secreta față de o realitate care îngheală astreptările și răngesc orgolii. Mai se pare semnificativă neliniștea unui scriitor polonez, care se întreba în paginile revistei „Agora” dacă Iara sa va mai fi vrednată cu adevarat europeană. Reflexul meu, ca român, a fost uimirea: de unde îndoișă, cind pentru noi, Polonia a reprezentat, probabil în general șioricum în ultimele decenii, un criteriu european. Si totuși să ar putea ca lăruirile să stea altfel. Polonezii au fost ai Europei atunci cind Iara lor înocășește să existe. Recuperindu-și integritatea teritorială, au redevenit o marginie, gravitând cu neliniște în căutarea unui centru, implicit deosebit. Există însă acesta cu adevarat?

Aici cred că ajungem la rostirea tragică a frazelor în discuție: „Ce înseamnă Europa?”. Nu este, de fapt, o întrebare, ci o exclamație, denotând ordinea inversă pe care acest termen — aparent benign — o însemnă: Europa e o entitate conceptuală negativă, un loc dinușă cărui prezență se face simțită — pînă la urmă — prin inversarea perversă a ordinii „fără”, prin răsturnarea criteriilor de comunicare (întrebarea devine răspuns) sau de situație (afirmația e de fapt un refuz etc.). A te întreba ce înseamnă Europa poate duce, în final, la a sugera că nu înseamnă nici nimic.

Dicția nu permite centrifugări la nivel unu nivela singura atitudine acceptată fiind autocontemplarea autistă, pînă la prăbușirea în abisul proprii identități. Ma tem că această imagine a degradării schizoidă e înlocuită, treptat, de altă — a exaltării paranoice — potrivit formulicii „scenariu fals, bazat pe cîteva date reale”.

HARTA COLORATĂ

Percoperca geografiei se face prin simboluri și căror săracie connotată e doar aparentă. Mapamondul, de pildă, e o alturare de pete cromatice a cărora pregătire este atât de bine dozată între simpla vizualizare și o anume mitologie a locului comun, încit putem spune că autorul acestor imagini a fost un geniu anonim al sineștezelor. Africa e „continental negru” (dar cum negru nu exprimă natura, e înlocuit cu o pată cenușie); Americile sunt unicificate de un brun roșcat, evocînd pînă la ridicol pigmentația americană, prafuit desertic etc.; Asia apare, din rapună de evidență, galbenă; Australia are culoarea incertă, violet-murdar, a unui loc fără și prea puțin caracterizat în psihologia curentă.

Această „mechanică a hărții” poate ilustra că de departe e dispusă să înțină inteligența noastră reflexă în domeniul care asociază imediatul unei generalizări mal greu estimabile. Nu foarte departe, as zice. Limitindu-ne la nivelul hărții, observăm că geologicul încearcă antropologicul: marile plăci continentale alcătuiesc un puzzle armonios, dincolo de amânuințele etnăilor, națiunilor, a formelor de relief.

Să micșorăm distanțele; să luăm o hartă a continentului „nostru”. Ficțiunea cromatică a unității se transformă într-o fragmentare peserită, vesel-înșelătoare. Frenzele parcelării vine să contrazică acea unitate pe care o lene bine educată să ne-a transmis-o, probabil de generații. S-ar putea că europeanii să trăiască acum un moment expresiv în privința poncifelor, a primejdiilor locurii comune. Prejudecata difuză a unității, menită să compenseze o istorie contorsionată de evidențe și neinocășe adversități, tinde acum să capete coerență unei ideologii, apărindu-o activă propagandă mediatică.

In replică, occa de-construcție a idenței europene pe care o induce concepția de nație capătă virulență aproape catastrofice, prin ceea ce îndebostează numărul naționalism. Si care se manifestă tot mai mult ca o violență entrolică, menită să polemizeze pînă la distrugere cu mitul unității. Drama constă în faptul că securitatea polemică nu e purtată, îndeobște, cu armele analizei, ci cu cele ale unei agresivități aproape tribale. Promisiunea armoniei comunitare și evidența conflictelor la nivel regional nu cred că sunt decât cele două laturi ale aceleiași realități, pe care o ascund prin potențare reciprocă.

Personal prefer o Europă pointillistă (în care comunitățile mici să se învecineze, dacă nu profitabil, cel puțin indiferent), unele colorate ca o sorcovă, unde puteri medii și mici caută cu aparentă emulabilitate să își regleză raporturile de forță. În comunitățile restrînse jerarhile sunt mai simple, mai ușor controlabile, mai suportabile de asemenei. S-ar putea că, la ora actuală, tensiunile irezolvabile să se datoreze toc-

mai unei imposibilități de a soluționa neîncredereea individului într-o colectivitate ce oscilează, indiferent de scară, între un egalitarism dubios și o lăsrărie cincică afirmată.

ARHİPELAGUL MISTERELEOR

Incepînd din decembrie 1989, publicistica românească pare fascinată de aspectul magie al realității. Într-o istorie modernă este repusă în discuție și din ceea ce unghi de vedere, personalități de cele mai diferite structuri culturale și temperamente intelective sunt atrase într-un joc semiotic ce pare a-și confirma cu tenacitatea viabilitatea: iniții prin evenimente.

Moartea tinerilor (codificată imediat ca „jerihă”) înseamnă și după 22 de luni: incendierea Bibliotecii Universității și distrugerea Muzeului de Arătă. În afara oricărării rățuni tactice; misterioasa apariție „din subterană” a teroristilor — și dispariția lor; execuția sumară a Tiranului; Zona de la Universitate și charismă ei tulbere, oscilând între non-violență și agresivitate; a două legăture din subterană — cea a minerilor g.a.m.d.

Apoi prin jocul de ambiguități al puterii. Care, pe de o parte, propusează în prim-plan personajele ce stîrnesc unele conexiuni occulte, iar pe de altă parte — mai grav — pare să intenționeze, datorită unor stîngăci și contradicții exprimate parcă demonstrative, o stare simbolică latenta.

Desigur, abuzul de interpretare poate fi explicat și la nivelul pulsului și de cei care sprijină hermeniutica. În încadrul unei întrebări, poate fi verba despre defularea unei interdicții ce a planat, docenii de-a rindut,

tele. Sancțiunea constă în „bătălia rituală” — executată cu „măstile de mină de bătău” (măciuci inzonante) cu care sunt lovite „măstile de cap de bătău”, pe care le poartă spectatorii (lovitura în cap este astfel subliniat demonstrativ și semnificativ); bătălia rituală are dublu rol, „curativ și punințiv”. În prima situație „excesele erau reclamate de starea psihotică a boalașului urmarit de mascați. În cazul acesta, bătălia provoca un soc revulsiv asupra celui medicat”; a doua situație se referă la „conflictele între grupuri de mascați” sau la „incercarea spectatorului de a demasca pe unul din grup”; lupta este dusă pînă la ultima consecință, „ucigașii nu erau pedepsiti, conform cutumei tradiționale, iar cei morți nu prezintă o inimicitate religioasă, fiind lăsați să zacă la locul crimei”; mai mulți autori sunt de acord că travestirea urmărește printre altele „crearea unei confuzii psihico-sociale, dezintegarea mediului socio-cultural, în vederea re-configurării sale”.

Aștept de fapte nu cred că sunt interpretabile în sine, preferabil fiind constatarea și lacerea. Există totuși încă ună trimită la alte concluzii, cu caracter mai general.

Întrucătă însărcinată European e o iluzie. Sub pașă sătăcăuă și conceptul circulă curenții adincii care încadă acelaș loc în maro, unei violențe permanente, chiar dacă nu evident simbolice.

Si mai departe? Ce rezolvări în planul individual sau în cel general aduce, de pildă, constatarea că răcomulgăbila ucidere a lui Samuel Doe, fostul președinte liberian de către Prince Johnson, adversarul său, era de fapt o anihilare simbolică, treptată, a forțelor sale occulte, prin tortură și mutilare? Desigur, modul de a pune probleme este voit ingust, tocmai pentru a demonstra impasul metodologic în care ne aduce acest tip de hermeniutică. În afara constatărilor unor anumite trăsături tipologice ale comportamentului uman, bazate pe o violență simbolică, discursul astfel structurat se oprește la o bifurcație insolubilă. De aici încolo, ori se ajunge la sensurile ascunse ale aceliei simbolistică epidemice depisteate — și atunci e vorba despre revelație, unde discursivitatea incetează; ori se continuă la nivelul textual, pe un drum verificat pînă aici doar ca fals profetic, redundant și clamoros.

Pregnanta crescindă a hermeniuticii misterului social exprimă, la nivelul unei inteligeții terestre, o expresivitate crescindă a fenomenului. Însuși, adică, în fapt, o regresie către manifestările al căror cod arătăciu pierzindu-se, din coerenta gesturilor nu rămîne olocvență decât crizma. Înțierea filmă și problemă individuală (sau a individului într-un grup constituit ca organism omogen), cred că la această oră se

asupra simplității evocării a funcției magice în cimpul fenomenelor. Apoi, intelectualul are voluntatea ca-tastoficului; asemenea tuturor seminților săi: „O știre bună nu e o știre” — sună cea mai elementară lege a ziaristică. Evenimentele negative, mai mult, obscure, declanșării plăcerile speculației, epărătă în mod ciudat, dacă nu chiar primejdios, într-o zonă unde simplul joc al inteligenței nu-și are locul. În sfîrșit, descentralizarea universului simbolic, obținerea misterului printre literatură insistență dezvoltătoare au dus la anormală operă artistică. Comentatorul, dezamăgit, poate fi în mod legitim tentat să își mute atenția asupra altor fenomene, a căror incertitudine magică e mai puțin (sau altfel) supusă unui calcul preliminar.

Episodul minorilor este exemplar din acest punct de vedere, al sistemului „stimul evenimential-răspuns textual”, înconjurător cotei de absurd pe care îl prezintă, încurajându-ne unei interpretări referitoare doar la prostie și/sau cînismul politic. Îmi voi permite să adaug la cele deja publicate două exemple de coincidență semnificativă, atât datorită expresivității lor, cit și pentru faptul că, neapăratindu-mi, ele ilustrează extensia pe care o cunoaște presunția psihiatrică coloconică în această direcție, a codurilor și intermedierilor.

Așteptă, Horia Bernea îmi comunică următorul fapt: la biserică Enel, hrănișul se sărbătorește pe 4 decembrie, indică de sfânta Barbara. După cum ne-am amintim încă, biserică Enel (demolată în 1977, prima dintr-o lungă serie) se află într-o margine a Pieței Universității, lîngă aripa veche a Institutului de Arhitectură. În sfânta Barbara e, printre altele, patru mînerici și arhitectul, sau, cum glăsescu în text, avocata celestă mediul pentru păcatele lor în fața tronului Judecății.

Acum cîțiva ani, Ion Grigorescu a realizat un ciclu de lucrări pornind de la o documentație fotografică asupra jocului euclidian din Brănești. Titlul general — „Vin cuci cu măciuci”; Revăzind imaginile la cîteva luni după 13-15 iunie, am fost socat de „furia” lor premonitoare. Ca pe un fel de scuză malitoasă, autorul mi-a invocat lecturi abundente asupra dansurilor cu măstăi în tot perimetru carpațo-danubian. Iată cîteva date, transcrise „alb” din sursele diferite: „grupurile de mascați exercită întotdeauna o acțiune rituală, în preajma solstițiilor sau echinochiilor”; într-o cale mai vechi și mai rudimentară tipuri de mascație este „minilarea felei cu funingine”, într-o cale mai nouă — „folosirea hanelor de zi cu zi (de lucru) în semanica inversă”; scopul manifest al procesiunilor mascaților este judecata și sanctuarea; „judecătorii se erigează în judecători, care primesc din partea spectatorilor sugestii, impulsuri. Jucătorii trebuie să curățeantică defectele civile și morale ale familiilor colindătoare sau ale spectatorilor aparent ocazionali. Judecătorii sunt prin delegație, încredințați de sfatul celor bătrîni sau de reprezentanții obi-

operăză o primejdiosă împingere a omului comun nu către magie, ci către hoardă. Obsesia inconștientă a ritualului magie poate indica disponibilitatea colectivă a unei a se masifica, de a accepta mediul într-o nouă dictatură, indiferent de formă ei. Mai întreb dacă nu cumva „adevarata democrație este de fapt, o noacerie cu perioade defulări populare. Pentru individ, verificarea unei atare constatări ar fi dezastroasă.

Dar să revenim la nivelul expresivității unei atare hermeniutice. O consecință a simplei sale existențe (consecință desigur utopică, dar interesantă ca „variantă de calcul”) ar fi că manipularea opiniei, „secularizarea” la care sunt supuse etnii întregi depășește sfera cînismului politic și a culpabilității, treceind în zona releeilor magice. Un lider criminal nu e decât expresia directă a unor forțe aflate deasupra (adică dedesubtul) lui. Asumarea unei atare ipoteze deosebite, rînică, la slabirea tonusului social, la relația masochistă cu expresia personificată a unor pulsuri care nu stiu de unde vin, dar sunt convins că trăc și prin

năruirea acestor limite a demonstrat existența unor posibilități concentrare mai generoase, în spații unde încap deopotrivă hoasii colectivi și infernal personal. În locul libertății îndelung dorite, individul a descoperit că există forțe mai puternice decât imaginea dictatorului (pentru că sunt nedeфинibile) și că el nu este prizonierul unei politici ci al unei neputințe venite din ignoranță fără sens și a fenomenelor care îl împinge în toate părțile. Între politică și magie, individul acestor epoci a post-revoluționare pare mai lipsit de sansă ca oricând. Triste ar fi că și cel care nu se privește de după ruinele corănești de fier, umindu-se de circulație și crizma noastră, să fie, mai înocenți, mai nepregătiți încă, încă în calitate acelerări ritualelor și potriviri.

Pentru a închela, nu stiu dacă statul acestor obiceiuri personale m-au îndepărtat sau nu de întrebarea initială. Dar, dacă sociul nașterii mele e în afara Europei, atunci nu stiu ce înseamnă ea, pentru că nu pot să cunoaște cu adevarat un lucru căruia nu-i așa căci, iar dacă nu, sistem în Europa, atunci ca să fiu sincer, nu înțeleg ce înseamnă acest cuvînt. ■

CĂLIN DAN

NORMAN MANEA

Copii captivi în Transnistria

■ De ce a fost deportată populația evreiască din Bucovina ?

Poate ar trebui să spun că nu am plecat dintr-o pasiune pentru călătorii și nici din spirit aventurier: prima călătorie din România am făcut-o la 5 ani și s-a datorat unui dictator. Ultima a fost, printre-amără ironie, la 50 ani și s-a datorat altui dictator. Nu au fost călătorii de plăcere... Am fost cu atât mai socotit atât, putin după moartea ultimului dictator, să-să iști destul în România sărbători să-l reabilitizeze pe dictatorul anilor '40 – și nu personalitatele democratice din buclucumătoare românească. Eu am fost deportat cind aveam 5 ani, în octombrie 1941, împreună cu familia și cu întreaga populație evreiască din Bucovina. S-a invocat ca pretext faptul că armatele române au fost primite cu ostilitate de evrei la revenirea în aceste regiuni. Dar chiar cu pretext, argumentul nu putea fi invocat decât cel mult, pentru Basarabia și Bucovina de Nord (acum în U.R.S.S.). Succesiva (de unde sint eu și ai mei) nu a fost niciodată în altă Românie. Populația evreiască din Sucava, Rădăuți, Cimpulung, Vatra Dornei etc., nu avea nici o legătură cu această situație. Nu pot să spun în ce măsură era adevarat argumentul că evreii primiseră cu entuziasm trupele sovietice (desi o anume justificare s-ar putea găsi în politica guvernamentală violent antisemita din România de atunci). De era astăzii, mă întreb că astfel ar fi trebuit să arate „nedeșteasă”... Am citit un reportaj de războl al lui Constantin Virgil Gheorghiu (autorul insotite trupele române) Ard malurile Nistrului, cu o tonalitate atât de trivial antisemita, incit era greu de luat în serios. Reportajul a fost recedit de cîteva ori în timpul războiului (cu o prefată de Argeșan, din păcate). Acum mai mulți ani, un scriitor sovietic și traducător al literaturii române în rusesc mi-a povestit că s-a pierdut întreaga familie ucișă de trupele române la reintarea în Basarabia (inclusiv sora lui, de 6 ani). Doar o cercetare atentă, în Basarabia, a complicat situații din acea vreme ar da, poate, unele răspunsuri. Eu nu pot vorbi decât despre Bucovina, unde nici argumentul că evrei n-are fi evrei români, ci evrei austrieci sau germani nu sună altfel decât ca o absurditate în plus, într-un lant de manipulări absurde.

■ Paul Celan, Edgar Hilsenrath, Aharon Appelfeld și Norman Manea – copii în Transnistria

Despre aceste lagăre există un roman care se numește *Noaptea și apărține scriitorului Edgar Hilsenrath* pe care l-am și cunoscut în Germania. La vremea aceea avea, cred, 14–15 ani și evenimentele l-au prins în Siret, la bunicul său (el era din Germania). A fost deportat împreună cu ei. Este interesant cum s-a reflectat acea realitate în conștiința unor captivi de vîrstă diferite care aveau să devină scriitori: s-ar putea întreprinde interesante studii de literatură comparată. De pildă, urmărind tematica la scriitorii care au trăit sau în aceleși zone din Transnistria: Paul Celan, Edgar Hilsenrath, Aharon Appelfeld (scriitor israelian) și eu, la vîrstă și temperamente diferite. Modelul „Transnistria” l-am regăsit în ultimul deceniu extins de Ceausescu la un întreg popor și în toată țara. Un sistem al fără-delegii.

■ Modelul românesc al lumii captive

Tatăl meu fusese anunțat cu o seară înaintea deportării de ce se va întâmpla și sfătuiri să-ă puține lucruri, pentru că vor fi mari distanțe de mers pe jos și aveau doar copii mici de dus (sora mea avea 3 ani). Asa că părinții mei au luat un minim de lucruri groase de înarmă (aveam să simtăm curind ce însemna larma rusească) și banii pe care li le strinseaseră. Erau relații tineri căsători și strinseaseră treptat banii de casă. Mi se pare semnificativ că își strinseaseră banii de casă și că nu aveau să mai aibă vreo dată casa lor. Cind am ajuns în acea superbă stepă (copil și fiind, peisajul m-a impresionat foarte mult) primul act al celor ce ne supraveghescu a fost jefuirea deportaților. Apoi au urmat lungile drumuri pe jos, pînă în destinație – niște sate ucrainiene din care sătenii fugiseră sau fusesseră Izgoniti, care sărău și, uneori și fără ferestre. Au fost înghesuite cîteva familii în cîte o cameră.

Nu era Auschwitz, nu erau cupoare, nu erau impușcat dacă nu făceai ceva special. Nu și se făcea, adică, nimic rău... erai

doar părăsit într-o situație fără iugură. Apare extrem de convinsă taboul acestui situații în romanul lui Hilsenrath. Una care se năște între captivi, apocaliptică pentru supraviețuire, crizmea, violența. Foarte cărții în aceasta constă, opresorii nici nu apar, ei se reflectă în abrutizarea și dementarea victimelor – cu atât mai teribilă. În ultimii mei ani în România mi s-a părut că există o mare ascenziune între cele două atît de originale „lagăre”. Întrebarea cum de au supraviețuit toții oamenii acestui sistem trebuie interpretată spre soluțile de acesași aparentă „negativitate” – corupția, relațiile, competiția crizimii și a inventivității. Există niște interesante rapoerte germane din timpul războiului, ale armatei germane, adică, în care sunt sever calificate abuzurile și crizimele autorităților române față de evrei, în astfel și în alt tip de situații. Un paradox, firesc, pentru că nimenei nu a făcut mai mult rău evreilor decât nemții. Dar ceea ce îl contrariează și îrtăce pe nemți era lipsa de lege, de „ordine”. (Firesc, coccinii ar și o parte bună, omenește și zicem, care salveză uneori oamenii. Cum a fost și în perioada Ceausescu. Corupția la nivelul partidului, securității, a rețelei de alimentare cu hrana, cu haine etc., etc. Un întreg comert al supraviețuirii. Odios, dezgustător.)

Dar n-ar trebui să credem că a fost doar asta. Au existat și acte încă mai frenetică deschise, de bestialitate. De pildă, pogromurile de la Iași și București. Despre asemenea tragedii evenimentele nu eu ar trebui să vorbesc, ci istoricii. Să sună doar că ambele au fost cumplice ei, de asemenea, „originale”. La București au fost agățate în tîrgile abatoarelor corourile evreilor ucisi. Există o carte revelatoare a lui Brusca-Fox despre acelle înșinămintătoare zile, care ar trebui rededită. Despre pogromul de la Iași disponă de mărțișor unul bun prieten, al cărui tată a fost ucis în acest pogrom. În acele teribile trenuri ale morții în care fusese săgădată captivitatea, îngheșuită cu sutele unii în alții. Trenuri rătăcite zile în zile, pe arsătă, fără să se permită apă sau hrana. Au murit, firesc. Muriseră destul și în poliție și pe străzi, în vinătoarea istorică a celor zile. Acest prieten al meu a părăsit România în anul 1969. Avușeu multe convorbiri astăzi înaintea plecării sale. Eram împotriva părăsirii sării și încercam să-l conving să rămână. Argumentul lui obsesiv era legat de moartea tatălui său.

■ Comuniștii au folosit propagandistic Holocaustul ca să-i acuze pe legionari și pe Antonescu

În aceste tragedii împrejurări, s-a manifestat fățuș bestialitate. Să tot în acestă împrejurări au apărut admirabile figuri de salvatori, care încercau să se opună autorităților, să salveze victimele. Holocaustul românesc nu reprezintă numai Transnistria, nici doar pogromurile pe care le-am amintit, ci multe alte acte de sălbăticie. Ar fi destul să se publice certăriile existente deja în această chestiune. (De pildă cele II volume de documente publicate de Jean Ancel, de la Yad Vashem, din Ierusalim, donate României și păstrate la „secret”.)

Nu este deci vorba doar de „modelul” Transnistria. M-am referit la el pentru că seamănă mai bine cu ultima perioadă Ceausescu. Înălțarea Holocaustul s-a întâmplat acum 50 ani și era timp destul să se vorbească despre această tragedie. Nu s-a vorbit însă și ne-am putut întreba de ce. Doar nu comuniștii făcuseră Holocaustul. El au și folosit propagandistic această tragedie în primii ani de după războl, cind nu auvit

In 1986, la plecarea din România, Norman Manea publicase 5 romane, 3 volume de proză scurtă și 2 de eseuri: ultimul volum de eseuri – PE CON-TUR, 1984 – Consiliul Culturii și Educației Socialiste îl anula prenumele de cărțile de jurul Uniunii Scriitorilor, iar ultimul roman (PLICUL NEGRU, 1986) avusese dificultăți cu cenzura pînă la apariție. Actualmente, Norman Manea predă la Bard College, New York (unde au mai fost profesori, printre alții, Saul Bellow, Hannah Arendt, Mary McCarthy) două cursuri – SCRITORI EST-EUROPEI și HOLOCAUST și LITERATURA. Evidenția temelor nu sănătatea intelectuală: Norman Manea este consient că existența l-a fost marcată de trei experiențe grave și dureroase (holocaustul, totalitarismul și exilul) – „experiențe fundamentale ale secolului nostru, găinind rapid spre final”. Întâmpinarea a făcut ca să atingem una din aceste prime „teme” chiar la prima noastră conversație colegială mai lungă acum circa 10 ani: „La noi, în România, nu au existat lagăre pentru evrei”, am afirmat eu; la un moment dat, în discuția de atunci (eu acel gen de siguranță a tonului pe care îl conferă lucrurile stătute de toată lumea, informația comună), „Au existat în Transnistria”, mi-a replicat Norman Manea, pe un ton alt, cu o lapidăritate pe care aveam să-o înțeleag mai tîrziu. Aveam în față mea un martor, un fost-evreu-supraviețuitor, a cărui relație cu memoria era atât de complicată că poate fi ea cind, în plus, supraviețuitorul este un prozator atrăs de culoarele contorsionate prin care ființa noastră prezintă se leagă, el trecutul.

Norman Manea a vorbit prea puțin despre această rană a memoriei sale cînd a trăit în România. În decembrie 1990, cind ne-am întîlnit la New York, mi-a explicat de ce. „Nu-mi place rolul de victimă. Mă dezgustă cind mi-e impus de autorități, îl resping cind e revendicat de semenii mei. Profesionalizarea ca victimă mi-e foarte antipatică, mă oripează. Chiar și ceea ce am scris despre Holocaust a fost transfigurat, codificat, fără localizare precisă. Mă ingrozește orice posibilitate de manipulare.”

Dar acum o lună, cind ne-am întîlnit într-un New York tot atât de îndepărtat azi (pe cînd de îndepărțat devine începutul lui decembrie 1990 în tensiunea primelor săptămîni ale nouului an), am ajuns amindol la concluzia că TREBUIE VORBIT.

„Pentru o reală regenerare, România (nu și spus Norman Manea) are nevoie de adevaratul scrutat cu onestitate. Adevaratul despre fascism, despre comunism, despre – originala – lor combinație ceaușistă. Miscarea studențească din Germania anului 1968 a fost în primul rînd o vehemență interogativă a noii generații la adresa părinților, o interogativă despre viața individuală și colectivă. Un fenomen social al DEZBATESII, care a și dus, în cîteva luni următoare, la un fel de PURIFICARE a Germaniei democratizante și la o veghe constantă lagărelor din Transnistria le-as aminti întâmplările din decembrie 1989 ori pe cele din 13–15 iunie 1990. Care și ele au devenit, la târziu, trezentă controverse? Cu trecutul pe care România are nevoie să-l privească în față. Să și-l întîlnescă.”

GABRIELA ADAMEȘTEANU

nevoie să-l acuze pe Antonescu, pe legionari. Uterior, chestiunea a fost tabuizată. Dată din nou ne-am întrebat de ce am putut să răspundem interesante... Poate pentru că nu tulbură imaginea standard a națiunii: cumsescădența, bunul sămăt, toleranța. Pentru evitarea unei discuții oneste, lucide. Este vorba și de asumarea responsabilității, de conștientizare. Nici o discuție cu adevarat serioasă nu convine celor care să-ă profesionalizat în manipularea continuă a realității. Evitarea unei serioase discuții despre istorie, despre manipularea istoriei, despre manipularea unor cuvinte precum patriotism, sentiment național, puritate națională par să fie un fenomen de mai lungă durată... O întregă generație nici nu știe despre ce și vorba. Ne trezim că Ana Blandiana e numita legionară, ceea ce înseamnă o aberație absolută, deloc inocentă.

■ Nu este ușor să te privești pînă în adincul rătăciri

Există o vină a opiniei publice românești în evitarea dezbatării oneste și de fond (fără atunci cind o astfel de discuție se poate duce) despre legionarism, stalinism (și mă întreb dacă nu la fel și despre ceaușism). O vină profundă a intelitoctualilor legati (din oportunitate sau convincere) de mișcări sau guverne totalitare. O permanență fugă de adevaratul neplăcut, de scrutarea culpabilității sau doar a compromisului. Reproșul esențial pe care l-a face lui Mircea Eliade, de pildă, nu este neapărat relația strânsă (de simpatie?) de aderență? la miscarea legionară, ci că nu și-a putut obiectiva experiența, că nu a avut curajul de a discuția. Nu este ușor (să recunoaștem), să te privești pînă în adincul rătăcirilor; puțini au această putere. Dar ce sănătatea pentru un scriitor! Si ce sănătate extraordinară pentru un popor – să se poate scruta prin examenul sever al unei autentică constituție! Atâtiva întrebări să-ă fie focalizat, aici, în direcția corectă, și nu în confuze marginalizări. De ce a simpatizat atât de dotată generație a lui Mircea Eliade cu extrema dreaptă? Era vorba de o strălucită generație intelectuală. Toamna ei, membrul acestei generații ar fi trebuit să recunoască adevarat și să încearcă apoi să-l explică. Saharov nu să-ă slite, în recente publicările sale Memoria, să-ă recunoască administrația de tinerete pentru Stalin. Toamna secolului

funciară onestitatea și verosimilitatea pe măsură om. Această onestitate îi face să rupă cu sistemul pe care îl servise și care îl onora în modul cel mai înalt – să rupă atunci cind a înțeleasă adevaratul sa structură. Cind tot împotriva evită discuția, cind transleză vină asupra altora (fascismul îl aduce nemții, comunismul îl aduce alegiorii și l-au impus rusii, propria națiune a rămas totdeauna într-o zonă pură și absolută) ce se poate spera de la această continuă eludare? Să nu mai spunem că „puritatea” (nici etnică) nu prea pare posibilă la întreținerea atitor, drumuri și poape. Uneori, pentru înțelegerea istoriei, și de mare ajutor geografia. Geografia, istoria ne reamintesc iarăși și iarăși despre criza de identitate, despre frustrare, eludarea adevaratului.

■ O generație ilustră din punct de vedere intelectual care a optat politic greșit

Să revenim putin la Antonescu despre care în România se spune că a ocrotit populația evreiască. De fapt se poate spune că cel mult că acțiunile lui au fost contradictorii. Pe de o parte îl-a apărat, într-un fel, Antonescu era un militar orgolios (gen Pinocchio?), un tip de dictator militar vanitos. După cîte știu, și în față lui Hitler să-a comportat cu demnitate. Din cauza asta nu și-a „livrat” evreii, poate. Desigur, a condus țara într-o perioadă complicată, dificilă. Dar dacă n-ar fi fost și de perioadă tulbură, probabil că nici n-ar fi ajuns în poziția de dictator militar. Greu de analizat acum, pe scurt, alternativa și consecințele lor în cîteva complicații istorice, atât de periculoase. Dar cîteva informații elementare despre Antonescu nu pot fi omise. Că a fost un nationalist care să-a aliniat cu legionarii. Că era un militar care nu suportă dezordinea și îl-a lichidat pe legionari, atunci cind aceștia amenințau cu haosul și teroarea orăbă. Că a fost aliatul Germaniei naziste în războul împotriva puterilor aliate și a suportat pedeapsa fatală a istoriei (nici cu Mussolini nu s-a întâmplat astfel). Apoi trebuie spus că Antonescu nu era deloc un simpatizant sau un protector al evreilor. Nu îl-a ucis, desigur, în imprejurări normale, a admis uciderea lor într-o situație specială. Lucrarea existentă în Ierusalim, în care m-am referit, documentează exhaustiv Holocaustul românesc, cu legi, statistică, rapoarte ale politicii etc. etc. Cunoașterea acestei lucrări ar baza speculațiile gratuite sau rău intenționate, inclusiv despre Antonescu. Mareșalul a tolerat uciderea evreilor și tot el a stopat-o la un moment dat. Un rol important îl-a avut nu doar situația militară, ci și presiunile interne și externe, corupția, jocul de interese, interventiile unor importante personalități (Mitropolitul Sibiului, dacă nu mă înșel, crudul cu Mareșalul, Palatul Regal, Nuntul Papal etc.). Discutând chestiunea legionară, chestiunea Antonescu trebuie apelat la surse. Ca să scriu un text de cîteva pagini despre Mircea Eliade am cîtit amăi acesta cîteva mil de pagini. Aș semnala, de pildă și excelentul text al lui Dan C. Mihailescu din România literară. Cred că ultimii reprezentanți ai acelei generații ar trebui să intervină, cu onestitate, în lămurirea unor chestiuni. Mi-a plăcut un lucid text al d-lui Aterian în care spune că generația sa a optat politic greșit, deși era o generație ilustră din punct de vedere intelectual.

Fotografie de EDMUND HÖFER

CORTINA SEFSIATĂ

PERSPECTIVE ALE SCHIMBĂRII ÎN EUROPA RĂSĂRITEANĂ ȘI ÎN U.R.S.S.

IURI AFANASIEV

(Urmare din numărul 48)

• „Fascismul rus”

Aici mai trebuie menționat valul crescind al asa-numitului „patriotism rus”, care a fost folosit îndată și de destul de energetic de către nomenklatura. Manifestările sovine sunt practic părți componente inalienabile ale perioadelor de criză socială, și nu este nimic surprinzător în această întorsură a evenimentelor de la noi. Despre astfel de „patriotii”, Samuel Johnson spunea: „Patriotismul este ultimul refugiu al plevelor”. Amenințarea din partea fascismului rus în curs de apariție devine astfel nu mai puțin însemnată, intrucât a fost prevăzută. Cred că este de o importanță vitală și în interesul asigurărilor unui proces democratic în Rusia ca „patriotii” de acest tip să fie stopați chiar de la început. Eu apar chiar ca neuzator public în, cu siguranță, primul proces împotriva antisemitesmului activ în toți ani puterii sovietice și sper să putem astfel crea un precedent juridic care să permită stoparea răspândirii teritoriale a unei nou-apărute „cenzuze negre”.

In definitiv, „reformatorii” etatismul sovietic sub Gorbaciov rezintă o forță foarte serioasă, care frizează procesul prefacerilor într-adevăr profunde din societatea noastră. Poate mai puțin statonici ca acum cîteva luni, el controlează încă structurile de stat și, dintr-acesta, arăratul represiv. Dacă „linia” lui Gorbaciov este caracterizată ca o rezultantă a preșumii unor orientări politice diverse, trebuie să recunoasem, din păcate, că asupra secretarului general al CC al PCUS și președintelui Uniunii Soviетice presiunile ortodoxilor conservatori din PCUS (în domeniul militar și de stat) este evident mai bine organizată și mai efectivă decît influența opoziției radical-democratice.

Consolidarea forțelor democratice, deja de doi sau trei ani, inevitabilă, trebuie să fie în sfîrșit realizată la sfîrșitul acestei luni, cind se intrunesc la Moscova congresul reprezentanților aceleia, cred eu, majorități zdrobitoare a mișcărilor de pe teritoriul Uniunii So-

vietice care sunt intereseate de o prefacere fundamentală a vieții noastre. Eu nu aj vrea să promulghez rezultatul congresului, dar gîndesc că un astfel de foră reprezentății poate fi mai important pe drumul formării unui mare bloc de partide și curentă, un bloc asamblător alianțelor integral naționale care să forțeze regimurile comuniste din Europa de est să se uite cu opoziția la o „mară rotondă” și, înță la urmă, să cedeze puterea adveratelor reprezentanți și interesele națională. Desigur, astăzi în Uniunea Sovietică nu va fi pe de-o-niciodată în concordanță cu modelul est-european (de altădată, acesta model nu sănici pe departe identic). Cadrușoalul fațănumit al economiei, împreună cu extremitatea culturală politică a tăcii, plus mai mult de suptă discenii de excludere din responsabilitatea politicii pot forma un amestec explosiv. Aceasta este, din păcate, o realitate teribilă, și a nu o luă în seamă este egal cu sinuciderea.

Prințenii moi de idei din rîndurile opoziției democratice și cu minciu pomin de la faptul că se va reuși prevenirea destăsurării tragicelor evenimente de pro-prietate general-națională (situația în Rusia, cit și în interiorul Uniunii Sovietice). Redusa cultura politică, o societate civilă aproape inexistentă, lipsa bazelor economice pentru o dezvoltare și întărire a democrației, toate acestea constituie următoarele primejdii, chiar dacă nu direct în sensul unei vârsări de singe.

Am în fata ochilor experiența Poloniei, de exemplu, modelul unei tări în general mai civilizată decât Rusia, care a fost mai puțin timp supusă comunismului „spălării a creierelor”. Totuși, după ce a venit la putere, opozitia poloneză operează o nouă falie în ea, tocmai în momentul în care cincinarea ambiciozilor personale ar fi trebuit să fie excluși în fata eforturilor de a birui criza economică națională. Accelerarea educației politice a populației pe baza unor structuri nedevizualizate economice este în Rusia o problemă încă și mai complicată, și aici văd eu, în largirea colaborării tuturor forțelor orientate democratic, printre care, fără îndoială, și social-democrația în dezvoltare, cea mai importantă condiție pentru freccerea la post-comunism.

■ Piața mondială împotriva războiului

În închelure nu dor să zăbovesc asupra unui aspect al prezentei situații mondiale, față de care, actualmente, după părerea mea, nu numai la social-democrații nu se obține atenția care să ar căre. Totuși, munca în această direcție ar fi un răspuns direct al social-democraților la provocarea pe care o întărișă prin prăbusirea regimului comunist din Europa de est. MA gîndesc aici la necesitatea de a da mișcării pentru dezarmare în etapa actuală noi indicații calitativi.

Complexul industrial de război este în întreaga lume suportat ca o povară grea, dar inevitabilă. Relațiile societății cu complexul industrial de război nu sunt niciodată simple. Pentru Uniunea Sovietică, aceasta este însă o problemă dozeștit de serioasă, și numai o dezarmare fundamentală poate garanta în noi un succese al transformării civilizaționale. Deținerea generală în dezvoltarea economică de jădile pactului NATO. Împreună cu tendința paranoică a conducerilor noastre anterioră spre izbîndă militără a comunismului au dus la o militarizare profundă, necunoscută în Occident, a oricărui domeniu de viață din țară. După sprecările demne de incredere ale specialistilor sovietici, cheltuielile noastre, pentru înarmare și pentru întreținerea armatei ating 20 pînă la 25 la sută din producția națională brăduță. Cifra este uimitoare în sine pentru vremuri de pace, dar influența de fapt a industriei de război asupra vieții din țară este foarte dificil de măsurat.

Schimbările din Europa de est și din țara noastră au condus la formarea unei situații fără precedent istoric în politica mondială. O confrontare înarmată între state sau blocuri militare se reduce prin crearea de relații de parteneri economici. Factorul decisiv al politicii internaționale devine piața mondială, iar piața mondială se poiază dispensă de războale care, în definitiv, împoziționează teritoriul și numărul de consu-

C.C. al PCUS. – tablou de AL. ZINOVIEV

matori. Conflictele militare globale vor devine imposibile după demonizarea totalitarismului în statele Tratatului de la Varsavia, iar pentru lichidarea războanelor regionale sau locale de la periferie (precum agresiunea neșăbutită a lui Saddam Hussein) sunt suficiente forțele de securitate ale ONU; ele vor fi de zece ori mai puțin costisitoare în comparație cu actuala sumă a forțelor armate naționale.

Eu admit că în curînd forțele democratice unite ale Rusiei și aliajelor lor din alte republici vor pune practic întrebarea referitoare la demonizarea industriei de armament sovietice. Desigur că pentru o acțiune radicală precum desarmarea unilaterală psihologia de masă a populației sovietice este cu foarte puțin mai pregătită decât psihologia locuitorilor Statelor Unite sau Olandei. De aceea, cred eu, neprevăzută experiență a internaționalei socialiste — în activitatea de mediere, de pacificare, în perfecționarea căilor pentru stimularea unei dezarmări globale — ar fi extrem de oportună. Scopul unor astfel de căi ar trebui să fie acela de a nu permite neregularități în tempo-ul transferării industriei de război în sfera unei economii pasnice, de a adopta măsuri între Uniunea Sovietică și statele pactului NATO prin care primejdia unei reuniuni a procesului să nu mai poată apărea în Uniunea Sovietică.

Eu sunt convins că aici social-democrația ar putea avea o contribuție cu adevărată importanță pentru prosperitatea generațiilor viitoare de locuitori nu numai ai Europei de vest sau est, ci și ai întregii lumi. ■

Traducere de GABRIELA GRIGORIU

PANAIT ISTRATI

SPOVEDANIA UNUI ÎNVINS

(Urmare din numărul trecut)

Maxim Gorki a pornit de foarte de joasă și avea datoria să rămână cel mai apropiat de cet de joas. N-a făcut-o. Iată dovada :

In Rusia (și același lucru se poate spune despre restul lumii), nu-i cătuș de puțin nevoie să cunoști limba tării ca să știi ce se petrece. Nu-i nevoie nici să cunoști, ca mine, două dialecte vorbite de două popoare care își au republiele lor : moldovenescă și greaca. Si pot să spun că, pînă și pentru un surdo-mut, adevarul e accesibil atunci cînd îl căută.

Foarte greu de obținut în Rusia, cînd ești străin și semioficial, cum am fost eu, și incedereas oamenilor. Dar, odată intrat în posesia acestor minunate chefi, toate porțile adevarului se deschid ca prin far-

mec. Atunci, în rusește, în turcește, în chieneză sau prin semne, oamenii cei mai heterocliti, oficialii chiar îți spun ce să întimplă, fără să mai aștepți să le înveți limba, căci, în cazul acesta, ar trebui să înveți două sute de limbi.

Or, Gorki n-avea nevoie să învețe nimic, deoarece stia totul. Si totușă omenirea care citește stie că ei șiua, căci a spus-o chiar el, și încă într-un chip care-ți ridică părul măciucă. Dar, în momentul acela, oficialii aveau dreptul să gresescă. De atunci n-au mai gresit, ci au întronat, conștient, nedreptatea. Au corupt înținse puturi sociale, cu deosebire pe nevoiașă, pentru a-și asigura majoritatea și a guverna. Corupția lor este dintr-adevăr mai neomenescă : dacă vreti să mincați, chiar ca val de lume, trebuie să filii „pe linie”; trebuie, pe deasupra, să-l denunțați pe to-

varașul-frate care nu vrea să fie pe linie.

In felul acesta a ajuns Rusia la nenorocirea pe care lumea nu a cunoscut-o niciodată : învățuirea unei jumătăți dintr-o clasă împotriva celeilalte jumătăți, compromiterea celei ce măinice și lătră, demoralizarea celei ce poștește și-și incleștează dinții. Mai mult : a fost ucis viitorul, căci cadrele tinere ale Komsomolului sunt de tot puțin.

Cind a judecat Comitetul tineretului din Leningrad — dovedit de fraudă, delapidare, viol, desfruț și chiar crîmă de drept comun — un judecător l-a întrebat pe un martor :

— Cum faceți de recrutati numai drojdia astă socială?

— Se cereau exclusivaderenți care să fie „pe linie”, a răspuns acesta.

Cu astfel de aderenți s-a constituit ma-

joritatea „disciplinată”. Cu ajutorul lor și în numele proletariatului au fost infometaja oamenii, iar închisorile și Siberia au fost umplute cu muncitori cărora li se spune „trădători”, de fapt singurii revoluționari în această Uniune a Sovietelor care îl prinsează astăzi în sinul parlamentului său suprem, T.I.K.-ul*, pe Maxim Gorki.

De la plecarea mea din Rusia și pînă la apariția acestei cărți vor fi trecut nouă luni de zile. Mi-ar fi fost ușor să scoată carte la sase săptămâni după întoarcere la Paris. N-am făcut-o, deoarece am nutrit mai multe speranțe și, în special, pe aceea că voi auzi răsunind glasul puternic al lui Maxim Gorki.

La Moscova, acasă la el, în timpul celor trei ore petrecute în doi, n-a vrut să vorbească. Chiar-i sincer, dominat de ochi care pot spune tot ce văscă, a rămas impenetrabil. Si ne-am bălăcînt amindoi în banalitate. Dar ceea ce nu era dator să-mi spună mie, Gorki și dator lumii care îl stimează. E dator mai ales celor striviti de toate majoritățile : vagabonzișii săi, totdeauna invinsi, dacă nu clasei muncitoare, care își crește și-si susține tirani.

Căci va veni o zi cînd invinsii vor putea să vorbească, pe deasupra tuturor claselor, și în ziua aceea glasuri cumplite li vor cere societății lui Maxim Gorki care, spre nenorocul memoriei sale, nu va mai putea să răspundă.

Iată spovedania mea.

* Abrevierea de la Tentraltit Ispolitelni Komitet, Comitetul Executiv Central.

VLADIMIR BUKOVSKI

Cum a căzut Gorbaciov în propria sa cursă

(Urmare din numărul trecut)

● Puterea este ușor de luat. Dar ce să faci cu ea?

„Paris Match”: Se pune problema armatei și a atitudinii ei față de această situație. Nu se va găsi oare un general, un mareșal sau un grup de șefi sovietici care să refuze prăbușirea Uniunii Sovietice și pierderea Europei și să considere, cum s-a mai văzut, că de datoria lor să se erigeze în salvatori ai patriei?

Vladimir Bukovski: Da, Rusia posedă încă o armată numeroasă. E bine echipată, nu să zicem că nu e rău echipată. E chiar aptă de luptă. Ar fi capabilă să lupte împotriva unui inamic extern — să subliniem cuvântul „extern”. Astfel, în ipoteza unui conflict armat între Est și Vest, ca să arde, și probabil chiar foarte bine. Dar încă de la războiul din Afganistan s-a impotmolit foarte repede cind soldații și-au dat seama că nu se aflau în fața unui inamic veritabil — îl se spuse că urmări să lupte împotriva Pakistanului și a americanilor ce organizaseră o contra-revoluție — ci în fața țăranoșilor afgani. Demoralizarea a fost foarte rapidă. Să au făcut apariția corupției, vinzările de arme dusmanului și chiar drogurile. Armata s-a dovedit incapabilă să ducă un război împotriva unei populații rurale și la fel ar sta lucrurile și în cazul unui conflict cu poporul sovietic.

„P. M.”: Ne-am mai putut gândi și la ipoteza clasică conform căreia, în cazul unor grave dificultăți interne, regimul recurge la război ca la un pretez pentru a mobiliza oamenii și a-i stringe în jurul conducerilor.

V. B.: Astăzi circumstanțele nu mai sunt favorabile și lucrurile s-ar încheia foarte repede. Ca să susțin un război trebuie să dispun de o bază economică care lipsește cu desăvârșire U.R.S.S.-ului. În două săptămâni s-ar ajunge la dezastru și la sfârșitul unui război global. Dacă în prezent U.R.S.S. duce lipsa de pline, de făgări, de săpun, de ciorapi, care ar fi situația în caz de război? Este o ipoteză perfect nerrealistă. Dacă U.R.S.S. mai poate încă sănătatea cu războiul, ca nu îl-ar mai putea și întreprinde. Ar fi o sinucidere, și încă imediată. Armata începe de altfel să se dezagreghe. E lipsită de recrută. La convocația din primăvara trecută doar 25% din totă lara au răspuns la apel. E absolut incredibil! Dacă lucrurile se vor repeta și toamna astăzi, vor fi mai mulți ofițeri decât soldați. Republici întregi refuză să-si trimită recruti.

Spuneați că s-ar putea imagina un mareșal curajos care să dormă să restabilise situația, salvarea patriei. Astfel de general există. De pildă, generalul Gromov, care a comandat armata sovietică în Afganistan și care se bucură de considerația șefilor militari. Un mare soldat!

„P. M.”: Făcăm atenție la ideea, destul de răspință, a bonapartismului, adică a unui general care să-și pună putere...

V. B.: Să ce-ar putea face cu puterea? A lăsat-o Puterea și la pămînt. E de ajuns să te apele. Dar un general precum Gromov ce-ar face cu ea? Nu ar întreprinde reforme economice, neascătu și o sarcină militară. Ar impune starea de asediu. În întreg imperiul? Nu i-ar ajunge armata pentru imensul teritoriu. Tulburări spar azi peste tot la nivel de șefi locali. Această armată enormă nu poate fi înținută fără întrerupere în stare de alertă pe străzi.

Ce-ar putea deci face respectivul mareșal? Hăi să zicem că începe prin a îndepărta partidul de la putere, ceea ce ar fi un lucru pozitiv. Dar după ce îl va îndepărta nu va mai putea asigura funcționarea sistemului mai mult de un an, nici economic și nici politic. Trupele lui nu ar avea moralul necesar în fața populației.

● Occidentul trebuie să ajute Uniunea Sovietică fără Gorbaciov

„P. M.”: Ce ar putea face azi Occidentul ca să ajute Rusia?

V. B.: În trecut, liderii occidentali erau conștienți de pericolul sovietic, iar temerile acestora î-l-au imprimat să adopte o politică activă în interesul Rusiei. Să admitem că pe atunci era explicabil, cu toate că mie mi s-a părut din totodată absurdă o astfel de atitudine. Dar azi? În condițiile actuale, pericolul unui conflict nuclear a dispărut. E împede că Rusia sovietică și acum un animal rănit. De ce nu adoptă Occidentul o politică favorabilă triceril pacifice și către spre democrație depășindu-l pe Gorbaciov? Dacă nu o va face, s-ar putea întâmpla o catastrofă cu un impact imprevizibil asupra Occidentului. E greu de imaginat ce ar putea să însemne ororile unui război civil pe o sesime din suprafața globului. Mai întii de orice, ar însemna foamea etiopiană amplificată la proporții U.R.S.S.-ului. Va procura Occidentul făină și laptele praf? S-a dovedit incapabil să hrănească mica Etiopia, ce nu reprezintă decât o saisprezecea parte din teritoriul sovietic. Este absolut imposibil să hrănești U.R.S.S.-ul din exterior. Infrastructurile sunt inexistente. Veți aduce făină până la frontieră, dar unde va merge ea apoi? Nu există nici un sistem de transport eficient, nu există drumuri; căile ferate se află într-o stare lamentabilă, majoritatea sunt de pe vremuri tărilor și nu se construiesc altele noi; șoselele sunt impracticabile.

● Gorbaciov este cauza principală a instabilității în URSS

„P. M.”: S-a format opinia conform căreia, în cluda dificultăților și a situației pe care o descrieți — ce poate fi afișat chiar din presa sovietică —, Gorbaciov prezintă avantajul de a exprima stabilitatea unui regim ce riscă să se prăbușească.

V. B.: Acest argument este o pură inventie occidentală. E total absurd. Intuit de toate, este fals. Gorbaciov favorizează instabilitatea, din moment ce menține o situație aflată între comunism și democrație,

adică esențialmente o stare de instabilitate. Se încăpăținează să mențină sistemul și nu vrea să-și îndepărteze eforturile spre realizarea a trei puncte ce reprezintă un proiect de autentică democrație: 1. abandonarea formei actuale a imperiului; 2. introducerea economiei de piață; 3. crearea unui guvern neocomunist. Se poate imagina o instabilitate mai mare decât lupta actuală pentru independență a cincisprezece republici? E o situație vecină cu războiul civil. Dacă Gorbaciov le-ar acorda independență, riscul unui război civil ar dispărea imediat, dar el nu poate face acest lucru care ar însemna sfârșitul domniei sale. E prea slab ca să guerneze, dar încă nu destul de slab ca să se decidă a părăsi puterea. Este exact o situație ce produce instabilitate.

„P. M.”: Independența republielor sovietice nu este o problemă aproape imposibil de rezolvat?

V. B.: Occidentul trebuie să ducă o politică favorabilă acestor independențe. Asistam în septembrie la reunirea Consiliului European, la Strasbourg, și mi s-a pus această întrebare: „Ne criticați, dar ce-am putut noi să facem?”. Le-am răspuns: „Primul lucru ar fi să invită la Consiliul European statele balcanice — Letonia, Lituania, Estonia — apoi Ucraina, Armenia, în calitate de observatori. În calitate de Consiliu al Europei nu le puteți recunoaște ca state de sine stătătoare, pentru că doar un stat poate recunoaște un alt stat. Dar le-ai putea invita ca observatori”. „E cu neputință, guvernele țărilor noastre nu ne-ar autoriza să facem asta ceva!”. Atunci, dacă nu puteți face nici măcar un lucru atât de elementar, la ce bun să mai stăm de vorbă? Ar fi o decizie politică, chiar dacă limitată, care l-ar putea probabil determina pe Gorbaciov să grăbească recunoașterea acestor state, în virtutea actuală dependență a U.R.S.S.-ului de Occident.

Cit despre trecerea spre economia de piață, nu este momentul să se acorde credite Uniunii Sovietice, căci cu cît i se va da mai mult, cu atât mai puțin vor simți conducătorii ei nevoia de a duce pînă la capăt reformele economice. Creditele nu ar servi decât la petrecerea sistemului actual, nu la înălțarea economică.

● Înainte de a restructura economia, trebuie schimbată Puterea

„P. M.”: Care sunt, după părerea dumnei, principalele pieptări aflate în calea reconstrucției economiei?

V. B.: Acțiunea întreprinsă de regim pentru a încerca să rezolve aceste probleme nu are nici o sansă de rezultă, fie că și vorba de planul lui Elțin sau de cele „500 de zile” ale lui Satalin. După mine, principala defect al acestor planuri e că nu sunt destul de radicale. Dar nu asta e esențial. Căci pînă și aceste planuri limitate sunt de nerealizat cu mijloacele sistemului administrativ existent. Trebuie început cu rezolvarea problemelor puterii, care este o problemă politică. Atât vreme cit vor mai exista reziduuri ale vechilor puteri comuniste, nici un plan nu va putea reuși. La bătrâna râmnică criză politică, ca trebule mai întîi rezolvată. Abia după aceea va veni vremea planurilor, radicale sau modeste.

● Nu se poate acționa în afară unei structuri de partid

„P. M.”: Care este în prezent situația misișorilor politici și a partidelor diferite de cel comunist?

V. B.: Există o sumedenie de misișori și puține partide. Cele care există sunt mici. În Republica Rusă sunt aproximativ șapte, dar foarte slabe, căci apăția domnește și lipsesc orice experiență politică: timp de săptămâni de ani nu a existat decât o activitate „paleativ”, denumită „socială”, menită să-l deturze pe oamenii de la orice fel de activitate politică. Chiar noțiunea de „partid” este împopulară: toți se feresc de ea, căci cuvintul amintește de comunism. Chiar dacă partidul își spune „democratic”, produc temeri. Or, fără o structură de partid, reformele politice profunde sunt imposibile. Conform sondajelor efectuate, marea majoritate a oamenilor, chiar și cei care înțeleg problemele politice și au idei clare despre ce ar trebui făcut sănătos, nu sunt încapabili de acțiune căci nu sunt organizați. În Rusia nu a existat niciodată o opozitie structurată și unită. În republicile de altă naționalitate, situația e mai bună căci problema națională servește drept catalizator. Înainte chiar ca populația să stea exact ca și de dorit din punct de vedere economic, opoziția s-a format, s-a maturizat și a devenit un instrument politic. Dar în Republica Rusă acest proces nu a avut loc.

● Gorbaciov nu mai are nici o autoritate

„P. M.”: Ce mai poate face Gorbaciov?

V. B.: Gorbaciov nu va mai face nimic nou. Va manevra. Este specialist în tactică. E un bun tactician și un foarte prost stratég, nul chiar. E tipic pentru comuniști. În general: sunt tacticieni străluciți, însă strategii mai mult decât mediocri. Toate deciziile lui Gorbaciov sunt tactice și deloc strategice. Se vadă la diversele manevre ca să provoace conflicte în republici, ca să le îngădănească tendințele spre independentă. Va încerca să le distrugă prin intermediul K.G.B.-ului, care continuă să fie foarte activ, va căuta să înăbușe misișorile de opozitie existente și să le împiedice să se unească pentru a forma o opozitie puternică. În tot acest timp, jara se va scufunda tot mai profund în baia, situația va scăpa din ce în ce mai mult de sub controlul puterii, economia se va ruina definitiv. Este un scenariu foarte pessimist, dar situația e dintr-unul ce fac posibil recursul la un oarecare general tip Gromov ce va fi însărcinat să repuna lucrurile în ordine. Dar am văzut că nu ar putea să le stăpînească. Pentru moment nu disting nici o alternativă optimistă pentru Rusia și pentru Gorbaciov. Ca战术ian, Gorbaciov a adoptat regula de a accepta tot ce se se întâmplă. În prezent, el nu mai are nici o autoritate. Pînă în 1988, majoritatea inteligenției l-a sustinut mai ales datorită gloriei-ului, făcindu-și calcule greșite și înșelându-se în privința lui.

Dar e o greșeală să susții acest regim, indiferent de forma pe care o îmbrăcă. Cît despre republie, acestea îl erau favorabile la început, văzind în el o forță ce le proteja în fața potentăților locali (șefii de partid, agenții ai Moscovei). Dar toate asta se petrecuță prin '87-'88. Acum, Gorbaciov a devenit cu totul impopular, și e un motiv în plus pentru care nu mai poate face nimic.

● Occidentul se încăpăținează să nu înțelegă nimic

„P. M.”: Aproape că nu mai e nevoie să vă întreb ce gîndiți despre atitudinea mereu extrem de favorabilă lui Gorbaciov a majorității lăriilor occidentale, în special a Statelor Unite și a Franței.

V. B.: Această atitudine nu este rezultatul vreunul calcul, ci al unei ignoranțe totale. Se pot da cîteva exemple tipice. Vă amintiți că la începutul evenimentelor din România, Departamentul de Stat de la Wa-

Un general pe nume Gromov.

shington declarase că nu are nimic împotriva unei întrăiri a trupelor sovietice în țară pentru a ajuta armata să scape de sinistra Securitate. Ignoranța în privința situației din România era într-atât de mare, încât îl făcea pe șefii diplomației americane să își imagineze că acolo avea loc o luptă între armată și Securitatea Statului! În vizionarea lor simplistică, armata era de partea poporului și împotriva Securității, fideli lui Ceaușescu. Chiar dacă în acel moment se dorea victoria gorbaciovismului, era o prostie monumentală să te gîndești la o pătrundere a trupelor sovietice în România, tară în mod tradițional ostilă U.R.S.S.-ului. Ceea ce dovedește înainte de orice ignorarea situației reale din România.

Occidentul preferă orice situație de compromis, chiar și pe cea mai prostă. Aceasta este părerea mea și acesta este adevarul. Din păcate, nu se poate schimba nimic. Îmi aduc aminte de o discuție cu Raymond Aron, la Paris, prin 1982-83. Îl spunem: „Sunt zece ani de când am devenit disident și încerc în van să le explic oamenilor care este situația reală, dar nu vor să înțeleagă”. Aron m-a privit cu ochii lui de bătrâni înțelepți și mi-a răspuns: „Ce înseamnă zece ani? Eu incerc de jumătate de secol. Cazul e cu totul disparat”.

„P. M.”: Pe cine mai poate conta Gorbaciov înăuntrul țării?

V. B.: Dacă mai are vreun sprijin, acesta nu poate fi decât K.G.B.-ul. Este protejatul K.G.B.-ului și a fost de la început. Tot acest program de reforme, nouă destindere, toate au fost concepute de K.G.B. Sunt planurile lui Andropov. Si K.G.B.-ul îl susține încă pe Gorbaciov. Nu se știe pentru cît timp.

● Pentru URSS, Golful este doar o diversiune profitabilă

„P. M.”: O ultimă întrebare care se impune: care e poziția lui față de eriza din Golf?

V. B.: Gorbaciov are o imagine foarte clară despre situația din Irak, căci are acolo un serviciu de informații cu totul fiabil: expertii militari. Nu cred că l-a împins pe Saddam Hussein în această aventură, dar nici nu se gîndește să-l oprească. Criza din Golf îl este foarte avantajoasă. Devine astfel aliatul indispensabil al Vestului, căci, fără el, Vestul nu va putea face să fie adoptate rezoluțiile Consiliului de Securitate. În același rînd, prețul petrolului crește, iar U.R.S.S.-ul își vine mai bine propria producție. În sfîrșit, criza provoacă teama Japoniei, care trebuie să-și caute în altă parte sursele de energie. În cele mai apropiate sunt în Siberia, ceea ce o va determina să amelioreze poziția lui Gorbaciov în Oriental Apropiat. Înainte, singurii ei aliați erau Siria și, într-o oarecare măsură, Irakul. Si înăuntrul Arabiei Saudite obligat să recunoască U.R.S.S.-ul și să stabilească relații diplomatici cu Moscova. Un rezultat asemănător s-a obținut și în privința Israelului. Ceea ce înseamnă că Gorbaciov a ieșit din izolare în politică să din Oriental Apropiat. Din acest punct de vedere, situația actuală îl este deosebit de favorabilă.

„P. M.”: ...iar eriza din Golf va concentra toată atenția Vestului...

V. B.: Da, absolut. Criza din Golf detură atenția de la raporturile Est-Vest. Îl transferă într-o atenție departe de interesele lui immediate. În concluzie, se poate spune că politica externă a U.R.S.S.-ului a înregistrat destule succese pînă în prezent. Dar, repet, nu pentru că rușii ar fi inteligenți, ci pentru că Occidentul este din cauza asta de prost.

Traducere și adaptare de BOGDAN GHIU

SFÎRSIT DE MILENIU – SCHIMBAREA ZODIILOR

Golful nostru

Cele ce se întâmplă și se vor mai întâmpla încă în Golful Persic reprezintă pentru populația din România, îndrăznește să o spun, o binefacere secretă de care pentru moment poate că nimănii nu își dă seama. Independent, cum am devenit, de presa audio-visuală și de ceea cea scrisă, avem în sfîrșit ocazia să iosim cuvântul din noi, să ne implicăm la distanță și numai dacă vrem și, înainte de orice, să ne implicăm strict mental, fără aportul atât de intens și de tulbură al incontrolabilelor afecte. Ni se oferă sănătate, în sfîrșit, de a gîndi, căci cele ale noastre mai mult ne muncesc. „Golful” este un obiect așezat la o distanță convenabilă, numai bună ca să ne transforme în public, să ne asigure independența și comoditatea. Un prilej, nu-i așa, de odihnă, de repaus, de leșire temporară dintr-o istorie convulsă în care suntem introdusi parțial voia noastră, la care nu putem să nu participăm, care este insușit spațiul nostru vital. Din acel decembrie și pînă în acest Ianuarie, granițele – atât instituționale, cit și psihice – dintre spațiul public și cel intim au căzut. Ne agresăm unii pe alții în agora, cu adevăruți, zvonuri, întrebări, coreri, minciuni, cu pietre și bastoane, ne lăsăm agresati, acasă și în gînd, și promitem să nu rămînem mai prejos. Sîi, brusc, astăzi că nu suntem buricii pământului, că istorie se face și prin alte părți, și încă la dimensiuni ce ne depășesc. Nu avem cum interveni în Golf, ne spunem, ce bine, acolo nu e treaba noastră, acolo se desfășoară un meci, un fel de finală a unui campionat mondial, în ceamă să facem pronosticuri, să punem pariuri, să aplaudăm, să dezaprobaăm. Golful ne normalizează, ca indivizi, ne repune în limitele noastre firești, atât de confortabile. În sfîrșit, ceea ce nu mai depinde de noi! Începem să ne dăm cu părere, ne recăpătăm libertatea opiniei inofensive. Redevenim liberi. În plus, lucruri deloc neimportante: suntem în sfîrșit egali în posibilități cu puterea astăzi a noastră, la fel de neputincioasă ca și noi, în aceeași postură de spectatori. Ehei, ce mitinguri de protest împotriva forțelor „imperialiste” occidentale și de aderanție cu „lupta dreptă” a poporului iranian „prieten” ar mai fi organizat Ceaușescu, fratele lui Yasser Arafat, modelul lui Saddam Hussein! Ce s-ar mai fi grăbit el să „mediere”, să împărățească dreptate! Din punctul acesta de vedere, cel puțin deocamdată, puterea actuală pare să-și vedea lungul nașutul. „Treaba” ei e aici, are ce face, nu stă degeaba. Urmașii cizmarului au învățat că nu are rost să-și ridice privirile mai sus de nivelul sandalei. În bocalul lui Ceaușescu ne „planificăm” fortat, artificial. Ce-ar mai fi făcut și el precum Saddam, dar, vai, tara era prea mică pentru „imperialismul” lui să fie obiect. Am fost întotdeauna prea puțini și prea mici pentru el. Sîi prea „de-al lui”, sau că a căutat să ne „înfrângă” feminic pentru a ne putea doboră mai bine. Avea nevoie de dusmani pe potriva, dar nu prea și se dădea atenție. În fine...

Marginalizându-ne și repunându-ne la locul nostru, în banca noastră, Golful pare să îl picătă la tanca, cind eram gata-gata să ne dăm dubul sub apăsarea – din afară și dinăuntru nostru – a istoriei proprii. Golful pare să ne propună o pauză, un concediu. Avem posibilitatea de a ne obiectivă, de a deveni obiectiv și perspicace. Întrebarea e: nu va folosi la ceva? Ne vom înțelege pe noi înseine mai bine, după acest „ocul” binevenit? Am fi în stare să punem înaintea proprietăților noastre acte și ale concetăților noastri aceeași distanță și intelligentă pe care războul din Golf pare să ni le oferă? Căci suntem întotdeauna mai priopriuți cînd e vorba de problemele „alteori”, care nu ne privesc personal.

Dacă chiar nu ne privese deloc problemele puse de Golf? Oare se află Golful atât de departe de noi pe căt ne arată hărțile și pe căt ne-o dorim? Este el cu totul „aliceva”, nu are el, oare, nici o legătură cu noi înseini, cu situația și viitorul nostru? Putem să intrâm cu adevărat în „vacanță” contemplativă ce ni se oferă? Obligați doar să observă de la distanță, nu ne rămîne chiar nimic de făcut în ceea ce ne priveste? N-ar trebui oare să învățăm că pentru a face, în general, cova, dar mai ales propunându-ne, din spate partea puterii sau din aceea o opozitiei de tot felul, să facem istorie, să ne facem cum credem de cunoscîntă istoria, n-ar trebui, prin urmare, să învățăm că latura „operativă” și cea „contemplativă” nu se pot desparti? Că acei ce vor să fie numai „subiect” devin „obiecte” perfecte pentru ceilalți? De ocazia să a fi observatori critici ai evenimentelor din Golf ar trebui să profităm pentru acțiunile noastre, aici, pentru a deveni în primul rînd la fel de așpri, necrușători și inteligenți cu noi în-

sine precum suntem cu alții. Să ne gîndim la noi însine ca și cum ne-am găsi tocmai în zona Golfului. Să ne înțelegem pe noi însine profitind de această leșire din noi însine, ca și cum ar fi vorba de alții. Drumul cel mai scurt spre spina este ocolul. Să facem, deci, din acest războl unul aparent îndepărtat nu un spectacol, ci o lecție.

Sîi, într-adevăr, cred că nici din punct de vedere strict politic acest războl nu este atât de departe de noi, atât de strînat cum pare. Războul de-acolo și revoluția de aici (afătă în curs) au în comun mai multe elemente. În primul rînd, violența și dictatura, problemele democratice și paranoia. Sîi la noi, și la ei e vorba de dărâmarea prin violență a unei dictaturi. O dictatură, deși prin definiție se izolează, e de fapt o rană a întregii planete. Tocmai artificiala ei izolare e nelegitimită și pune probleme de ordin general. Violenta acestui sfîrșit de vesă și de mileniu este și o violență a unui sfîrșit de ciclu: ciclul negru al totalitarismelor, fie ele „de dreapta” sau „de stînga”, roșii sau verzi. Fără să ne dăm seama, războul din Golf este, esențial, același lucru cu revoluțiile din Estul Europei. Nu e vorba decit de manifestări diferite contextualizate în concret, în specific zonal, ale acleiași „idel”. Războul din Golf, prin urmare, nu ne privește mai direct decit am vrea să recunoaștem. Să profităm de distanță, de aparentă neparticipantscă pentru a înțelege ce e de înțeles.

Căci chiar și lăptic, strict evenimential, războul din Golf și mai aproape de noi decit se vede. Calea cea mai scurtă într-Orientul Apropiat și noi nu este atât cea vizibilă, prin Turcia, de pildă, deatâtoate și posibile. Politic vorbind, calea cea mai scurtă dintre aceste numai aparent local focar și noi este ocolul prin Moscova. Din tot ce se vede deocamdată, privirile mele stau atâtate asupra a ceea ce nu se vede, asupra Uniunii Sovietice. Cred că marele imperiu de la Itășir este cheia războului din Golf. Care e atitudinea Moscovei și cum va evolua aceasta? Se tem că de războl sau îl este favorabil? Putem să siguri că va încerca să profite, într-un fel sau altul. Ce ponte și mai periculos decit un uriaș boala, decit o suprapunere destabilizată, mirată? Bosna și cu atât mai puternică cu el trupul și mai mare. Nu va încerca să se recuperze cu virf și îndesăt, sau să compenseze ceea ce tocmai pierde? Atâtăcind Israelul, Irakul poate modifica totul, înșinuând raportul de forțe. În acest caz, cred că numai intervenția – într-un fel sau altul – a Uniunii Sovietice va fi decisivă. Marele absent, deocamdată, va încerca, după cum îl stă în obicei, să profită împințindu-se minim, dar esențial, atât la momentul potrivit.

Căci se poate prevedea că războul se va prelungi, și încă într-un chip greu de anticipat. Saddam știe că oricum ceva e de cîștigat, ceea ce se va schimba. Pierzind Kuweitul, să zicem, se va crea acolo, pe granița restabilă, un fel de a doua „cortină de fier”. În războul va continua, fie și la „reces”. Sîi, din nou, devine împediment că numai interventia URSS-ului ar fi hotăritoare. De fapt, la nivel tehnologic, de armament, războul chiar se duce doar între americani și sovietici, între Vest și Est.

Deocamdată, numai americanii par a lupta propriu-zis. Irakul aprobă că nu se apără. Saddam Hussein încercă să manipuleze războul, să-l dirijeze, să-l orienteze. Nu luptă, ci caută să boceze întreaga planetă. Poartă de fapt un fel de meta-războl.

Cel care atacă (primul) se pune din-todeauna într-o postură dezavantajantă, devine cel slab. Cît timp va putea dura atacul continuu al forțelor multinacionales? În fața violenței lui Saddam, americani se arată ca o forță în stare pură, ca să nu zic brută. Deocamdată, el par să-și concentreze și opereze întreaga intelligentă în arme, în tehnologie. Sîi se încadrează exclusiv în ea, îi se pare de a judeca această superinteligentă înmagazinată.

Să mai pună, desigur, vorbi despre Iran, despre China, despre Japonia. Principala problemă o constituie, însă, repet, după părere mea, poziția Uniunii Sovietice, tradiționala profitoare.

Războul din Golf e mai aproape de noi, în spațiu și timp, decit ni se pare. Atâtăcind că va dura, nici, în Est, suntem descoptori, suntem singuri. Sîi nu putem să cîtă la dură, să cîtă, să cum să extindă conflictul doar declanșat acolo. Să sperăm că nu va fi astfel. Să profităm și noi, cum putem, devenind mai inteligeți și, deci, mai puternici.

Pînă prezentă Moscova – marcată, pentru moment, ca absentă, acolo – războul din Golf este de mult aici. ■

BOGDAN GHIU

Într-o lume cu rachete

Ceea ce era prevăzut și anunțat să-a produs: războul din Golf a fost declarat. Cu toată îndrepătirea juridico-politică, cu toate riscurile care pot decurge din scăparea de sub control a multelor scenarii posibile. Statele Unite și țările aliate ei au fost mandatate prin volul Națiunilor Unite să intre într-oare dreptatea și să se răspundă prin forță agresiunii brutale a Irakului. Comunitatea Internațională este îndrepătirea să joace pe o singură carte: ceea ce a războului. Cum să-mă jurat, din nefericire, de atice ori în istorie. Politica de forță a lui Saddam Hussein prezintă un mare pericol pentru securitatea lumii de azi. Cum se poate evita extinderea războului, cu toate implicațiile socio-economice, cît și cele politico-militare? O reacție de răspuns din partea Israeliai ar afecta unitatea forțelor multinacionales și ar da nu apă la moară, ci cașeș de răsuflare propagandei Bagdadului de a transforma o agresiune într-un războl sănătății sub flamura verde a Islamului. Ceea ce ar fi, cu adevărat, o mare nenumărată, chiar dacă scenariul intră deja în calculurile specialiștilor de la Pentagon și Departamentul de Stat. Criza Golfului este însă mult mai complexă decit pare la prima vedere cind ne lăsăm furăți de imaginile cu avioane de vinătoare, tancuri, rachete și ofișeri de stat major simpatici. S-a acreditat ideea: indusă prin mijloacele de propagandă irakiene și proirakiene, că Saddam Hussein este un fel de erou al lumii arabe săracă și mizeră, împotrinvîndu-se cu energie și curaj lumii arabe bogate și vinătoare. Cine plătește nouă de plată a aticilor tragediei cu alție milioane de morți și răniți? Nimeni nu mai vrea să moară pentru TEXACO. Dar pentru fanatism religioase și internaționale de ce vor muri tot atii de inconștient? Marile corporații au făcut afaceri greșe pe seamă oamenilor de rînd. Disperarea lor, de pe multe meridiane, este justificată de la un punct inamic. Cum se pot depăsi și pune în acord toate aceste tendințe ale Estului și Vestului, Nordului și Sudului. Un plan Marshall la nivel planetar nu este posibil într-o lume distorsionată economic, ideologic și politic. Iar vefetarismul (autoritar) al politicienilor improvizati nu poate decât înrăutăti situația. Să credem însă la capăt în răzine și bun simț, chiar dacă ele, de atice ori, ne-au însetat. După acest războl din Golf, lumea nu va mai putea arăta ca înainte. Dacă vrea să supraviețuiască. Chiar și printre rachete. ■

BEDROS HORASANGIAN

Sfîrșitul iluziilor

Înă, aşadar, că măștile au căzut. Sîi, odată cu ele, iluziile. Speranțele atât de

naive, trebuie să-o recunoaștem acum, într-o stabilitate generatoare de siguranță. În Europa ca și în lume, în general. Speculațile de acest fel apărău, din todeauna după cele două războiuri mondiale cu întreg cortegeul lor de „amărunt” murdar, lipsit de sens, utopic. Un singur argument le (mai) justifică: acela al lucidității liderilor politici. (Luciditatea care, însă, nici ea, nu a strălucit niciodată prea tare...). Mihail Gorbaciov părea omul care să înțeleagă, în sfîrșit, că „asa nu mai merge” și că „singura alternativă este renunțarea la stupidă mentalitate sclerozată comunistică de la Kremlin”, generatoare a propagandei anticoaliționale neoboaite și a mentinerii presiunii militare. Părea să îl înțeleagă că nebunia a durat destul, că rezulatul realității nu face decât să agraveze discordiile interne și externe și că o remediere rapidă se impune. Am asistat, însă, nici ea, nu a strălucit niciodată prea tare...).

Căci se poate prevedea că războul se va prelungi, și încă într-un chip greu de anticipat. Saddam știe că oricum ceva e de cîștigat, ceea ce se va schimba. Pierzind Kuweitul, să zicem, se va crea acolo, pe granița restabilă, un fel de a doua „cortină de fier”. În războul va continua, fie și la „reces”. Sîi, din nou, devine împediment că numai interventia URSS-ului ar fi hotăritoare. De fapt, la nivel tehnologic, de armament, războul chiar se duce doar între americani și sovietici, între Vest și Est.

Deocamdată, numai americanii par a lupta propriu-zis. Irakul aprobă că nu se apără. Saddam Hussein încercă să manipuleze războul, să-l dirijeze, să-l orienteze. Nu luptă, ci caută să boceze întreaga planetă. Poartă de fapt un fel de meta-războl.

Cel care atacă (primul) se pune din-todeauna într-o postură dezavantajantă, devine cel slab. Cît timp va putea dura atacul continuu al forțelor multinacionales? În fața violenței lui Saddam, americani se arată ca o forță în stare pură, ca să nu zic brută. Deocamdată, el par să-și concentreze și opereze întreaga intelligentă în arme, în tehnologie. Sîi se încadrează exclusiv în ea, îi se pare de a judeca această superinteligentă înmagazinată.

Să mai pună, desigur, vorbi despre Iran, despre China, despre Japonia. Principala problemă o constituie, însă, repet, după părere mea, poziția Uniunii Sovietice, tradiționala profitoare.

Războul din Golf e mai aproape de noi, în spațiu și timp, decit ni se pare. Atâtăcind că va dura, nici, în Est, suntem descoptori, suntem singuri. Sîi nu putem să cîtă la dură, să cîtă, să cum să extindă conflictul doar declanșat acolo. Să sperăm că nu va fi astfel. Să profităm și noi, cum putem, devenind mai inteligeți și, deci, mai puternici.

Pînă prezentă Moscova – marcată, pentru moment, ca absentă, acolo – războul din Golf este de mult aici. ■

NICOLAE BALTA

N. red. Între timp, Vilnius nu a rămas singur. După exact o săptămână, Riga a venit să îl se alăture. Brațele „Comitetelor salvărilor naționale” și „Beretelor negre” încep să strângă la pieptul Moscoviei pe „fili” risipitori... ■

Responsabil de număr: TEODOR SUGAR

Adresa redacției: Calea Victoriei 120, telefon, telefax 14 15 25. Tiparul executat la Combinatul Poligrafic București.

Manuscrisele nepublicate nu se păstrează

Redactor șef: VICTOR BÂRSAN

16 pagini - 7 lei